
Kiratarjuniyam

किरतार्जुनीयम्

Document Information

Text title : Kiratarjuniyam

File name : kirAtArjunIyam.itx

Category : major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Bharavi

Transliterated by : Harunaga Isaacson

Proofread by : Harunaga Isaacson, Rajani Arjun Shankar

Acknowledge-Permission: Gretil

Latest update : May 30, 2023

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

Kiratarjuniyam

किरतार्जुनीयम्

---

१. प्रथमः सर्गः

श्रियः कुङ्कुममधिपस्य पालनीं

प्रजासु वृत्तिं यमयुङ्क्त वेदितुम् ।

स वर्णिलिङ्गी विदितः समाययौ

युधिष्ठिरं द्वैतवने वनेयरः ॥ १.१ ॥

कृतप्रणामस्य मर्डी मडीभुजे

जितां सपत्नेन निवेदयिष्यतः ।

न विव्यथे तस्य मनो न हि प्रियं

प्रवक्तुमिच्छन्ति मृषा छितैषिणः ॥ १.२ ॥

द्विषां विघाताय विघातुमिच्छतो

रुडस्यनुज्ञामधिगम्य भूभृतः ।

स सौष्ठवौदार्य-विशेषशालिनीं

विनिश्चितार्थामिति वाचमाददे ॥ १.३ ॥

क्रियासु युक्तैर्नृप यास्यक्षुषो

न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुज्जुविभिः ।

अतोऽर्द्धसि क्षन्तुमसाधु साधु वा

छितं मनोछारि य दूर्लभं वयः ॥ १.४ ॥

स किंशपा साधु न शास्ति योऽधिपं

छितान्न यः संश्रुते स किम्प्रभुः ।

सदानुकूलेषु हि कुर्वते रतिं

नृपेष्वमात्येषु य सर्वसम्पदः ॥ १.५ ॥

निसर्ग-दुर्बोधमबोध-विफलवाः क्व

भूपतीनां चरितं क्व जन्तवः ।

विधाय रक्षान् परितः परेतरा-

नशङ्किताकारमुपैति शङ्कितः ।

क्रियापवर्गेष्वनुश्रुतिसात्कृताः

कृतज्ञातामस्य वदन्ति सम्पदः ॥ १.१४ ॥

अनारतं तेन पदेषु लम्बिता

विभज्य साम्यविविनियोग-सत्क्रियाः ।

कृलन्त्युपायाः परिबृद्धितायती-

रुपेत्य सङ्घर्षमिवार्थसम्पदः ॥ १.१५ ॥

अनेकराजन्य-रथाश्चसङ्कुलं

तदीयमास्थान-निर्केतनाञ्जिरम् ।

नयत्ययुग्मश्छेदगन्धिराद्र्रतां

भृशं नृपोपायनदन्तिनां मदः ॥ १.१६ ॥

सुभेन लब्धा दधतः कृषीवलै-

रकृष्टपथ्या एव सस्यसम्पदः ।

वितन्वति क्षेममदेवमातृका-

श्चिराय तस्मिन् कुरवश्चकासति ॥ १.१७ ॥

मडौजसो मानधना धनार्थिता

धनुर्भृतः संयति लब्धकीर्तयः ।

न संछतास्तस्य न भेदवृत्तयः

प्रियाणि वाञ्छन्त्यसुभिः समीहितुम् ॥ १.१८ ॥

उदारकीर्तैरुदयं दयावतः

प्रशान्तबाधं दिशतोऽभिरक्षया ।

स्वयं प्रदुग्धेऽस्य गुणैरुपस्नुता

वसूपमानस्य वसूनि मेदिनी ॥ १.१९ ॥

मडीभृतां सख्यरितैश्चरैः क्रियाः

स वेद निःशेषमशेषितक्रियाः ।

मडोदयैस्तस्य छितानुबन्धिभिः

प्रतीयते धातुशिवेछितं कृवैः ॥ १.२० ॥

न तेन सज्यं क्वचिदुदयं धनु-

निरस्त-नारीसमया दुराधयः ॥ १.२८ ॥

अप्पाडुमाप्पाडुल-तुल्यधामभि-

श्चिरं धृता भूपतिभिः स्ववंशजैः ।

त्वया स्वडस्तेन मडी मद्य्युता

मतःङ्गजेन स्रगिवापवर्जिता ॥ १.२९ ॥

प्रजन्ति ते भूढधियः पराभवं

भवन्ति मायाविषु ये न मायिनः ।

प्रविश्य छि घ्नन्ति शठास्तथाविधा-

नसंवृताङ्गान्निशिता एवेषवः ॥ १.३० ॥

गुणानुरक्तामनुरक्तसाधनः

कुलाभिमानी कुलजा नराधिपः ।

परैस्त्वदन्यः क एवापडारथेन-

मनोरमामात्मवधूमिव श्रियम् ॥ १.३१ ॥

भवन्तमेतर्हि मनस्विगर्हिते

विवर्तमानं नरदेव वर्त्मनि ।

कथं न मन्युर्ज्वलयत्युदीरितः

शमीतरुं शुष्कमिवाग्निरुच्छिभः ॥ १.३२ ॥

अवन्यकोपस्य विडन्तुरापदां

भवन्ति वश्याः स्वयमेव दैडिनः ।

अमर्षशून्येन जनस्य जन्तुना

न जातडार्डेन न विद्विषादरः ॥ १.३३ ॥

परिभ्रमंल्लोडित-यन्तनोचितः

पदातिरन्तर्गिरि रेणुडुषितः ।

मडारथः सत्यधनस्य मानसं

दुनोति नो कश्चिदयं वृकोदरः ॥ १.३४ ॥

विजित्य यः प्राजयमयश्छट्टरान्

कुडुनकुप्यं वसु वासवोपमः ।

स वड्कवासांसि तवाधुनाडरन्

करोति मन्युं न कथं धनञ्जयः ॥ १.३५ ॥

वनान्तशय्या-कठिनीकृताकृती
 कथायितौ विष्वगिवागजौ गजौ ।
 कथं त्यमेतौ धृतिसंयमौ यमौ
 विलोक्यन्नुत्सलसे न आधितुम् ॥ १.३६ ॥
 षमामलं वेद न तावकीं धियं
 विचित्ररूपाः अलु चित्तवृत्तयः ।
 विचिन्तयन्त्या भवदापदं परं
 रुजन्ति येतः प्रसभं ममाधयः ॥ १.३७ ॥
 पुराधिऋद्धः शयनं मडाधनं
 विभोध्यसे यः स्तुतिगीतिमङ्गलैः ।
 अदभ्रदभामधिशय्य स स्थलीं
 जडासि निद्रामशिवैः शिवारुतैः ॥ १.३८ ॥
 पुरोपनीतं नृप रामणीयकं
 द्विजातिशेषेण यद्वेतदन्धसा ।
 तदद्य ते वन्यकृलाशिनः परं
 परैति काश्यं यशसा समं वपुः ॥ १.३९ ॥
 अनारतं यौ भणिपीठशाधिना-
 वरञ्जयद्राजशिरःअञ्जं रजः ।
 निषीदतस्तौ यरणौ वनेषु ते
 मृगद्विजालूनशिभेषु अर्द्धिषाम् ॥ १.४० ॥
 द्विषन्निमित्ता यद्वियं दशा ततः
 समूलमुन्मूलयतीव मे मनः ।
 परैरपर्यासित-वीर्यसम्पदां
 पराभवोऽप्युत्सव अेव मानिनाम् ॥ १.४१ ॥
 विडाय शान्तिं नृप धाम तत्पुनः
 प्रसीद सन्धेडि वधाय विद्विषाम् ।
 व्रजन्ति शत्रूनवधूय निःस्पृहाः
 शमेन सिद्धिं मुनयो न भूभृतः ॥ १.४२ ॥
 पुरःसरा धामवतां यशोधनाः
 सुदुःसलं प्राप्य निकारमीदृशम् ।

भवाद्दृशाश्चेदधिकुर्वते रतिं

निराश्रया लन्त लता मनस्विता ॥ १.४३ ॥

अथ क्षमामेव निरस्तविडम्-

श्चिराय पर्येषि सुभस्य साधनम् ।

विडाय लक्ष्मीपतिलक्ष्म कार्मुकं

जटाधरः सञ्जुधुधील पावकम् ॥ १.४४ ॥

न समयपरिरक्षां क्षमं ते

निकृतिपरेषु परेषु भूरिधाम्नः ।

अरिषु हि विजयार्थिनः क्षितीशा

विदधति सोपधि सन्धिदूषणानि ॥ १.४५ ॥

विधिसमयनियोगाद्दीप्तिसंलारजिष्ठं

शिथिलवसुमगाधे मग्नमापत्ययोधौ ।

रिपुतिमिरमुदस्योदीयमानं दिनौ

दिनकृतमिव लक्ष्मीस्त्वं समभ्येतु भूयः ॥ १.४६ ॥

एति श्रीभारविद्वृतौ किरातार्जुनीये मडाकाव्ये

प्रथमः सर्गः ॥ १ ॥

२. व्यासागमनो नाम द्वितीयः सर्गः

विडितां प्रियया मनःप्रिया-

मथ निश्चित्य गिरं गरीयसीम् ।

उपपत्तिमदूर्जिताश्रयं

नृपमूये वचनं वृकोदरः ॥ २.१ ॥

यदवोचत वीक्ष्य मानिनी

परितः स्नेहमयेन यक्षुषा ।

अपि वागधिपस्य दुर्वचं

वचनं तद्विदधीत विस्मयम् ॥ २.२ ॥

विषमोऽपि विगाड्यते नयः

कृततीर्थः पयसामिवाशयः ।

स तु तत्र विशेषदुर्लभः

सदुप-न्यस्यति कृत्यवर्त्म यः ॥ २.३ ॥

परिणामसुभे गरीयसि

व्यथडेऽस्मिन् वयसि क्षतौजसाम् ।

अतिवीर्यवतीव भेषजे

बहुदरवीयसि दृश्यते गुणः ॥ २.४ ॥

धमिष्टगुणाय रोयतां

रुचिरार्था भवतेऽपि भारती ।

ननु वक्तृविशेषनिःस्पृहा

गुणगृह्या वयने विपश्चितः ॥ २.५ ॥

यतसृष्वपि ते विवेकिनी

नृप विधासु निरुद्धिमागता ।

कथमेत्य मतिर्विपर्ययं

करिणी पङ्कमिवावसीदति ॥ २.६ ॥

विधुरं किमतः परं परै-

रवगीतां गमिते दशामिमाम् ।

अवसीदति यत्सुरैरपि

त्वयि सम्भावितवृत्ति पौरुषम् ॥ २.७ ॥

द्विषतामुदयः सुमेधसा

गुरुदस्वन्ततरः सुमर्षणः ।

न मडानपि भूतिमिच्छता

कुलसम्पत्प्रवाणः परिक्षयः ॥ २.८ ॥

अचिरेण परस्य भूयसीं

विपरीतां विगणाय्य चात्मनः ।

क्षययुक्तिभुपेक्षते कृती

दुरुते तत्प्रतिकारमन्यथा ॥ २.९ ॥

अनुपालयतामुदेष्यतीं

प्रभुशक्तिं द्विषतामनीहया ।

अपयान्त्यचिराभडीभुञ्जं

जननिर्वाहभयादिव श्रियः ॥ २.१० ॥

क्षययुक्तमपि स्वभावजं

दधतं धाम शिवं समृद्धये ।

प्राणमन्त्यनपायमुत्थितं

प्रतिपथ्यन्द्रमिव प्रजा नृपम् ॥ २.११ ॥

प्रभवः भलु कोशद्वययोः

कृतपञ्चाङ्ग-विनिर्णयो नयः ।

स विधेयपटेषु दक्षतां

नियतिं लोकं धवानुरुध्यते ॥ २.१२ ॥

अभिमानवतो मनस्विनः

प्रियमुख्यैः पदमारुरुक्षतः ।

विनिपात-निवर्तनक्षमं

मतमालम्बनमात्मपौरुषम् ॥ २.१३ ॥

विपद्योऽभिभवन्त्यविक्रमं

रुच्यत्यापदुपेतमायतिः ।

नियता लघुता निरायते-

रगरीयान्न पदं नृपश्रियः ॥ २.१४ ॥

तदलं प्रतिपक्षमुन्नते-

स्वलम्ब्य व्यवसायवन्ध्यताम् ।

निवसन्ति पराङ्माश्रया

न विषादेन समं समृद्धयः ॥ २.१५ ॥

अथ येदवधिः प्रतीक्ष्यते

कथमाविष्कृत-जिह्मवृत्तिना ।

धृतराष्ट्रसुतेन सुत्यजा-

श्चिरमास्वाद्य नरेन्द्रसम्पदः ॥ २.१६ ॥

द्विषता विहितं त्वयाथवा

यद्वि लब्धा पुनरात्मनः पदम् ।

जननाथ तवानुजन्मनां

कृतमाविष्कृत-पौरुषैर्भुञ्जैः ॥ २.१७ ॥

मदसिक्त-मुष्पैर्मृगाधिपः

करिभिर्वर्तयते स्वयं उत्तैः ।

अपवर्जितविप्लवे शुभ्यौ

लृद्यग्राडिणि मङ्गलास्पदे ।

विमला तव विस्तरे गिरां

भतिरादर्शा ष्वाभिदृश्यते ॥ २.२६ ॥

स्फुटता न पदैरपाकृता

न य न स्वीकृतमर्थगौरवम् ।

रथिता पृथगर्थता गिरां

न य सामर्थ्यमपोहितं क्वयित् ॥ २.२७ ॥

उपपत्तिरुदाहृता भवा-

दनुमानेन न यागमः क्षतः ।

षडमीदृगनीदृगाशयः

प्रसभं वक्तुमुपकमेत कः ॥ २.२८ ॥

अवितृप्ततया तथापि मे

लृद्यं निर्णयमेव धावति ।

अवसाययितुं क्षमाः सुभं

न विधेयेषु विशेषसम्पदः ॥ २.२९ ॥

सडसा विदधीत न क्रिया-

भविवेकः परमापदां पदम् ।

वृणते छि विमृष्यकारिणं

गुणलुब्धाः स्वयमेव सम्पदः ॥ २.३० ॥

अभिवर्षति योऽनुपालयन्

विधिबीजानि विवेकवारिणा ।

स सदा कृलशालिनीं क्रियां

शरदं लोक ष्वाधितिष्ठति ॥ २.३१ ॥

शुचि भूषयति श्रुतं वपुः

प्रशमस्तस्य भवत्यलङ्क्रिया ।

प्रशमाभरणं पराङ्मः

स नयापादित-सिद्धिभूषणः ॥ २.३२ ॥

भतिभेद-तमस्तिरोहिते

गलने कृत्यविधौ विवेकिनाम् ।
 सुकृतः परिशुद्ध आगमः
 दुरुते दीप एवार्थदर्शनम् ॥ २.३३ ॥
 स्मृदणीयगुणैर्महात्मभि-
 श्ररिते वर्त्मनि यच्छतां मनः ।
 विधिहेतुखेतरागसां
 विनिपातोऽपि समः समुन्नतेः ॥ २.३४ ॥
 शिवमौपयिकं गरीयसीं
 हृलनिष्पत्तिमदूषितायतीम् ।
 विगाणय्य नयन्ति पौरुषं
 विजितक्रोधरया जिगीषवः ॥ २.३५ ॥
 अपनेयमुद्वेत्तुमिच्छता
 तिमिरं रोषमयं धिया पुरः ।
 अविभिद्य निशाङ्गतं तमः
 प्रभया नांशुमताप्युदीयते ॥ २.३६ ॥
 बलवानपि कोपजन्मन-
 स्तमसो नाभिभवं रुणद्धि यः ।
 क्षयपक्ष एवैन्दवीः कलाः
 सकला हन्ति स शक्तिसम्पदः ॥ २.३७ ॥
 समवृत्तिरुपैति मार्दवं
 समये यश्च तनोति तिग्मताम् ।
 अधितिष्ठति लोकभोजसा
 स विवस्वानिव मेदिनीपतिः ॥ २.३८ ॥
 क्व चिराय परिग्रहः श्रियां
 क्व य दृष्टेन्द्रियवाञ्छिवश्यता ।
 शरद्व्र-यलाश्चलेन्द्रियै-
 रसुरक्षा हि बहुच्छलाः श्रियः ॥ २.३९ ॥
 किमसामयिकं वित्तवता
 मनसः क्षोभमुपात्तरंभसः ।
 क्रियते पतिरुच्यैरपां

भवता धीरतयाधरीकृतः ॥ २.४० ॥

श्रुतमायधिगम्य ये रिपून्

विनयन्ते स्म न शरीरजन्मनः ।

जनयन्त्ययिराय सम्पदा-

मयशस्ते ऋषु यापलाश्रयम् ॥ २.४१ ॥

अतिपातित-कालसाधना

स्वशरीरेन्द्रिय-वर्गातापनी ।

जनवन्न भवन्तमक्षमा

नयसिद्धेरपनेतुमर्हति ॥ २.४२ ॥

उपकारकमायतेर्भृशं

प्रसवः कर्मकुलस्य भूरिणः ।

अनपायि निर्भर्षां द्विषां

न तितिक्षा-सममस्ति साधनम् ॥ २.४३ ॥

प्रज्ञातिप्रवणान् विहाय नः

सङ्गस्नेह-निबद्धयेतसः ।

प्रज्ञामन्ति सदा सुयोधनं

प्रथमे मानभृतां न वृषणयः ॥ २.४४ ॥

सुदुष्टः सङ्गस्तथेतरे

मतमेषां न विलङ्घयन्ति ये ।

विनयादिव यापयन्ति ते

धृतराष्ट्रात्मजमात्मसिद्धये ॥ २.४५ ॥

अभियोगे षमात्मडीभुजो

भवता तस्य कृतः कृतावधेः ।

प्रविघाटयिता समुत्पतन्

उरिदंशः कमलाकरानिव ॥ २.४६ ॥

उपज्ञापसङ्गान् विलङ्घयन्

स विधाता नृपतीन्मदोद्धृतः ।

सङ्घते न जनोऽप्यधःक्रियां

किमु लोकाधिकधाम राजकम् ॥ २.४७ ॥

असमापित-कृत्यसम्पदां
 उतवेगं विनयेन तावता ।
 प्रभवन्त्यभिमानशालिनां
 मधमुत्तम्भयितुं विभूतयः ॥ २.४८ ॥
 मधमानसमुद्धृतं नृपं
 न विद्युङ्क्ते नियमेन मूढता ।
 अतिमूढ उदस्यते नया-
 त्रयलीनादपरजयते जनः ॥ २.४९ ॥
 अपराग-समीरणेरितः
 इमशीर्षाङ्गुल-मूलसन्ततिः ।
 सुकरस्तरुवत्सल्लिष्युना
 रिपुरुन्मूलयितुं मडानपि ॥ २.५० ॥
 अणुरप्युपडन्ति विग्रहः
 प्रभुमन्तःप्रकृति-प्रकोपजः ।
 अप्पिलं छि छिनस्ति भूधरं
 तरुशापान्तनिर्घर्षजोऽनलः ॥ २.५१ ॥
 मतिमान् विनयप्रमाथिनः
 समुपेक्षेत समुन्नतिं द्विषः ।
 सुजयः भलु तादृगन्तरे
 विपदन्ता ष्यविनीतसम्पदः ॥ २.५२ ॥
 लघुवृत्तितया सिद्धं गतं
 बहिरन्तश्च नृपस्य मण्डलम् ।
 अभिभूय उरत्यनन्तरः
 शिथिलं कूलमिवापगा-रथः ॥ २.५३ ॥
 अनुशासतमित्यनाकुलं
 नयवर्त्माङ्गुलमर्जुनाग्रजम् ।
 स्वयमर्थं धवाभिवाञ्छित-
 स्तमभीयाय पराशरात्मजः ॥ २.५४ ॥
 मधुरैरवशानि लम्भय-
 त्रपि तिर्यग्यि शमं निरीक्षितैः ।

मसंस्तुतानामपि भावमार्द्रम् ॥ ३.२ ॥

अनुद्धताकारतया विविक्तां

तन्वन्तमन्तःकरास्य वृत्तिम् ।

माधुर्यविस्रम्भ-विशेषभाजा

कृतोपसम्भाषमिवेक्षितेन ॥ ३.३ ॥

धर्मात्मजो धर्मनिबन्धिनीनां

प्रसूतिमेनःप्राणुदां श्रुतीनाम् ।

उेतुं तदव्यागमने परीप्सुः

सुभोपविष्टे मुनिमाबभाषे ॥ ३.४ ॥

अनाम-पुण्योपययैर्दुरापा

कृलस्य निर्धूतरजाः सवित्री ।

तुल्या भवदर्शनसम्पदेषा

वृष्टेर्दिवो वीतबलाडकायाः ॥ ३.५ ॥

अथ क्रियाः कामदुघाः कतूनां

सत्याशिषः सम्प्रति भूमिदेवाः ।

आ संसृतेरस्मि जगत्सु जात-

स्त्वय्यागते यद्भङ्गमानपात्रम् ॥ ३.६ ॥

श्रियं विकर्षत्यपलन्त्यधानि

श्रेयः परिस्नौति तनोति कीर्तिम् ।

सन्दर्शनं लोकगुरोरभोधं

तवात्मयोनेरिव किं न धत्ते ॥ ३.७ ॥

श्र्योतन्मयूषेऽपि छिमद्युतौ मे

न निर्वृतं निर्वृतिमेति यक्षुः ।

समुज्जित-ज्ञातिवियोगभेदं

त्वत्सन्निधावुत्थ्वसतीव येतः ॥ ३.८ ॥

निरास्पदं प्रश्नकुतूहलित्व-

मस्मास्वधीनं किमु निःस्पृहाणाम् ।

तथापि कल्याणकरीं गिरं ते

मां श्रोतुमिच्छा मुपरीकरोति ॥ ३.९ ॥

ઇત્યુક્તવાનુક્તિ-વિશેષરમ્યં

મનઃ સમાધાય જયોપપત્તૌ ।

ઉદારચેતા ગિરમિત્યુદારં

દ્વૈપાયનેનાભિદધે નરેન્દ્રઃ ॥ ૩.૧૦ ॥

ચિચીષતાં જન્મવતામલધ્વીં

યશોવતંસામુભયત્ર ભૂતિમ્ ।

અભ્યર્ચિતા બન્યુષુ તુલ્યરૂપા

વૃત્તિર્વિશેષેણ તપોધનાનામ્ ॥ ૩.૧૧ ॥

તથાપિ નિઘં નૃપ તાવકીનેઃ

પ્રહ્લીકૃતં મે હૃદયં ગુણૌઘૈઃ ।

વીતસ્મૃહાણામપિ મુક્તિભાજા

ભવન્તિ ભવ્યેષુ હિ પક્ષપાતાઃ ॥ ૩.૧૨ ॥

સુતા ન યૂયં કિમુ તસ્ય રાજઃ

સુયોધનં વા ન ગુણૈરતીતાઃ ।

યસ્ત્યક્તવાન્ વઃ સ વૃથા બલાદ્વા

મોહં વિધત્તે વિષયાભિલાષઃ ॥ ૩.૧૩ ॥

જહાતુ નૈનં કથમર્થસિદ્ધિઃ

સંશય્ય કર્ણાદિષુ તિષ્ઠતે યઃ ।

અસાધુયોગા હિ જયાન્તરાયાઃ

પ્રમાથિનીનાં વિપદાં પદાનિ ॥ ૩.૧૪ ॥

પથશ્ચ્યુતાયાં સમિતૌ શિપૂણાં

ધર્મ્યાં દધાનેન ધુરં ચિરાય ।

ત્વયા વિપત્સ્વપ્યવિપત્તિ રમ્ય-

માવિષ્કૃતં પ્રેમ પરં ગુણેષુ ॥ ૩.૧૫ ॥

વિધાય વિધ્વંસમનાત્મનીનં

શમૈકવૃત્તેર્ભવતશ્છલેન ।

પ્રકાશિત-ત્વન્મતિશીલસારાઃ

કૃતોપકારા ઇવ વિદ્ધિષસ્તે ॥ ૩.૧૬ ॥

લભ્યા ધરિત્રી તવ વિક્રમેણ

જયાયાંશ્ચ વીર્યાંસ્ત્રબલૈર્વિપક્ષઃ ।

નિર્યાય વિદ્યાથ દિનાદિરમ્યાદ્-

ભિમ્બાદિવાર્કસ્ય મુખાન્મહર્ષેઃ ।

પાર્થાનનં વહ્નિકણાવદાતા

દીપ્તિઃ સ્ફુરત્પદ્મમિવાભિપેદે ॥ ૩.૨૫ ॥

યોગં ચ તં યોગ્યતમાય તસ્મૈ

તપઃપ્રભાવાદ્વિતતાર સઘઃ ।

યેનાસ્ય તત્ત્વેષુ કૃતેડવભાસે

સમુન્મિમીલેવ ચિરાય ચક્ષુઃ ॥ ૩.૨૬ ॥

આકારમાશંસિત-ભૂરિલાભં

દધાનમન્તઃકરણાનુરૂપમ્ ।

નિયોજયિષ્યન્ વિજયોદયે તં

તપઃસમાધૌ મુનિરિત્યુવાચ ॥ ૩.૨૭ ॥

અનેન યોગેન વિવૃદ્ધતેજા

નિજાં પરસ્મૈ પદવીમચચ્છન્ ।

સમાચરાચારમુપાત્તશસ્ત્રો

જપોપવાસાભિષવૈર્મુનીનામ્ ॥ ૩.૨૮ ॥

કરિષ્યસે ચત્ર સુદુશ્વરાણિ

પ્રસત્તયે ગોત્રભિદસ્તપાંસિ ।

શિલોચ્ચયં ચારુશિલોચ્ચયં ત-

મેષ ક્ષણાન્નેષ્યતિ ગુહ્યકસ્ત્વામ્ ॥ ૩.૨૯ ॥

ઇતિ બ્રુવાણેન મહેન્દ્રસૂનું

મહર્ષિણા તેન તિરોબભૂવે ।

તં રાજરાજાનુચરોડસ્ય સાક્ષાત્

પ્રદેશમાદેશમિવાધિતષ્ઠૌ ॥ ૩.૩૦ ॥

કૃતાનતિર્વ્યાહૃતસાન્તવવાદે

જાતસ્પૃહઃ પુણ્યજનઃ સ જિષ્ણૌ ।

ઇયાય સખ્યાવિવ સમ્પ્રસાદં

વિશ્વાસયત્યાશુ સતાં હિ યોગઃ ॥ ૩.૩૧ ॥

અથોષ્ણભાસેવ સુમેરુકુન્જાન્

विडीयमानानुदयाय तेन ।
 भृङ्क्षुतीन् दुःखकृतात्मलाभं
 तमः शनैः पाण्डुसुतान् प्रपेदे ॥ 3.32 ॥

असंशयालोयित-कार्यनुन्नः
 प्रेम्णा समानीय विभज्यमानः ।
 तुल्याद्विभागादिव तन्मनोभि-
 र्दुःभातिभारोऽपि लघुः स मेने ॥ 3.33 ॥

घैर्येण विश्वास्यतया मदर्षे-
 स्तीव्रादरातिप्रभववाच्य मन्योः ।
 वीर्यं य विद्वत्सु सुते मघोनः
 स तेषु न स्थानमवाप शोकः ॥ 3.34 ॥

तान् भूरिधाम्नश्चतुरोऽपि दूरं
 विडाय यामानिव वासरस्य ।
 ऐकौघभूतं तदशर्मं कृष्णं
 विभावरीं ध्वान्तमिव प्रपेदे ॥ 3.35 ॥

तुषारलेभाकुलितोत्पलाभे
 पर्यश्रुणी मङ्गलभङ्गगभीरुः ।
 अगूढभावापि विलोकने सा
 न लोचने भीलयितुं विषेडे ॥ 3.36 ॥

अकृत्रिम-प्रेमरसाभिरामं
 रामार्पितं दृष्टिविलोभि दृष्टम् ।
 मनःप्रसादाञ्जलिना निकामं
 जग्राड पाथेयमिवेन्द्रसूनुः ॥ 3.37 ॥

घैर्यावसादेन हृतप्रसादा
 वन्यद्विपेनेव निदाघसिन्धुः ।
 निरुद्धबाष्पोदयसन्नकाण्ठ-
 मुवाच कृच्छ्रादिति राजपुत्री ॥ 3.38 ॥

मग्रां द्विषच्छन्नं पङ्कभूते
 सम्भावनां भूतिमिवोद्धृष्टिन् ।
 आधिद्विषामा तपसां प्रसिद्धे-

રસ્મદ્વિના મા ભૃશમુન્મનીભૂઃ ॥ ૩.૩૯ ॥

યશોઽધિગન્તું સુખલિપ્સયા વા

મનુષ્ય-સડ્ધ્યામતિવર્તિતું વા ।

નિરુત્સુકાનામભિયોગભાજાં

સમુત્સુકેવાહુમુપૈતિ સિદ્ધિઃ ॥ ૩.૪૦ ॥

લોકં વિધાત્રા વિહિતસ્ય ગોમું

ક્ષત્રસ્ય મુષ્ણન્ વસુ જૈત્રમોજઃ ।

તેજસ્વિતાયા વિજયૈકવૃત્તે-

ર્નિઘ્નન્ પ્રિયં પ્રાણમિવાભિમાનમ્ ॥ ૩.૪૧ ॥

ગ્રીડાનતૈરામજનોપનીતઃ

સંશય્ય કૃચ્છ્રેણ નૃપૈઃ પ્રપન્નઃ ।

વિતાનભૂતં વિતતં પૃથિવ્યાં

યશઃ સમૂહન્નિવ દિગ્વિકીર્ણમ્ ॥ ૩.૪૨ ॥

વીર્યાવદાનેષુ કૃતાવમર્ષ-

સ્તન્વન્નભૂતામિવ સમ્પ્રતીતિમ્ ।

કુર્વન્ પ્રયામક્ષયમાયતીના-

મર્કત્વિષામહ ઇવાવશેષઃ ॥ ૩.૪૩ ॥

પ્રસહ્ય યોઽસ્માસુ પરૈઃ પ્રયુક્તઃ

સ્મર્તું ન શક્યઃ કિમુતાધિકર્તુમ્ ।

નવીકરિષ્યત્યુપશુષ્યદાર્દ્રઃ

સ ત્વદ્વિના મે હૃદયં નિકારઃ ॥ ૩.૪૪ ॥

પ્રાપ્તોઽભિમાન-વ્યસનાદસહ્યં

દન્તીવ દન્તવ્યસનાદ્વિકારમ્ ।

દ્વિષત્પ્રતાપાન્તરિતોરુતેજાઃ

શરદ્ધનાકીર્ણ ઇવાદિરહઃ ॥ ૩.૪૫ ॥

સપ્રીડમન્દૈરિવ નિષ્ઠિયત્વા-

ન્નાત્યર્થમસ્ત્રૈરવભાસમાનઃ ।

યશઃક્ષયક્ષીણજલાર્ણવાભ-

સ્ત્વમન્યમાકારમિવાભિપન્નઃ ॥ ૩.૪૬ ॥

दुःशासनामर्ष-रजोविकीर्णै-

रेभिर्विनाथैरिव भाग्यनाथैः ।

केशैः कदर्थीकृतवीर्यसारः

कञ्चित्स अेवासि धनञ्जयस्त्वम् ॥ ३.४७ ॥

स क्षत्रियस्त्राणसहः सतां य-

स्तत्कार्मुकं कर्मसु यस्य शक्तिः ।

वडन् द्वयीं यद्यद्वेदार्थजाते

करोत्यसंस्कार-हतामिवोक्तिम् ॥ ३.४८ ॥

वीतौजसः सन्निधिमित्रशेषा

भवत्कृतां भूतिभपेक्षमाणाः ।

समानदुःखा एव नस्त्वदीयाः

सदुपतां पार्थ गुणा भजन्ते ॥ ३.४९ ॥

आक्षिप्यमाणं रिपुभिः प्रमादा-

न्नागैरिवालूनसटं भृगेन्द्रम् ।

त्वां धूरियं योग्यतयाधिदृढा

दीप्त्या दिनश्रीरिव तिग्मरश्मिम् ॥ ३.५० ॥

करोति योऽशेषजनातिरिक्तां

सम्भावनामर्थवतीं क्रियाभिः ।

संसत्सु जाते पुरुषाधिकारे

न पूरणीं तं समुपैति सङ्ख्या ॥ ३.५१ ॥

प्रियेषु यैः पार्थ विनोपपत्ते-

र्विचिन्त्यमानैः क्लममेति येतः ।

तव प्रयातस्य जयाय तेषां

क्रियादधानां मघवा विघातम् ॥ ३.५२ ॥

मा गाश्चिरायैक्यरः प्रमादं

वसन्नसम्भाधशिवेऽपि दृशे ।

मात्सर्य-रागोपहतात्मनां हि

स्मलन्ति साधुष्वपि मानसानि ॥ ३.५३ ॥

तदाशु कुर्वन् वयनं मङ्घ्र्ये-

र्मनोरथान्नः सङ्घीकुरुष्व ।

પ્રત્યાગતં ત્વાસ્મિ કૃતાર્થમેવ
 સ્તનોપપીડં પરિરબ્ધુકામા ॥ ૩.૫૪ ॥
 ઉદીરિતાં તામિતિ યાજ્ઞસેન્યા
 નવીકૃતોદ્ગ્રાહિતવિપ્રકારામ્ ।
 આસાઘ વાયં સ ભૃશં દિદીપે
 કાષ્ઠામુદીચીમિવ તિગ્મરશ્મિઃ ॥ ૩.૫૫ ॥
 અથાભિપશ્યન્નિવ વિદ્વિષઃ પુરઃ
 પુરોઘસારોપિત-હેતિસંહતિઃ ।
 બભાર રમ્યોડપિ વપુઃ સ ભીષણં
 ગતઃ ક્ષિયાં મન્ત્ર ઇવાભિચારિકીમ્ ॥ ૩.૫૬ ॥
 અવિલડુઘ્ન-વિકર્ષણં પરૈઃ
 પ્રથિતજ્યારવકર્મ કાર્મુકમ્ ।
 અગતાવરિ-દૃષ્ટિગોચરં
 શિત-નિસ્ત્રિંશયુજૈ મહેષુધી ॥ ૩.૫૭ ॥
 યશસેવ તિરોદધન્મુહુ-
 મ્હસા ગોત્રભિદાયુધક્ષતીઃ ।
 કવચં ચ સરત્તમુદ્ગ્લ-
 ઞ્જવલિતજ્યોતિરિવાન્તરં દિવઃ ॥ ૩.૫૮ ॥
 અલકાધિપ-ભૃત્યદર્શિતં
 શિવમુર્વીઘરવર્ત્મ સમ્પ્રયાન્ ।
 હૃદયાનિ સમાવિવેશ સ
 ક્ષણમુદ્ગ્રાષ્યદૃશાં તપોભૃતામ્ ॥ ૩.૫૯ ॥
 અનુજગુરથ દિવ્યં દુન્દુભિધ્વાનમાશાઃ
 સુરકુસુમનિપાતૈર્વ્યોમ્નિ લક્ષ્મીર્વિતેને ।
 પ્રિયમિવ કથયિષ્યન્નાલિલિડુગ સ્ફુરન્તી
 ભુવમનિભૃતવેલાવીચિબાહુઃ પયોધિઃ ॥ ૩.૬૦ ॥
 ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે
 તૃતીયઃ સર્ગઃ ॥ ૩ ॥

४. शरद्वर्णनं नाम यतुर्थः सर्गः

ततः स कूजल्लुङ्गस-मेभलां
 सपाकसस्थाखित-पाण्डुतागुणाम् ।
 उपाससाद्योपजनं जनप्रियः
 प्रियाभिवासादितयौवनां भुवम् ॥ ४.१ ॥
 विनम्रशालि-प्रसवौघशालिनी-
 रपेतपङ्कः ससरोरुडाम्भसः ।
 ननन्द पश्यन्नुपसीम स स्थली-
 रुपायनीभूत-शरदुशश्रियः ॥ ४.२ ॥
 निरीक्ष्यमाणा एव विस्मयाकुलैः
 पयोभिरुन्मीलित-पद्मलोचनैः ।
 धृतप्रियादृष्टि-विलासविभ्रमा
 मनोऽस्य जडुः शङ्करीविवृत्तयः ॥ ४.३ ॥
 तुतोष पश्यन् कलमस्य सोऽधिकं
 सवारिजे वारिणि रामणीयकम् ।
 सुदुर्लभे नार्हति कोऽभिनन्दितुं
 प्रकर्षलक्ष्मीमनुवृपसङ्गमे ॥ ४.४ ॥
 नुनोद तस्य स्थलपद्मिनीगतं
 वितर्कमाविष्कृत-क्रेनसन्तति ।
 अवाप्तकिञ्चल-विभेदमुख्यडै-
 विवृत्तपाठीनपराहतं पयः ॥ ४.५ ॥
 कृतोर्मि-रेभं शिथिलत्वमायता
 शनैः शनैः शान्तरयेण वारिणा ।
 निरीक्ष्य रेभे स समुद्रयोषितां
 तरङ्गित-क्षौमविपाण्डु सैकतम् ॥ ४.६ ॥
 मनोरमं प्रापितमन्तरं भ्रुवो-
 रलङ्घृतं केसररेणुणाणुना ।
 अलक्तताम्राधर-पल्लवश्रिया
 समानयन्तीमिव बन्धुश्लोकम् ॥ ४.७ ॥

नवातपालोद्धितमाद्धितं मुहु-

र्मडानिवेशौ परितः पयोधरौ ।

यकासयन्तीमरविन्दं रजः

परिश्रमाग्भःपुलकेन सर्पता ॥ ४.८ ॥

उपोलसंश्लेषि विलोयनत्विषा

विभूषयन्तीमवतंसकोत्पलम् ।

सुतेन पाण्डोः कलमस्य गोपिकां

निरीक्ष्य मेने शरदः कृतार्थता ॥ ४.९ ॥

उपारताः पश्चिमरात्रिगोयरा-

दपारयन्तः पतितुं जवेन गाम् ।

तमुत्सुकाश्चक्रुरवेक्षाणोत्सुकं

गवां गणाः प्रस्नुतपीवरौघसः ॥ ४.१० ॥

परीतमुक्षावजये जयम्रिया

नदन्तमुच्यैः क्षतसिन्धुरोघसम् ।

ददर्श पुष्टिं दधतं स शारदीं

सविग्रहं दर्पमिवाधिपं गवाम् ॥ ४.११ ॥

विमुच्यमानैरपि तस्य मन्थरं

गवां छिमान्निविशदैः कदम्बकैः ।

शरन्नदीनां पुलिनैः कुतूहलं

गलद्गुल्लैर्जघनैरिवाद्ये ॥ ४.१२ ॥

गतान् पशूनां सलजन्मबन्धुतां

गृह्यश्रयं प्रेम वनेषु भिन्नतः ।

ददर्श गोपानुपघेनु पाण्डवः

कृतानुकारानिव गोभिरार्जवे ॥ ४.१३ ॥

परिभ्रमन्मूर्धजघट्पदाङ्गुलैः

स्मितोद्ययादर्शितदन्तकेसरैः ।

मुपैश्चालत्कुण्डल-रश्मिरञ्जितै-

र्नवातपामुष्ट-सरोजयारुभिः ॥ ४.१४ ॥

निबद्धनिःश्वास-विकम्पिताधरा

लता एव प्रस्फुरितैकपल्लवाः ।

पतन्ति नास्मिन् विशादाः पतन्त्रिणो
 धृतेन्द्रयापा न पयोदपुङ्क्तयः ।
 तथापि पुष्पाति नभः श्रियं परां
 न रभ्यमाहार्यमपेक्षते गुणम् ॥ ४.२३ ॥
 विपाण्डुभिर्भानतया पयोधरै-
 श्च्युतायिराभा-गुणलेमदामभिः ।
 ष्यं कदम्बानिलभर्तुरत्यये
 न दिग्वधूनां कृशता न राजते ॥ ४.२४ ॥
 विडाय वाञ्छामुदिते मदात्यया-
 दरक्तकण्ठस्य रुते शिषाङ्गिनः ।
 श्रुतिः श्रयत्युन्मदङ्गसनिःस्वनं
 गुणाः प्रियत्वेऽधिदृता न संस्तवः ॥ ४.२५ ॥
 अमी पृथुस्तम्भभृतः पिशङ्गतां
 गता विपाङ्गेन कृलस्य शालयः ।
 विडासि वप्राम्भसि गन्धसूयितं
 नमन्ति निद्रातुमिवासितोत्पलम् ॥ ४.२६ ॥
 मृणालिनीनामनुरङ्गितं त्विषा
 विभिन्नमम्भोज-पलाशशोभया ।
 पयः स्फुरच्छालिशिषा-पिशङ्गितं
 द्रुतं धनुष्मण्डमिवाङ्घ्रिविद्विषः ॥ ४.२७ ॥
 विपाण्डु संव्यानमिवानिलोद्धृतं
 निरुन्धतीः सप्तपलाशञ्च रजः ।
 अनाविलोन्मीलित-आणयक्षुषः
 सपुष्पडासा वनराजियोषितः ॥ ४.२८ ॥
 अदीपितं वैद्युतजातवेदसा
 सिताम्बुदृच्छेद-तिरोङ्घितातपम् ।
 ततान्तरं सान्तरवारिश्रीकडैः
 शिवं नभोवर्त्म सरोजवायुभिः ॥ ४.२९ ॥
 सितच्छदानामपदिश्य धावतां

रुतैरभीषां ग्रथिताः पतत्रिणाम् ।
 प्रकुर्वते वारिद-रोधनिर्गताः
 परस्परालापमिवामला दिशः ॥ ४.३० ॥

विडारभूमेरभिघोषमुत्सुकाः
 शरीरजेभ्यश्च्युत-यूथपङ्क्तयः ।
 असक्तमूधांसि पयः क्षरन्त्यमू-
 रुपायनानीव नयन्ति धेनवः ॥ ४.३१ ॥

जगत्प्रसूतिर्जगदेकपावनी
 प्रजोपकण्ठं तनयैरुपेयुषी ।
 धृतिं समग्रां समितिर्गवामसा-
 वुपैति मन्त्रैरिव संछितालुतिः ॥ ४.३२ ॥

कृतावधानं जितबर्हिषाध्वनौ
 सुरक्तगोपीजन-गीतनिःस्वने ।
 धृष्टं जिघत्सामपलाय भूयसीं
 न सस्यमभ्येति मृगीकदम्बकम् ॥ ४.३३ ॥

असावनास्थापरयावधीरितः
 सरोरुछिष्या शिरसा नमन्नपि ।
 उपैति शुष्यन् कलमः सडाम्भसा
 मनोभुवा तप्त धवाभिपाण्डुताम् ॥ ४.३४ ॥

अमी समुद्भूतसरोजरेणुना
 लृता लृतासारकणेन वायुना ।
 उपागमे दृश्चरिता धवापदां
 गतिं न निश्चेतुमलं शिवीमुभाः ॥ ४.३५ ॥

मुणैरसौ विद्रुमभङ्गलोहितैः
 शिभाः पिशङ्गीः कलमस्य भिभ्रती ।
 शुकावलिर्व्यक्तशिरीषकोमला
 धनुःश्रियं गोत्रभिद्योऽनुगच्छति ॥ ४.३६ ॥

धृति कथयति तत्र नातिदूरादथ
 दृष्टो पिडितोष्णरश्मिभिम्भः ।
 विगलितजलभारशुक्लभासां

નિચય ઇવામ્બુમુચાં નગાધિરાજઃ ॥ ૪.૩૭ ॥

તમતનુવનરાજિશ્યામિતોપત્યકાન્તં

નગમુપરિ હિમાનીગૌરમાસાઘ જિષ્ણુઃ ।

વ્યપગતમદરાગસ્થાનુસસ્માર લક્ષ્મી-

મસિતમધરવાસો બિભ્રતઃ સીરપાણેઃ ॥ ૪.૩૮ ॥

ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે

શરદ્દર્શનં નામ ચતુર્થઃ સર્ગઃ ॥ ૪ ॥

પ. હિમવદ્દર્શનં નામ પચ્ચમઃ સર્ગઃ

અથ જયાય નુ મેરુમહીભૃતો

રભસયા નુ દિગન્તદિદૃક્ષયા ।

અભિયયૌ સ હિમાચલમુચ્છિતં

સમુદિતં નુ વિલડ્ઘયિતું નભઃ ॥ ૫.૧ ॥

તપનમણ્ડલ-દીપિતમેકતઃ

સતતનૈશ-તમોવૃતમન્યતઃ ।

હસિતભિન્ન-તમિસ્રચયં પુરઃ

શિવમિવાનુગતં ગજચર્મણા ॥ ૫.૨ ॥

ક્ષિતિનભઃસુરલોકનિવાસિભિઃ

કૃતનિકેતમદૃષ્ટપરસ્પરૈઃ ।

પ્રથયિતું વિભુતામભિનિર્મિતં

પ્રતિનિધિં જગતામિવ શમ્ભુના ॥ ૫.૩ ॥

ભુજગરાજસિતેન નભઃશ્રિતા

કનકરાજિ-વિરાજિતસાનુના ।

સમુદિતં નિચયેન તડિત્વર્તી

લઘયતા શરદમ્બુદ્-સંહતિમ્ ॥ ૫.૪ ॥

મણિમયૂખ-ચયાંશુકભાસુરાઃ

સુરવધૂપરિભુક્ત-લતાગૃહાઃ ।

દધતમુચ્ચશિલાન્તરગોપુરાઃ

પુર ઇવોદિતપુષ્પવના ભુવઃ ॥ ૫.૫ ॥

अविरतोर्जित-वारिविपाण्डुभि-

र्विरहितैरथिरधुतितेजसा ।

उदितपक्षमिवारतनिःस्वनैः

पृथुनितम्भ-विलम्बिभिरम्बुदैः ॥ प.६ ॥

दधतमाकरिभिः करिभिः क्षतैः

समवतारसमैरसमैस्तटैः ।

विविधकामडिता मडिताम्भसः

स्फुटसरोजवना जवना नदीः ॥ प.७ ॥

नवविनिद्र-जपाकुसुमत्विषां

धुतिमतां निकरेण मडाशमनाम् ।

विहितसान्ध्य-मयूपमिव क्वचि-

न्निश्चितकाञ्चनभित्तिषु सानुषु ॥ प.८ ॥

पृथुकदम्भ-कदम्भकराजितं

ग्रथितमाल-तमालवनाकुलम् ।

लघुतुषारतुषारजलश्रुतं

धृतसदान-सदाननदन्तिनम् ॥ प.९ ॥

रहितरत्नयथान्न शिलोख्यथा-

नपलताभवना न दरीभुवः ।

विपुलिनाम्बुरुडा न सरिद्रधू-

रकुसुमान् दधतं न मडीरुडः ॥ प.१० ॥

व्यथितसिन्धुमनीरशनैः शनै-

रमरलोकवधूजधनैर्धनैः ।

कृष्णभृतामभितो विततं ततं

दधितरम्यलताभकुलैः कुलैः ॥ प.११ ॥

ससुरथापमनेकमणिप्रभै-

रपपयोविशदं डिमपाण्डुभिः ।

अविचलं शिष्यैरुपबिभ्रतं

ध्वनितसूचितमम्बुमुयां यथम् ॥ प.१२ ॥

विकथवारिरुडं दधतं सरः

सकलसंगाणं शुचि मानसम् ।

શિવમગાત્મજયા ચ કૃતોર્ષ્યા
 સકલલં સગણં શુચિમાનસમ્ ॥ ૫.૧૩ ॥

ગ્રહવિમાનગણાનભિતો દિવં
 જવલયતૌષધિજેન કૃશાનુના ।
 મુહુરનુસ્મરયન્તમનુક્ષપં
 ત્રિપુરદાહમુમાપતિસેવિનઃ ॥ ૫.૧૪ ॥

વિતતશીકર-રાશિભિરુચ્છિતૈ-
 રુપલરોધવિવર્તિભિરમ્બુભિઃ ।
 ધધતમુત્રતસાનુસમુદ્ધતાં
 ધૃતસિતવ્યજનામિવ જાહ્લવીમ્ ॥ ૫.૧૫ ॥

અનુચરેણ ધનાધિપતેરથો
 નગવિલોકનવિસ્મિતમાનસઃ ।
 સ જગદે વચનં પ્રિયમાદરાન્
 મુખરતાવસરે હિ વિરાજતે ॥ ૫.૧૬ ॥

અલમેષ વિલોકિતઃ પ્રજાનાં
 સહસા સંહતિમંહસાં વિહન્તુમ્ ।
 ધનવર્ત્મ સહસ્રધેવ કુર્વન્
 હિમગૌરૈરચલાધિપઃ શિરોભિઃ ॥ ૫.૧૭ ॥

ઇહ દુરધિગમૈઃ કિચ્ચિદેવાગમૈઃ
 સતતમસુતરં વાર્ણ્યન્ત્યન્તરમ્ ।
 અમુમતિવિપિનં વેદ દિગ્વ્યાપિનં
 પુરુષમિવ પરં પદ્મયોનિઃ પરમ્ ॥ ૫.૧૮ ॥

રુચિરપલ્લવ-પુષ્પલતાગૃહૈ-
 રુપલસજ્જલજૈર્જલરાશિભિઃ ।
 નયતિ સન્તતમુત્સુકતામયં
 ધૃતિમતીરુપકાન્તમપિ સ્ત્રિયઃ ॥ ૫.૧૯ ॥

સુલભૈઃ સદા નયવતાયવતા
 નિધિગુહ્યકાધિપરમૈઃ પરમૈઃ ।
 અમુના ધનૈઃ ક્ષિતિભૃતાતિભૃતા
 સમતીત્ય ભાતિ જગતી જગતી ॥ ૫.૨૦ ॥

अभिलभिदममुष्य गौरीगुरो-

स्त्रिभुवनमपि नैति मन्ये तुलाम् ।

अधिवसति सदा यदेनं जनै-

रविदितविभवो भवानीपतिः ॥ प.२१ ॥

वीतजन्मजरसं परं शुशि

ब्रह्मणः पदमुपैतुमिच्छताम् ।

आगमादिव तमोपडादितः

सम्भवन्ति मतयो भवच्छिष्टः ॥ प.२२ ॥

दिव्यस्त्रीणां सयरणलाक्षारागा

रागायाते निपतितपुष्पापीडाः ।

पीडाभाजः कुसुमयिताः साशंसं

शंसन्त्यस्मिन् सुरतविशेषं शय्याः ॥ प.२३ ॥

गुणसम्पदा समधिगम्य परं

महिमानमत्र मडिते जगताम् ।

नयशालिनि श्रिय धवाधिपतौ

विरमन्ति न ज्वलितुमौषधयः ॥ प.२४ ॥

कुररीगणः कृतस्वस्तस्वः

कुसुमानताः सकमलं कमलम् ।

धु सिन्धवश्च वरणावरणाः

करिणां मुटे सनलदानलदाः ॥ प.२५ ॥

सादृश्यं गतमपनिद्रयूतगन्धै-

रामोदं मदजलसेकजं दधानः ।

येतस्मिन्मदयति कोडिलानकावे

लीनालिः सुरकरिणां कपोलकाषः ॥ प.२६ ॥

सनाकवनितां नितम्बरुचिरं

चिरं सुनिन्दैर्नैर्द्वैर्वृतममुम् ।

मता कुलवतोऽवतो रसपरा

परास्तवसुधा सुधाधिवसति ॥ प.२७ ॥

श्रीमल्लताभवनमौषधयः प्रदीपाः

શય્યા નવાનિ હરિચન્દનપલ્લવાનિ ।
 અસ્મિન્ રતિશ્રમનુદ્ધશ્ચ સરોજવાતાઃ
 સ્મર્તુઃ દિશન્તિ ન દિવઃ સુરસુન્દરીભ્યઃ ॥ ૫.૨૮ ॥
 ઈશાર્થમભસિ ચિરાય તપશ્ચરન્ત્યા
 યાદોવિલડ્ઘન-વિલોલવિલોચનાયાઃ ।
 આલમ્બતાગ્રકરમત્ર ભવો ભવાન્યાઃ
 શ્ચોતન્નિદાઘસલિલાડ્ગુલિના કરેણ ॥ ૫.૨૯ ॥
 યેનાપવિદ્ધસલિલઃ સ્ફુટનાગસન્ના
 દેવાસુરૈરમૃતમમ્બુનિધિર્મમન્થે ।
 વ્યાવર્તનૈરહિપતેરયમાહિતાડ્ઙુઃ
 ખં વ્યાલિખન્નિવ વિભાતિ સ મન્દરાદ્રિઃ ॥ ૫.૩૦ ॥
 નીતોચ્છ્રાયં મુહુરશિશિરરશ્મેરુસ્રૈ-
 રાનીલાભૈર્વિરચિતપરભાગા રત્નૈઃ ।
 જ્યોત્સ્નાશઙ્કામિવ વિતરતિ હંસશ્યેની
 મધ્યેડપ્યક્તઃ સ્ફટિકરજતભિત્તિચ્છાયા ॥ ૫.૩૧ ॥
 ધધત ઇવ વિલાસશાલિ નૃત્યં
 મૃદુ પતતા પવનેન કમ્પિતાનિ ।
 ઇહ લલિતવિલાસિનીજનભ્રૂ-
 ગતિકુટિલેષુ પયઃસુ પડ્મજાનિ ॥ ૫.૩૨ ॥
 અસ્મિન્નગૃહ્યત પિનાકભૃતા સલીલ-
 માબદ્ધવેપથુરધીરવિલોચનાયાઃ ।
 વિન્યસ્તમડ્ગલ-મહૌષધિરીશ્વરાયાઃ
 સ્તરોરગપ્રતિસરેણ કરેણ પાણિઃ ॥ ૫.૩૩ ॥
 કામદ્ભિર્ધન-પદવીમનેકસડ્ઙ્ખ્યૈ-
 સ્તેજોભિઃ શુચિમણિજન્મભિર્વિભિન્નઃ ।
 ઉસ્રાણાં વ્યભિચરતીવ સમસમેઃ
 પર્યસ્થન્નિહ નિચયઃ સહસ્રસડ્ઙ્ખ્યામ્ ॥ ૫.૩૪ ॥
 વ્યધત્ત યસ્મિન્ પુરમુચ્ચગોપુરં
 પુરાં વિજેતુર્ધૃતયે ધનાધિપઃ ।
 સ એષ કૈલાસ ઉપાન્તસર્પિણઃ

करोत्यकावास्तमयं विवस्वतः ॥ प.३५ ॥

नानारत्नज्योतिषां सन्निपातै-

श्छन्नेष्वन्तःसानु वप्रान्तरेषु ।

भङ्गं भङ्गं भित्तिशङ्काममुष्मिन्

नावानावान्मातरिश्वा निडन्ति ॥ प.३६ ॥

रम्या नवद्युतिरपैति न शाद्भवेभ्यः

श्यामीभवन्त्यनुदिनं नलिनीवनानि ।

अस्मिन् विचित्रकुसुमस्तभकाचितानां

शाभाभृतां परिशमन्ति न पल्लवानि ॥ प.३७ ॥

परिसरविषयेषु लीढमुक्ता

उरिततृणोद्गमशङ्कया मृगीभिः ।

छल नवशुकडोमला मणीनां

रविकरसंवलिताः क्लन्ति भासः ॥ प.३८ ॥

उत्कुल्लस्थवनलिनी-वनाद्गमुष्मा-

दुद्धृतः सरसिजसम्भवः परागः ।

वात्याभिर्वियति विवर्तितः समन्ता-

दाधत्ते कनकमयातपत्रलक्ष्मीम् ॥ प.३९ ॥

छल सनियमयोः सुरापगाया-

मुषसि सयावकसव्यपादरेषा ।

कथयति शिवयोः शरीरयोगं

विषमपदा पदवी विवर्तनेषु ॥ प.४० ॥

सम्भूर्छतां रजतभित्ति-मयूषजालै

रालोपपादप-लतान्तरनिर्गतानाम् ।

धर्मद्युतेरिह मुहुः पटलानि धाम्ना-

मादर्शमण्डलनिभानि समुल्लसन्ति ॥ प.४१ ॥

शुकलैर्मयूषनिययैः परिवीतमूर्ति-

र्वप्राभिघात-परिमण्डलितोरुदेलः ।

शङ्गाण्यमुष्य भजते गणभर्तुरुक्षा

कुर्वन् वधूजनमनःसु शशाङ्कशङ्काम् ॥ प.४२ ॥

सम्प्रति लब्धजन्म शनैः कथमपि लघुनि
क्षीणपथस्थपेयुषि भिदां जलधरपटले ।
भङ्गितविग्रहं बलभिदो धनुश्चि विविधाः
पूरयितुं भवन्ति विभवः शिभरमणिरुचः ॥ प.४३ ॥
स्नपितनवलतातरुप्रवालै-
रमृतलवस्युति-शालिभिर्मयूषैः ।
सततमसितयामिनीषु शम्भो-
रमलयतीळ वनान्तमिन्दुलेषा ॥ प.४४ ॥
क्षिपति योऽनुपनं विततां बृहद्
बृहत्तिकाभिव रौच्यनिर्की रुचम् ।
अयमनेक-छिरण्मयकन्दरस्तव
पितुर्दयितो जगतीधरः ॥ प.४५ ॥
सक्तिं जवाद्यपनयत्यनिवे लतानां
वैरोयनैर्द्विगुणिताः सलसा मयूषैः ।
रोधोभुवां मुडुरमुत्र छिरण्मयीनां
भासस्तडिद्विलसितानि विडम्बयन्ति ॥ प.४६ ॥
कषणकम्पनिरस्तमलाडिभिः
क्षणविभक्तमतङ्गजवर्जितैः ।
छल मद्यस्नपितैरनुमीयते
सुरगजस्य गतं छरिचन्दनैः ॥ प.४७ ॥
जलदृजालघनैरसिताशमना-
मुपलतप्रययेळ मरीचिभिः ।
भवति दीप्तिरदीपितकन्दरा
तिमिरसंवलितेव विवस्वतः ॥ प.४८ ॥
भव्यो भवन्नपि मुनेश्चि शासनेन
क्षेत्रे स्थितः पथि तपस्य छतप्रमादः ।
प्रायेण सत्यपि छितार्थकरे विधौ छि
श्रेयांसि लब्धुमसुभानि विनान्तरायैः ॥ प.४९ ॥
मा भूवन्नपथदृत्तस्तवेन्द्रियाश्चाः
सन्तापे दिशतु शिवः शिवां प्रसक्तिम् ।

રક્ષન્તસ્તપસિ બલં ચ લોકપાલાઃ

કલ્યાણીમધિકકૃલાં ક્રિયાં ક્રિયાસુઃ ॥ ૫.૫૦ ॥

ઇત્યુક્ત્વા સપદિ હિતં પ્રિયં પ્રિયાર્હે

ધામ સ્વં ગતવતિ રાજરાજભૃત્યે ।

સોલ્કણ્ઠં કિમપિ પૃથાસુતઃ પ્રદ્યૌ

સન્ધત્તે ભૃશમરતિં હિ સદ્વિયોગઃ ॥ ૫.૫૧ ॥

તમનતિશયનીયં સર્વતઃ સારયોગા-

દવિરહિતમનેકેનાહુભાજા કૃલેન ।

અકૃશમકૃશલક્ષ્મીશ્ચેતસાશંસિતં સ

સ્વમિવ પુરુષકારં શૈલમભ્યાસસાદ ॥ ૫.૫૨ ॥

ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે

હિમવદ્દર્શનં નામ પચ્ચમઃ સર્ગઃ ॥ ૫ ॥

૬. યુવતિપ્રસ્થાનં નામ ષષ્ઠઃ સર્ગઃ

રુચિરાકૃતિઃ કનકસાનુમથો

પરમઃ પુમાનિવ પતિં પતતામ્ ।

ધૃતસત્પથસ્ત્રિપથગામભિતઃ

સ તમારુરોહ પુરુહૂતસુતઃ ॥ ૬.૧ ॥

તમનિન્દ્યબન્દિન ઇવેન્દ્રસુતં

વિહિતાલિ-નિક્વણજયધ્વનયઃ ।

પવનેરિતાકુલ-વિજિહ્મશિખા

જગતીરુહોડવચકરુઃ કુસુમૈઃ ॥ ૬.૨ ॥

અવધૂતપદ્મજ-પરાગકણા-

સ્તનુજાહ્લવી-સલિલવીચિભિદઃ ।

પરિરેભિરેડભિમુખમેત્ય સુખાઃ

સુહૃદઃ સખાયમિવ તં મરુતઃ ॥ ૬.૩ ॥

ઉદિતોપલ-સ્મલનસંવલિતાઃ

સ્ફુટહંસસારસ-વિરાવયુજઃ ।

મુદમસ્ય માડ્ગલિકતૂર્થકૃતાં

ध्वनयः प्रतेनुरनुवप्रमपाम् ॥ ६.४ ॥

अवरुगुणतुङ्ग-सुरदारुतरौ

नियये पुरः सुरसरित्पयसाम् ।

स ददर्श वेतसवनाथरितां

प्रणतिं बलीयसि समृद्धिकरीम् ॥ ६.५ ॥

प्रबभूव नालमवलोकयितुं

परितः सरोजरजसारुणितम् ।

सरिदुत्तरीयमिव संलतिमत्स

तरङ्गरङ्गि कलडंसकुलम् ॥ ६.६ ॥

धधति क्षतीः परिणतद्विरटे

मुदितालियोषिति मद्मृतिभिः ।

अधिकां स रोधसि बबन्ध धृतिं

मडते रुजन्नपि गुणाय मडान् ॥ ६.७ ॥

अनुडेमवप्रमरुणैः समतां

गतमूर्मिभिः सड्यरं पृथुभिः ।

स रथाङ्गनामवनितां करुणै-

रनुबध्रतीमभिननन् रुतैः ॥ ६.८ ॥

सितवाजिने निजगदू रुयय-

श्रलवीशिराग-रथनापटवः ।

मणिजालमम्भसि निमग्नमपि

स्फुरितं मनोगतमिवाकृतयः ॥ ६.९ ॥

उपलाडतोद्धत-तरङ्गधृतं

जविना विधूतविततं मरुता ।

स ददर्श केतकशिष्माविशदं

सरितः प्रडासमिव डेनमपाम् ॥ ६.१० ॥

बहु बर्धियन्द्रकनिभं विदधे

धृतिमस्य दानपयसां पटलम् ।

अवगाढमीक्षितुमिवेभपतिं

विकसद्विलोचनशतं सरितः ॥ ६.११ ॥

डुरतलडुधऑडडडर-वलडलतुरडुडुडु
 डुवलने सरुडुडुडुडु डुडुडुडु ।
 डुतडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 डुलडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ डु.डुडु ॥
 शुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 सुतनुसुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।
 सुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ डु.डुडु ॥
 उडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।
 डुरतलडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ डु.डुडु ॥
 स ऑडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 सडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।
 डुरडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 शरडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ डु.डुडु ॥
 स ततुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 शडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।
 लललतुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 सुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ डु.डुडु ॥
 अडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 डुरलतुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।
 डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 शुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ डु.डुडु ॥
 अनुसुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।
 डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 सुतडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ डु.डुडु ॥
 डुरडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु
 डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।

श्रममादधावसुकरं न तपः

किमिवावसादकरमात्मवताम् ॥ ६.१९ ॥

शामयन् धृतेन्द्रियशमैकसुखः

शुचिभिर्गुणैरधमयं स तमः ।

प्रतिवासरं सुकृतिभिर्ववृधे

विमलः कलाभिरिव शीतरुचिः ॥ ६.२० ॥

अधरीयकार य विवेकगुणा-

दगुणेषु तस्य धियमस्तवतः ।

प्रतिधातिनीं विषयसङ्गरतिं

निरुपप्लवः शमसुखानुभवः ॥ ६.२१ ॥

मनसा जपैः प्रज्ञातिभिः प्रयतः

समुपेयिवानधिपतिं स द्विवः ।

सङ्जैतरौ जयशमौ दधती

बिभराम्बलूय युगपन्मडसी ॥ ६.२२ ॥

शिरसा ङरिन्मणिनिभः स वडन्

कृतजन्मनोऽभिषवणेन जटाः ।

उपमां यथावरुण्णदीधितिभिः

परिमृष्टमूर्धनि तमालतरौ ॥ ६.२३ ॥

धृतडेतिरप्यधृत-जिह्वममति-

श्चरितैर्भुनीनधरयञ्शुचिभिः ।

रजयाञ्चकार विरजाः स मृगान्

कमिवेशते रमयितुं न गुणाः ॥ ६.२४ ॥

अनुकूलपातिनमयएङ्गतिं

किरता सुगन्धिमभितः पवनम् ।

अवधीरितार्तवगुणं सुभतां

नयता रुचां निययमंशुमतः ॥ ६.२५ ॥

नवपल्लवाञ्जलिभूतः प्रयये

बृडतस्तडन् गमयतावनतिम् ।

स्तृणता तृणैः प्रतिनिशं मृदुभिः

शयनीयताभुपयतीं वसुधाम् ॥ ६.२६ ॥

पतितैरपेतजलदात्रभसः

पृषतैरपां शमयता य रजः ।

स दयालुनेव परिगाढकृशः

परिचर्ययानुजगृहे तपसा ॥ ६.२७ ॥

मडते कृलाय तदवेक्ष्य शिवं

विकसन्निमित्तकुसुमं स पुरः ।

न जगाम विस्मयवशं वशिनां

न निडन्ति धैर्यमनुभावावगुणः ॥ ६.२८ ॥

तदभूरिवासरकृतं सुकृतै-

रूपलभ्य वैभवमनन्यभवम् ।

उपतस्थुरास्थितविषादधियः

शतयज्वनो वनयरा वसतिम् ॥ ६.२९ ॥

विदिताः प्रविश्य विडितानतयः

शिथिलीकृतेऽधिकृतकृत्यविधौ ।

अनपेतकालमभिरामकथाः

कथयाम्भभूवुरिति गोत्रभिदे ॥ ६.३० ॥

शुशिवल्कीत-तनुरन्यतम-

स्तिमिरच्छिदामिव गिरौ भवतः ।

मडते जयाय मधवन्ननघः

पुरुषस्तपस्यति तपञ्जगतीम् ॥ ६.३१ ॥

स बिभर्ति भीषणभुजङ्गभुजः

पृथु विद्धिषां भयविधाधि धनुः ।

अमलेन तस्य धृतसञ्चरिता-

श्चरितेन यातिशयिता मुनयः ॥ ६.३२ ॥

मरुतः शिवा नवतृणा जगती

विमलं नभो रजसि वृष्टिरपाम् ।

गुणसम्पदानुगुणातां गमितः

कुरुतेऽस्य भक्तिमिव भूतगणः ॥ ६.३३ ॥

छतरेतरानभिभवेन भृगा-

स्तमुपासते गुरुमिवान्तसदः ।
 विनमन्ति चास्य तरवः प्रथये
 परवान् स तेन भवतेव नगः ॥ ६.३४ ॥
 उरुः सत्त्वमाह विपरिश्रमता
 परमं वपुः प्रथयतीव जयम् ।
 शमिनोऽपि तस्य नवसङ्गमने
 विभुतानुषङ्गि भयमेति जनः ॥ ६.३५ ॥
 ऋषिवंशजः स यद्वि दैत्यकुले
 यद्वि वान्वये मडति भूमिभृताम् ।
 यरतस्तपस्तप वनेषु सडा
 न वयं निरुपयितुमस्य गतिम् ॥ ६.३६ ॥
 विगाणाय्य कारणमनेकगुणं
 निजयाथवा कथितमल्पतया ।
 असदध्यदः सडितुमर्हति नः
 क्व वनेयराः क्व निपुणा मतयः ॥ ६.३७ ॥
 अधिगम्य गुड्यकगण्णादिति तन्-
 मनसः प्रियं प्रियसुतस्य तपः ।
 निजुगोप उर्षमुदितं मघवा
 नयवर्त्तगाः प्रभवतां छि धियः ॥ ६.३८ ॥
 प्रणिधाय चित्तमथ भक्ततया
 विदितेऽप्यपूर्वं छव तत्र हरिः ।
 उपलब्धुमस्य नियमस्थिरतां
 सुरसुन्दरीरिति वयोऽभिदधे ॥ ६.३९ ॥
 सुकुमारमेकमाणु मर्मभिदा-
 मतिदूरगं युतममोघतया ।
 अविपक्षमस्त्रमपरं कतम-
 द्विजयाय यूयमिव चित्तभुवः ॥ ६.४० ॥
 भववीतये उतभृत्तमसा-
 मवबोधवारि रजसः शमनम् ।
 परिपीयमाणमिव वोऽसकलै-

स्वसाद्यमेति नयनाञ्जलिभिः ॥ ६.४१ ॥

बहुधा गतां जगति भूतसृष्टा

कमनीयतां समभिलुत्य पुरा ।

उपपादिता विदधता भवतीः

सुरसन्नयानसुमुष्नी जनता ॥ ६.४२ ॥

तदुपेत्य विद्वयत तस्य तपः

कृतिभिः कलासु सङ्गिताः सन्धिवैः ।

वृत्तवीतरागमनसां ननु वः

सुभसङ्गिनं प्रति सुभावजितिः ॥ ६.४३ ॥

अविमृष्यमेतदभिलष्यति स

द्विषतां वधेन विषयाभिरतिम् ।

भववीतये न छि तथा स विधिः

क्व शरासनं क्व य विमुक्तिपथः ॥ ६.४४ ॥

पृथुधाम्नि तत्र परिबोधि य मा

भवतीभिरन्यमुनिवद्विकृतिः ।

स्वयशांसि विडमवतामवतां

न वधूष्वधानि विमृषन्ति धियः ॥ ६.४५ ॥

आशांसितापथितियारु पुरः सुराणा-

मादेशमित्यभिमुषं समवाप्य भर्तुः ।

लेभे परां द्युतिममर्त्यवधूसमूढः

सम्भावना ह्यधिदृत्तस्य तनोति तेजः ॥ ६.४६ ॥

प्रातिमथ विधाय प्रस्थिताः सन्नस्ताः

स्तनभस्नमिताङ्गीरङ्गनाः प्रीतिभाजः ।

अचलनलिनलक्ष्मीडारि नालं बभूव

स्तिमितममरभर्तुर्द्रष्टुमक्षणां सडस्रम् ॥ ६.४७ ॥

एति श्रीभारविकृतौ किरातार्जुनीये मडाकाव्ये

युवतिप्रस्थानं नाम षष्ठः सर्गः ॥ ६ ॥

७. सप्तमः सर्गः

श्रीमद्भिः सरथगजैः सुराङ्गनानां
गुमानामथ सचिवैस्त्रिलोकभर्तुः ।
सम्भूर्छन्नलघु-विमानर-अभिन्नः
प्रस्थानं समभिदधे मृदङ्गनादः ॥ ७.१ ॥

सोत्सृष्टैरमर-गणैरनुप्रकीर्णान्
निर्यायि ज्वलितरुच्यः पुरान्मघोनः ।
रामाणामुपरि विवस्वतः स्थितानां
नासेद्रे चरितगुणत्वमातपत्रैः ॥ ७.२ ॥

धूतानामभिभुभुपातिभिः समीरै-
रायासादविशद-लोनोत्पलानाम् ।
आनिच्ये मदजनितां श्रियं वधूना-
मुष्णशुद्धुतिजनितः कपोलरागः ॥ ७.३ ॥

तिष्ठद्भिः कथमपि देवतानुभावा-
दाङ्कष्टैः प्रजवित्तरायतं तुरङ्गैः ।
नेमीनामसति विवर्तने रथौघै-
रासेद्रे वियति विमानवत्प्रवृत्तिः ॥ ७.४ ॥

कान्तानां कृतपुलकः स्तनाङ्गरागे
वङ्क्रेषु व्युत्तिलकेषु मौक्तिकालः ।
सम्पेदे श्रमसलिलोद्गमो विभूषा
रम्याणां विद्वृत्तिरपि श्रियं तनोति ॥ ७.५ ॥

राजद्भिः पथि मरुतामभिन्नरुपै-
रुल्कार्यैः स्फुटगतिभिर्ध्वजाशुकानाम् ।
तेजोभिः कनकनिषाध-राजिगौरै-
रायामः क्षियत एव स्म सातिरेकः ॥ ७.६ ॥

रामाणामवजित-माल्यसौकुमार्यै
सम्प्राप्ते वपुषि सलत्वमातपस्य ।
गन्धर्वैरधिगतविस्मयैः प्रतीये
कल्याणी विधिषु विचित्रता विधातुः ॥ ७.७ ॥

सिन्धूरैः कृतस्ययः सडेमकक्ष्याः

ओतोभिसिन्धेशगजा मधं क्षरन्तः ।

सादृश्यं ययुररुणांशु-रागभिन्नै-

वर्षद्भिः स्फुरितशतद्रुटैः पयोदैः ॥ ७.८ ॥

अत्यर्थं दुरुपसदादुपेत्य दूरं

पर्यन्तादखिम-मयूभमएडलस्य ।

आशानामुपरिथितामिवैकवेर्णा

रम्योर्मि त्रिदशनदीं ययुर्बलानि ॥ ७.९ ॥

आमत्तभ्रमर-कुलाकुलानि

धुन्वन्नुद्धृत-ग्रथितरजंसि पङ्कजानि ।

कान्तानां गगननदीतरङ्गशीतः

सन्तापं विरमयति स्म मातरिश्वा ॥ ७.१० ॥

सम्भिन्नैरिभ-तुरगावगाडनेन

प्राप्योर्वीरनुपदवीं विमानपङ्कतीः ।

तत्पूर्वं प्रतिविद्ये सुरापगाया

वप्रान्तस्मलितविवर्तनं पयोभिः ॥ ७.११ ॥

कान्तानां अल्यथरितात्यथो रथाना-

मक्षाग्रक्षत-सुरवेशमवेदिकानाम् ।

निःसङ्गं प्रथिभिरुपाददे विवृत्तिः

सम्पीडक्षुमितजलेषु तोयदेषु ॥ ७.१२ ॥

तमानामुपदधिरे विषाणामिन्नाः

प्रह्लादं सुरकरिणां घनाः क्षरन्तः ।

युक्तानां भलु मलतां परोपकारे

कल्याणी भवति रुजत्स्वपि प्रवृत्तिः ॥ ७.१३ ॥

संवाता मुडुरनिलेन नीयमाने

दिव्यस्त्रीजघनवरांशुके विवृत्तिम् ।

पर्यस्यत्युमणि-मेभलांशुज्जालं

सञ्जज्ञे युतकमिवान्तरीयभूर्वाः ॥ ७.१४ ॥

प्रत्यार्द्राकृत-तिलकास्तुषारपातैः

प्रह्लादं शमितपरिश्रमा द्दिशन्तः ।

कान्तानां बहुमतिमाययुः पयोद्य
नाल्पीयान् बहु सुकृतं छिनस्ति दौषः ॥ ७.१५ ॥

यातस्य ग्रथिततरङ्गसैकताभे
विच्छेदं विपयसि वारिवाडजाले ।
आतेनुस्त्रिदश-वधूजनाङ्गभाजं
सन्धानं सुरधनुषः प्रभा मणीनाम् ॥ ७.१६ ॥

संसिद्धाविति करणीयसन्निबद्धै-
रालापैः पिपतिषतां विलङ्घ्य वीथीम् ।
आसेद्रे दशशतलोक्यनध्वजिन्या
शुभूतैरपिडितसानुरिन्द्रकीलः ॥ ७.१७ ॥

आकीर्णां मुभनविनैर्विलासिनीना-
मुद्धूतस्फुट-विशदातपत्रङ्केना ।
सा तूर्यध्वनित-गभीरमापतन्ती
भूर्भर्तुः शिरसि नभोनदीव रेजे ॥ ७.१८ ॥

सेतुत्वं दधति पयोमुयां विताने
संरम्भादभिपततो रथाञ्जवेन ।
आनिन्युर्नियमित-रश्मिभुग्रधोषाः
दृच्छ्रेण क्षितिभवनामिनस्तुरङ्गाः ॥ ७.१९ ॥

माडेन्द्रं नगमभितः करेणुवर्याः
पर्यन्तस्थितजलदा द्रिवः पतन्तः ।
सादृश्यं निलयन-निष्प्रकम्पपक्षै-
राजग्मुर्जलनिधि-शाथिभिर्नगेन्द्रैः ॥ ७.२० ॥

उत्सङ्गे समविषमे समं मडाद्रेः
कान्तानां विषदभिपातलाघवेन ।
आ मूलाद्गुपनदि सैकतेषु लेले
सामग्रीं पुरपटवी तुरङ्गमाणाम् ॥ ७.२१ ॥

सध्वानं निपतितनिर्जरासु मन्द्रैः
सम्भूर्धन् प्रतिनिन्दैरधित्यकासु ।
उद्ग्रीवैर्धनरव-शङ्कया मयूरैः
सोत्कण्ठं ध्वनिरुपशुश्रुवे रथानाम् ॥ ७.२२ ॥

सम्भिन्नामविरल-पातिभिर्मयूषै-

नीलानां भृशमुपभेजलं मणीनाम् ।

विच्छिन्नामिव वनिता नभोन्तराले

वप्रारम्भःस्रुतिमवलोक्याम्बलूवुः ॥ ७.२३ ॥

आसन्नद्विपपदवीमदानिवाय

कुड्यन्तो धियमवमत्य धूर्गतानाम् ।

सव्याजं निजकरिणीभिरात्तयित्ताः

प्रस्थानं सुरकरिणः कथञ्चिदीषुः ॥ ७.२४ ॥

नीरन्ध्रं पथिषु रज्जो रथाङ्गनुन्नं

पर्यस्थन्नवसलिलारुणं वडन्ती ।

आतेने वनगडनानि वाडिनी सा

धर्मान्तक्षुभितजलेव जङ्गुकन्या ॥ ७.२५ ॥

सम्भोगक्षम-गडनामथोपगङ्गं

बिभ्राणां ज्वलितमणीनि सैकतानि ।

अध्युषुश्च्युतकुसुमायितां सडायी

वृत्रारेरविरलशाद्भवां धरित्रीम् ॥ ७.२६ ॥

भूभर्तुः समधिकमादधे तदोर्व्याः

श्रीमत्तां हरिसम्भवाडिनीनिवेशः ।

संसक्तौ किमसुलभं मखोदयाना-

मुख्यायं नयति यदृच्छयापि योगः ॥ ७.२७ ॥

सामोदाः कुसुमतरुश्रियो विविक्ताः

सम्पत्तिः डिसलयशालिनीलतानाम् ।

साङ्कल्यं ययुरमराङ्गनोपभुक्ताः

सा लक्ष्मीरुपकुर्वते यया परेषाम् ॥ ७.२८ ॥

कलान्तोऽपि त्रिदशवधूजनः पुरस्ता-

ल्लीनाडिश्चसित-विलोलपल्लवानाम् ।

सेव्यानां डतविनयैरिवावृतानां

सम्पर्कं परिडरति स्म यन्तनानाम् ॥ ७.२९ ॥

उत्सृष्टध्वजकुथकङ्कटा धरित्री-

માનીતા વિદિતનયૈઃ શ્રમં વિનેતુમ્ ।
 આક્ષિમદ્રુમગહના યુગાન્તવાતૈઃ
 પર્યસ્તા ગિરય ઇવ દ્વિપા વિરેજુઃ ॥ ૭.૩૦ ॥
 પ્રસ્થાનશ્રમજનિતાં વિહાય નિદ્રા-
 મામુક્તે ગજપતિના સદાનપદ્મે ।
 શય્યાન્તે કુલમલિનાં ક્ષણં વિલીનં
 સંરમ્ભચ્યુતમિવ શૃંગ્ખલં ચકાશે ॥ ૭.૩૧ ॥
 આચસ્તઃ સુરસરિદોઘરુદ્ધવર્મા
 સમ્પ્રામું વનગજદાનગન્ધિ રોધઃ ।
 મૂર્ધાનં નિહિતશિતાકુશં વિધુ-વન્
 યન્તારં ન વિગણાયઞ્ચકાર નાગઃ ॥ ૭.૩૨ ॥
 આરોઢુઃ સમવનતસ્ય પીતશેષે
 સાશકું પયસિ સમીરિતે કરેણ ।
 સમ્માર્જન્નરુણમદસ્યુતી કપોલૌ
 સસ્યન્દે મદ ઇવ શીકરઃ કરેણોઃ ॥ ૭.૩૩ ॥
 આદ્વાય ક્ષણમતિતૃષ્ણતાપિ રોષા-
 દુત્તીરં નિહિતવિવૃત્તલોચનેન ।
 સમ્પૃક્તં વનકરિણાં મદામ્બુસેઠૈ-
 નાચિમે હિમમપિ વારિ વારણેન ॥ ૭.૩૪ ॥
 પ્રશ્ચોતન્મદસુરભીણિ નિમ્નગાયાઃ
 ક્ષીડન્તો ગજપતયઃ પયાંસિ કૃત્વા ।
 કિન્જલ્કવ્યવહિત-તામ્રદાનલેખૈ-
 રુત્તેરુઃ સરસિજગન્ધિભિઃ કપોલૈઃ ॥ ૭.૩૫ ॥
 આકીર્ણં બલરજસા ઘનારુણેન
 પ્રક્ષોભૈઃ સપદિ તરડ્ગિતં તટ્ટેષુ ।
 માતડ્ગોન્મથિત-સરોજરેણુપિડ્ગં
 માઞ્જિષ્ઠં વસનમિવામ્બુ નિર્બભાસે ॥ ૭.૩૬ ॥
 શ્રીમદ્ભિર્નિયમિત-કન્ધરાપરાન્તૈઃ
 સંસકૃતૈરગુરુવનેષુ સાડ્ગહારમ્ ।
 સમ્પ્રાપે નિસૃતમદામ્બુભિર્ગજેન્દ્રૈઃ

प्रस्यन्दिप्रचलित-गाण्डशैलशोभा ॥ ७.३७ ॥

निःशेषं प्रशमितरेणु वारणानां

स्रोतोभिर्मदजलमुज्जतामजस्रम् ।

आमोदं व्यवहितभूरिपुष्पगन्धो

भिन्नैलासुरभिमुवाह गन्धवाहः ॥ ७.३८ ॥

सादृश्यं दधति गभीरमेघघोषै-

रुन्निद्रक्षुभित-मृगाधिपश्रुतानि ।

आतेनुश्चकित-चकोरनीलकण्ठान्

कच्छान्तानमर-मडेभर्भृदितानि ॥ ७.३९ ॥

शाभावसक्त-कमनीयपरिच्छदाना-

मध्वश्रमातुर-वधूजनसेवितानाम् ।

जज्ञे निवेशनविभागपरिष्कृतानां

लक्ष्मीः पुरोपवनजा वनपादपानाम् ॥ ७.४० ॥

एति श्रीभारविकृतौ किरातार्जुनीये महाकाव्ये

सप्तमः सर्गः ॥ ७ ॥

८. सुराङ्गनाविहारः नामाष्टमः सर्गः

अथ स्वमायाकृत-मन्दिरोज्ज्वलं

ज्वलन्मणि व्योमसदां सनातनम् ।

सुराङ्गना गोपतिथापगोपुरं

पुरं वनानां विजिडीर्षया जडुः ॥ ८.१ ॥

यथायथं ताः सखिता नभश्चरैः

प्रभाभिरुद्भासित-शैलवीरुधः ।

वनं विशन्त्यो वनजायतेक्षाणाः

क्षणद्युतीनां दधुरेकरूपताम् ॥ ८.२ ॥

निवृत्तपृत्तोरु-पथोधरकलमः

प्रवृत्तनिर्झरि-विभूषणारवः ।

नितम्बिनीनां भृशमादधे धृतिं

नभःप्रयाणादवनौ परिक्रमः ॥ ८.३ ॥

ઘનાનિ કામં કુસુમાનિ બિભ્રતઃ
 કરપ્રયેયાન્યપહાય શાખિનઃ ।
 પુરોડભિસસ્રો સુરસુન્દરીજનૈ-
 ર્યથોત્તરેચ્છા હિ ગુણેષુ કામિનઃ ॥ ૮.૪ ॥
 તનૂરલક્તારુણ-પાણિપલ્લવાઃ
 સ્ફુરન્નખાંશૂઠર-મઞ્જરીભૃતઃ ।
 વિલાસિનીબાહુલતા વનાલયો
 વિલેપનામોદહૃતાઃ સિષેવિરે ॥ ૮.૫ ॥
 નિપીયમાનસ્તબકા શિલીમુખૈ-
 રશોકચષ્ટિશ્ચલબાલપલ્લવા ।
 વિડમ્બયન્તી દદૃશો વધૂજનૈ-
 રમન્દદૃષ્ટૌષ્ઠકરાવધૂનનમ્ ॥ ૮.૬ ॥
 કરૌ ધુનાના નવપલ્લવાકૃતી
 વૃથા કૃથા માનિનિ મા પરિશ્રમમ્ ।
 ઉપેયુષી કલ્પલતાભિશક્રુયા
 કથં ન્વિતસ્ત્રસ્યતિ ષટ્પદાવલિઃ ॥ ૮.૭ ॥
 જહીહિ કોપં દયિતોડનુગમ્યતાં
 પુરાનુશેતે તવ ચઞ્ચલં મનઃ ।
 ઇતિ પ્રિયં કાઞ્ચિદુપૈતુમિચ્છતીં
 પુરોડનુનિચે નિપુણઃ સખીજનઃ ॥ ૮.૮ ॥
 સમુન્નતૈઃ કાશદુકૂલશાલિભિઃ
 પરિક્વણાત્સારસ-પડ્કિતમેખલૈઃ ।
 પ્રતીરદેશૈઃ સ્વકલત્રચારુભિ-
 વિભૂષિતાઃ કુઞ્જસમુદ્રયોષિતઃ ॥ ૮.૯ ॥
 વિદૂરપાતેન ભિદામુપેયુષ-
 શ્ચુતાઃ પ્રવાહાદભિતઃ પ્રસારિણઃ ।
 પ્રિયાક્રુશીતાઃ શુચિમૌક્તિકત્વિષો
 વનપ્રહાસા ઇવ વારિભિન્દવઃ ॥ ૮.૧૦ ॥
 સખીજનં પ્રેમ ગુરુકૃતાદરં
 નિરીક્ષમાણા ઇવ નમ્રમૂર્તયઃ ।

स्थिरद्विरेङ्गाञ्जन-शासितोदरै-

र्विसाशिमिः पुष्पविलोचनैर्लताः ॥ ८.११ ॥

उपेयुषीणां बृहतीरधित्यका

मनांसि जडुः सुरराजयोषिताम् ।

कपोलकाषैः करिणां मदारुणै-

रुपाडितश्यामरुचश्च यन्दनाः ॥ ८.१२ ॥

स्वगोचरे सत्यपि चित्तदारिणा

विलोभ्यमानाः प्रसवेन शाप्तिनाम् ।

नभश्चराणामुपकर्तुमिच्छतां

प्रियाणि यदुः प्रणयेन योषितः ॥ ८.१३ ॥

प्रयच्छतोऽर्थैः कुसुमानि मानिनी

विपक्षगोत्रं दयितेन लम्बिता ।

न डिञ्चिदूर्ध्वे यरणेन केवलं

लिलेभ बाष्पाकुललोचना लुवम् ॥ ८.१४ ॥

प्रियेऽपरा यच्छति वायमुन्मुषी

निबद्धदृष्टिः शिथिलाकुलोच्चया ।

समादधे नांशुकमाहितं वृथा

विवेद पुष्पेषु न पाणिपल्लवम् ॥ ८.१५ ॥

सलीलमासक्त-लतान्तभूषणं

समासजन्त्या कुसुमावतंसकम् ।

स्तनोपपीडं नुनुदं नितम्बिना

धनेन कश्चिज्जघनेन कान्तया ॥ ८.१६ ॥

कलत्रभारेण विलोलनीविना

गलदुक्कूलस्तनशाविनोरसा ।

बलिव्यपाय-श्कुटरोमराजिना

निरायतत्त्वादुदरेण ताम्यता ॥ ८.१७ ॥

विलम्बमानाकुलकेशपाशया

कयाचिदाविष्टतबाहुमूलया ।

तरुप्रसूनान्यपदिश्य सादरं

मनोधिनाथस्य मनः समादटे ॥ ८.१८ ॥

व्यपोडितुं लोचनतो मुष्पानिलै-

रपाख्यन्तं डिल पुष्पञ्जं रजः ।

पयोधरेणोरसि काञ्चिदुन्मनाः

प्रियं जघानोन्नतपीवरस्तनी ॥ ८.१८ ॥

धमान्यमूनीत्यपवर्जिते शनै-

र्यथाभिरामं कुसुमाग्रपल्लवे ।

विडाय निःसारतयेव भूरुडान्

पदं वनश्रीर्वनितासु सन्दधे ॥ ८.२० ॥

प्रवालभङ्गारुपाणिपल्लवः

परागपाण्डुकृतपीवरस्तनः ।

मडीरुडः पुष्पसुगन्धिराददे

वपुर्गुणोच्छ्रायमिवाङ्गनाजनः ॥ ८.२१ ॥

वरोरुभिर्वाराण्डस्तपीवरै-

श्चिराय भिन्नात्रवपल्लवश्रियः ।

समेऽपि यातुं यरणाननीश्वरान्

मदादिव प्रस्मलतः पदे पदे ॥ ८.२२ ॥

विसारिकाञ्चीमणिरश्मिलब्धया

मनोडरोच्छ्राय-नितम्भशोभया ।

स्थितानि जित्वा नवसैकतद्युतिं

श्रमातिरिक्तैर्जघनानि गौरवैः ॥ ८.२३ ॥

समुच्छ्वसत्पङ्कज-कोशकोमलै-

रुपाडितश्रीण्युपनीवि नाभिभिः ।

दधन्ति मध्येषु वलीविभङ्गिषु

स्तनातिभाराद्दृष्टराणि नम्रताम् ॥ ८.२४ ॥

समानकान्तीनि तुषारभूषणैः

सरोरुडैरस्कृटपत्रपङ्क्तिभिः ।

शितानि धर्माभ्युक्षणैः समन्ततो

मुष्पान्यनुद्धुल्लविलोचनानि य ॥ ८.२५ ॥

विनिर्यतीनां गुरुभेदमन्धरं

सुराङ्गनानामनुसानुवर्त्मनः ।
सविस्मयं रूपयतो नभश्चरान्
विवेश तत्पूर्वमिवेक्षाणादरः ॥ ८.२६ ॥
अथ स्फुरन्मीनविधूतपङ्कजा
विपङ्कतीरस्फलितोर्मिसंलतिः ।
पयोऽवगाढुं कलसंस्नादिनी
समाजुडावेव वधूः सुरापगा ॥ ८.२७ ॥
प्रशान्तधर्माभिभवः शनैर्विवान्
विलासिनीभ्यः परिभृष्टपङ्कजः ।
ददौ भुजावम्भमिवात्तशीकर-
स्तरङ्गमालान्तरगोचरोऽनिलः ॥ ८.२८ ॥
गतैः सडावैः कलसंविद्धमं
कलत्रभारैः पुलिनं नितम्बिभिः ।
मुपैः सरोजानि य दीर्घलोचनैः
सुरस्त्रियः साम्यगुणान्निरासिरे ॥ ८.२९ ॥
विभिन्नपर्यन्तग-मीनपङ्क्तयः
पुरो विगाढाः सपिभिर्मरुत्वतः ।
कथञ्चिदापः सुरसुन्दरीजनैः
सभीतिभिस्तत्प्रथमं प्रपेदिरे ॥ ८.३० ॥
विगाढमात्रे रमणीभिरम्भसि
प्रयत्नसंवाहित-पीवरोरुभिः ।
विभिद्यमाना विससार सारसा-
नुदस्य तीरेषु तरङ्गसंलतिः ॥ ८.३१ ॥
शिवाधनैर्नाकसदामुरःस्थलै-
र्भृङ्गनिवेशैश्च वधूपयोधरैः ।
तटाभिनीतेन विभिन्नवीथिना
रुषेव भेजे कलुषत्वमम्भसा ॥ ८.३२ ॥
विधूतकेशाः परिलोलितस्रजः
सुराङ्गनानां प्रविलुभयन्तनाः ।
अतिप्रसङ्गाद्भिडितागसो मुहुः

प्रक्रम्भीयुः सभया एवोर्मयः ॥ ८.३३ ॥

विपक्षचित्तोन्मथना नभद्राणा-

स्तिरोहिता विभ्रममाएऽनेन ये ।

दृतस्य शेषानिव कुङ्कुमस्य तान्

विकथनीयान् धधुरन्यथा स्त्रियः ॥ ८.३४ ॥

सरोजपत्रे नु विलीनषट्पटे

विलोवदृष्टेः स्विदमू विलोयने ।

शिरोरुढाः स्वित्ततपक्षमसन्तते-

द्विरेकृष्टं नु निशाब्दनिश्चलम् ॥ ८.३५ ॥

अगूढलासस्कुटदन्तकेसरं

मुष्णं स्वित्तद्विकसन्तु पङ्कजम् ।

एति प्रलीनां नलिनीवने सर्षी

विद्याम्भलूयुः सुचिरेण योषितः ॥ ८.३६ ॥

प्रियेण सङ्ग्रथ्य विपक्षसन्निधा-

वुपाहितां वक्षसि पीवरस्तने ।

सजं न काचिद्विजडौ जलाविलां

वसन्ति छि प्रेमिणे गुणा न वस्तुनि ॥ ८.३७ ॥

असंशयं न्यस्तमुपान्तरक्ततां

यदेव रोद्धुं रमणीभिरञ्जनम् ।

दृतेऽपि तस्मिन् सलिलेन शुक्लतां

निरास रागो नयनेषु न श्रियम् ॥ ८.३८ ॥

द्युतिं वडन्तो वनितावतंसका

दृताः प्रलोभादिव वेगिभिर्जलैः ।

उपप्लुतास्तत्क्षणाशोयनीयतां

न्युताधिकाराः सचिवा एवाययुः ॥ ८.३९ ॥

विपत्रलेप्सा निरलक्तकाधरा

निरञ्जनाक्षीरपि बिभ्रतीः श्रियम् ।

निरीक्ष्य रामा बुबुधे नभश्चरै-

रलङ्कृतं तद्गुणैव माएऽनम् ॥ ८.४० ॥

सभीषु निर्वाय्यमधार्य-दूषितं
प्रियाङ्गसंश्लेषमवाप मानिनी ॥ ८.४८ ॥

प्रियैः सलीलं करवाखिवारितः
प्रवृद्धनिःश्वासविकम्पितस्तनः ।
सविभ्रमाधूतकराग्रपल्लवो
यथार्थतामाप विलासिनीजनः ॥ ८.४९ ॥

उदस्य धैर्यं दयितेन सादरं
प्रसादितायाः करवाखिवारितम् ।
मुषं निमीलन्नयनं नतभ्रुवः
श्रियं सपत्नीवदनादिवददे ॥ ८.५० ॥

विडस्य पाणौ विधृते धृताम्भसि
प्रियेण वध्वा मदनार्द्रयेतसः ।
सभीव काञ्ची पयसा धनीकृता
बभार वीतोय्ययबन्धमंशुकम् ॥ ८.५१ ॥

निरञ्जने सायिविलोडितं दृशा-
वयावकं वेपथुरोष्ठपल्लवम् ।
नतभ्रुवो मण्डयति स्म विग्रहे
बलिङ्किया चातिलकं तदास्पदम् ॥ ८.५२ ॥

निमीलदाडेकर-लोलयक्षुषां
प्रियोपकण्ठं कृतगात्रवेपथुः ।
निमज्जतीनां शसितोद्धृतस्तनः
श्रमो नु तासां मदनो नु पप्रथे ॥ ८.५३ ॥

प्रियेण सिक्ता चरमं विपक्षत-
श्रुकोप कायिन्न तुतोष सान्त्वनैः ।
जनस्य रुद्रप्रणयस्य चेतसः
किमप्यमर्षोऽनुनये भृशायते ॥ ८.५४ ॥

धृत्वं विदृत्य वनिताभिरुदस्यमानं
पीनस्तनोरुजघन-स्थलशालिनीभिः ।
उत्सर्पितोर्मियय-लङ्घिततीरदेश-
मौत्सुक्यनुन्नमिव वारि पुरः प्रतस्थे ॥ ८.५५ ॥

तीरान्तशाणि मिथुनानि रथाङ्गनाम्नां
नीत्वा विलोकितसरोजवनश्रियस्ताः ।
संरेजिरे सुरसरिज्जलधौतडारा-
स्तारावितानतरला धव यामवत्यः ॥ ८.५६ ॥

सङ्क्रान्तयन्तन-रसाहितवर्णभेदं
विच्छिन्नभूषणमणि-प्रकरांशुचित्रम् ।
भङ्गोर्मि नाकवनितापरिभुक्तमुक्तं
सिन्धोर्भार सखिलं शयनीयलक्ष्मीम् ॥ ८.५७ ॥

धति श्रीभारविदृतौ किरातार्जुनीये मडाकाव्ये
सुराङ्गनाविहारः नामाष्टमः सर्गः ॥ ८ ॥

८. सुरसुन्दरीसम्भोगवर्णनं नाम नवमः सर्गः

वीक्ष्य रन्तुमनसः सुरनारी-
रात्तचित्र-परिधानविभूषाः ।
तत्प्रियार्थमिव यातुमथास्तं
भानुमानुपपयोधि ललम्बे ॥ ८.१ ॥

मध्यमोपलनिभे लसदंशा-
वेकतश्च्युतिमुपेयुषि भानौ ।
धौरुवाळ परिवृत्तिलोलां
डारयष्टिमिव वासरलक्ष्मीम् ॥ ८.२ ॥

अंशुपाणिभिरतीव पिपासुः
पद्मजं मधु भृशं रसयित्वा ।
क्षीभतामिव गतः क्षितिमेष्ट्यं-
ल्लोडितं वपुरुवाळ पतङ्गः ॥ ८.३ ॥

गम्यतामुपगते नयनानां
लोडितायति सडस्रमरीचौ ।
आससाद विरडध्य धरित्रीं
यङ्कवाङ्कुटयान्यमितापः ॥ ८.४ ॥

મુક્તમૂલલઘુરુજિઝંતપૂર્વઃ

પશ્ચિમે નભસિ સમ્ભૃતસાન્દ્રઃ ।

સામિ મજ્જતિ રવૌ ન વિરેજે

ખિન્નજિહ્વ ઇવ રશ્મિસમૂહઃ ॥ ૯.૫ ॥

કાન્તદૂત્ય ઇવ કુકુમતામ્નાઃ

સાયમણ્ડનમભિ ત્વરયન્ત્યઃ ।

સાદરં દદૃશિરે વનિતાભિઃ

સૌધજાલપતિતા રવિભાસઃ ॥ ૯.૬ ॥

અગ્રસાનુષુ નિતાન્તપિશડ્ગૈ-

ભૂરુહાન્મૃદુકરૈરવલમ્બ્ય ।

અસ્તશૈલગહનં નુ વિવસ્વા-

નાવિવેશ જલધિં નુ મહીં નુ ॥ ૯.૭ ॥

આકુલશ્ચલપતત્રિકુલાના-

મારવૈરનુદિતૌષસરાગઃ ।

આયયાવહરિદશ્વ-વિપાણ્ડુ-

સ્તુલ્યતાં દિનમુખેન દિનાન્તઃ ॥ ૯.૮ ॥

આસ્થિતઃ સ્થગિતવારિદપડ્ક્રયા

સન્ધ્યા ગગનપશ્ચિમભાગઃ ।

સોર્મિવિદ્રુમ-વિતાનવિભાસા

રજ્જિતસ્ય જલધેઃ શ્રિયમૂહે ॥ ૯.૯ ॥

પ્રાઞ્જલાવપિ જને નતમૂર્છિં

પ્રેમ તત્પ્રવણયેતસિ હિત્વા ।

સન્ધ્યાનુવિદધે વિરમન્ત્યા

યાપલેન સુજનેતરમૈત્રી ॥ ૯.૧૦ ॥

ઔષસાતપ-ભયાદપલીનં

વાસરસ્થવિ-વિરામપટીયઃ ।

સન્નિપત્ય શનકૈરિવ નિમ્ના-

દન્ધકારમુદ્વાપ સમાનિ ॥ ૯.૧૧ ॥

એકતામિવ ગતસ્ય વિવેકઃ

કસ્યચિન્ન મહતોડપ્યુપલેભે ।

भास्वता निदधिरे भुवनाना-
 मात्मनीव पतितेन विशेषाः ॥ ८.१२ ॥
 छच्छतां सड वधूमिरभेदं
 यामिनीविरडिषां विडगानाम् ।
 आपुरेव मिथुनानि वियोगं
 लङ्घ्यते न भलु डालनियोगः ॥ ८.१३ ॥
 यच्छति प्रतिमुष्पं दयितायै
 वायमन्तिकगतेऽपि शकुन्तौ ।
 नीयते स्म नतिमुञ्जितलर्ष
 पङ्कुञ्जं मुष्पमिवाम्भुरुडिष्या ॥ ८.१४ ॥
 रञ्जिता नु विविधास्तरुशैला
 नामितं नु गगनं स्थगितं नु ।
 पूरिता नु विषमेषु धरित्री
 संडृता नु कङ्कुभस्तिमिरेषा ॥ ८.१५ ॥
 रात्रिरागमनिनानि विकसिं
 पङ्कुजानि रडयन्ति विडाय ।
 स्पष्टतारकमियाय नभः श्री-
 र्वस्तुमिच्छति निरापदि सर्वः ॥ ८.१६ ॥
 व्यानशे शशधरेषा विमुक्तः
 डेतकीकुसुमकेसरपाण्डुः ।
 थूर्णामुष्टिरिव लम्भितकान्ति-
 र्वासवस्य दिशमंशुसमूडः ॥ ८.१७ ॥
 उञ्जती शुथमिवाशु तमिस्रा-
 मन्तिकं प्रजति तारकराजे ।
 टिक्रसादगुणामण्डनमूडे
 रश्मिडासविशदं मुष्पमैन्द्री ॥ ८.१८ ॥
 नीलनीरजनिभे डिमगौरं
 शैलरुद्धवपुषः सितरश्मेः ।
 भे रराज निपतडरजावं
 वारिधेः पयसि गाङ्गमिवाम्भः ॥ ८.१९ ॥

ધાં નિરુન્ધદતિનીલધનાભં

ધ્વાન્તમુદ્યતકરેણ પુરસ્તાત્ ।

ક્ષિપ્યમાણમસિતેતરભાસા

શમ્ભુનેવ કરિચર્મ ચકાસે ॥ ૯.૨૦ ॥

અન્તિકાન્તિક-ગતેન્દુવિસૃષ્ટે

જિહ્મતાં જહતિ દીધિતિજાલે ।

નિઃસૃતસ્તિમિર-ભારનિરોધા-

દુચ્છ્વસન્નિવ રરાજ દિગન્તઃ ॥ ૯.૨૧ ॥

લેખયા વિમલવિદ્રુમભાસા

સન્તતં તિમિરમિન્દુરુદાસે ।

દંષ્ટ્રયા કનકટકુપિશડ્ગ્યા

માણ્ડલં ભુવ ઇવાદિવરાહઃ ॥ ૯.૨૨ ॥

દીપયન્નથ નભઃ કિરાણૌઘૈઃ

કુકુમારુણ-પયોધરગૌરઃ ।

હેમકુમ્ભ ઇવ પૂર્વપયોધે-

રુન્મમજ્જ શનકૈસ્તુહિનાંશુઃ ॥ ૯.૨૩ ॥

ઉદ્ગતેન્દુમવિભિન્ન-તમિસ્રાં

પશ્યતિ સ્મ રજનીમવિતૃપ્તઃ ।

વ્યંશુકસ્ફુટ-મુખીમતિજિહ્મ્યાં

પ્રીડયા નવવધૂમિવ લોકઃ ॥ ૯.૨૪ ॥

ન પ્રસાદમુચિતં ગમિતા ઘૌ-

ર્નીદ્ધૃતં તિમિરમદ્રિવનેભ્યઃ ।

દિઙ્મુખેષુ ન ચ ધામ વિકીર્ણ

ભૂષિતૈવ રજની હિમભાસા ॥ ૯.૨૫ ॥

માનિનીજન-વિલોચનપાતા-

નુષ્ણબાષ્પકલુષાન્ પ્રતિગૃહ્ણન્ ।

મન્દમન્દમુદિતઃ પ્રયયૌ પં

ભીતભીત ઇવ શીતમયૂખઃ ॥ ૯.૨૬ ॥

શ્ચિષ્યતઃ પ્રિયવધૂરુપકણ્ઠં

ભૂષિતૈરપિ વિભૂષણમીષે ॥ ૯.૩૪ ॥

ન સ્રજો રુરુચિરે રમણીભ્ય-

શ્ચન્દનાનિ વિરહે મદિરા વા ।

સાધનેષુ હિ રતેરુપધત્તે

રમ્યતાં પ્રિયસમાગમ એવ ॥ ૯.૩૫ ॥

પ્રસ્થિતાભિરધિનાથનિવાસં

ધ્વંસિત-પ્રિયસાખીવચનાભિઃ ।

માનિનીભિરપહસ્તિતઘૈર્યઃ

સાદયત્રપિ મદોડવલલમ્બે ॥ ૯.૩૬ ॥

કાન્તવેશ્મ બહુ સન્દિશતીભિ-

ર્યાતમેવ રતયે રમણીભિઃ ।

મન્મથેન પરિલુમમતીનાં

પ્રાયશઃ સ્ખલિતમખ્યુપકારિ ॥ ૯.૩૭ ॥

આશુ કાન્તમભિસારિતવત્યા

યોષિતઃ પુલકરુદ્ધકપોલમ્ ।

નિર્જિગાય મુખમિન્દુમખાણં

ખણપત્રતિલકાફૂતિ કાન્ત્યા ॥ ૯.૩૮ ॥

ઉચ્ચતાં સ વચનીયમશેષં

નેશ્ચરે પરુષતા સપ્તિ સાધ્વી ।

આનયૈનમનુનીય કથં વા

વિપ્રિયાણિ જનયત્રનુનેયઃ ॥ ૯.૩૯ ॥

કિં ગતેન ન હિ યુક્તમુપૈતું

કઃ પ્રિયે સુભગમાનિનિ માનઃ ।

યોષિતામિતિ કથાસુ સમેતૈઃ

કામિભિર્બહુરસા ધૃતિરૂહે ॥ ૯.૪૦ ॥

યોષિતઃ પુલકરોધિ દધત્યા

ધર્મવારિ નવસડ્ગમજન્મ ।

કાન્તવક્ષસિ બભૂવ પતન્ત્યા

મણ્ડનં લુલિતમણ્ડનતૈવ ॥ ૯.૪૧ ॥

शीधुपानविधुरासु निगृह्णन्
 मानमाशु शिशिलीकृतलज्जः ।
 सङ्गतासु दयितैरुपलेभे
 कामिनीषु मदनो नु मदो नु ॥ ८.४२ ॥
 द्वारि यक्षुरधिपाणिं कपोलौ
 ज्वितं त्वयि कुतः कलखोऽस्थाः ।
 कामिनामिति वयः पुनरुक्तं
 प्रीतये नवनवत्वमियाय ॥ ८.४३ ॥
 सायि लोचनयुगं नमयन्ती
 रुन्धती दयितवक्षसि पातम् ।
 सुभ्रुवो जनयति स्म विभ्रुषां
 सङ्गतावुपरराम य लज्जा ॥ ८.४४ ॥
 सव्यलीकमवधीरितम्ब्रं
 प्रस्थितं सपदि कोपपदेन ।
 योषितः सुलृष्टिव स्म रुणद्धि
 प्राणनाथमभिभाष्यनिपातः ॥ ८.४५ ॥
 शङ्किताय कृतभाष्यनिपाता-
 मीर्षया विमुग्धितां दयिताय ।
 मानिनीमभिमुग्धितयित्तां
 शंसति स्म धनरोमविभेदः ॥ ८.४६ ॥
 लोलदृष्टि वदनं दयिताया-
 श्रुम्भति प्रियतमे रमसेन ।
 प्रीडया सड विनीवि नितम्भा-
 दंशुकं शिशिलतामुपपेदे ॥ ८.४७ ॥
 द्नीतया गलितनीवि निरस्य-
 न्नन्तरीयमवलम्बितकाञ्चि ।
 माण्डलीकृतपृथुस्तनभारं
 सस्वजे दयितया लृद्येशः ॥ ८.४८ ॥
 आदृता नभपदैः परिरम्भा-
 श्रुम्भितानि धनदन्तनिपातैः ।

सौकुमार्यगुणसम्भृतकीर्ति-

वर्मा अथ सुरतेष्वपि कामः ॥ ८.४८ ॥

पाणिपल्लवविधूननमन्तः

सीत्कृतानि नयनार्धनिमेषाः ।

योषितां रजसि गद्गदवाया-

मस्त्रतामुपययुर्मदनस्य ॥ ८.५० ॥

पातुमाहितरतीन्त्यभिलेषु-

स्तर्षयन्त्यपुनरुक्तरसानि ।

सस्मितानि वदनानि वधूनां

सोत्पलानि च मधूनि युवानः ॥ ८.५१ ॥

कान्तसङ्गम-पराजितमन्यौ

वारुणीरसन-शान्तविवादे ।

मानिनीजन उपाहितसन्धौ

सन्धे धनुषि नेषुमनःङ्गः ॥ ८.५२ ॥

कुप्यताशु भवतानतचित्ताः

कोपितांश्च वरिवस्यत यूनः ।

इत्यनेक उपदेशे एव स्म

स्वाद्यते युवतिभिर्मधुवारः ॥ ८.५३ ॥

भर्तृभिः प्राणयसम्भ्रमदत्तां

वारुणीमतिरसां रसयित्वा ।

द्रीविमोहविरडाद्युपलेभे

पाटवं नु लृष्टयं नु वधूभिः ॥ ८.५४ ॥

स्वाहितः स्वयमथैधितमानं

लम्बितः प्रियतमैः सल पीतः ।

आसवः प्रतिपदं प्रमदानां

नैकउपरसतामिव भेजे ॥ ८.५५ ॥

भ्रूविलास-सुभगाननुकर्तुं

विभ्रमानिव वधूनयनानाम् ।

आददे मृदुविलोल-पलाशै-

रुत्पलैश्चषकवीशिषु क्रमः ॥ ८.५६ ॥

श्वारुताभिमततामुपनिन्धे ।
 वश्यतां मधुमदो दयिताना-
 मात्मवर्ग-छितमिच्छति सर्वः ॥ ८.६४ ॥
 वाससां शिथिलतामुपनाभि
 ढ्रीनिरासमपदे कुपितानि ।
 योषितां विदधती गुणपक्षे
 निर्ममार्ज मदिरा वयनीयम् ॥ ८.६५ ॥
 भर्तृषूपसप्ति निक्षिपतीना-
 मात्मनो मधुमदोद्यमितानाम् ।
 ग्रीडया विद्वलया वनितानां
 न स्थितं न विगतं दृष्टयेषु ॥ ८.६६ ॥
 रुन्धती नयनवाङ्मयविकासं
 सादितोभयकरा परिरम्भे ।
 ग्रीडितस्य ललितं युवतीनां
 क्षीभता बडुगुणैरनुजुष्टे ॥ ८.६७ ॥
 योषिदुद्धत-मनोभवरागा
 मानवत्यपि यथौ दयिताङ्गम् ।
 कारयत्यनिभृता गुणदोषे
 वारुणी भवु रडस्यविभेदम् ॥ ८.६८ ॥
 आछिते नु मधुना मधुरत्वे
 येष्टितस्य गमिते नु विकासम् ।
 आबभौ नव षोडशतरागः
 कामिनीष्ववसरः कुसुमेषोः ॥ ८.६९ ॥
 मा गमन्मदविमूढधियो नः
 प्रोज्ज्य रन्तुमिति शङ्कितनाथाः ।
 योषितो न मदिरां भृशमीषुः
 प्रेम पश्यति भयान्यपदेऽपि ॥ ८.७० ॥
 चित्तनिर्वृतिविधायि विविक्तं
 मन्मथो मधुमदः शशिभासः ।
 सङ्गमश्च दयितैः स्म नयन्ति

प्रेम कामपि लुवं प्रमदानाम् ॥ ९.७१ ॥

घाष्ट्यलङ्घित-यथोचितभूमौ
निर्दयं विलुखितालकमात्ये ।

मानिनीरतिविधौ कुसुमेषु-
र्मत्तमत्त एव विभ्रममाप ॥ ९.७२ ॥

शीघ्रुपानविधुरेषु वधूनां
निघ्नतामुपगतेषु वपुःषु ।
छडितं रतिरसाहितभावं
वीतलक्ष्यमपि कामिषु रेजे ॥ ९.७३ ॥

अन्योन्यरक्त-मनसामथ बिभ्रतीनां
येतोभुवो हरिसभाप्सरसां निदेशम् ।
वैबोधिकध्वनि-विभावितपश्चिमाधां
सा संलुतेव परिवृत्तिमियाय रात्रिः ॥ ९.७४ ॥

निद्राविनोदित-नितान्तरतिकलमाना-
मायामिमङ्गलनिनादविबोधितानाम् ।
रामासु भाविविरडाकुलितासु यूनां
तत्पूर्वतामिव समादधिरे रतानि ॥ ९.७५ ॥

कान्ताजनं सुरतभेद-निमीलिताक्षं
संवाहितुं समुपयानिव मन्दमन्दम् ।
उर्भेषु मात्यमदिरा-परिभोगगन्धा-
नाविश्रकार रजनीपरिवृत्तिवायुः ॥ ९.७६ ॥

आभोदवासित-यलाधरपल्लवेषु
निद्राकषायित-विपाटललोचनेषु ।
व्याभृष्टपत्रतिलकेषु विलासिनीनां
शोभां अबन्ध वदनेषु मदावशेषः ॥ ९.७७ ॥

गतवति नभलेप्पालक्ष्यतामङ्गरागे
समददयितपीताताम्र-बिम्बाधराणाम् ।
विरडविधुरमिष्टा सत्सभीवाङ्गनानां
लृद्यमवललम्बे रात्रिसम्भोगलक्ष्मीः ॥ ९.७८ ॥

ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે

સુરસુન્દરીસમ્ભોગવર્ણનં નામ નવમઃ સર્ગઃ ॥ ૯ ॥

૧૦. અર્જુનવિલોભનપ્રત્યાપ્ચાનઃ નામ દશમઃ સર્ગઃ

અથ પરિમલજામવાપ્ય લક્ષ્મી-

મવયવદીપિત-મણ્ડનશ્રિયસ્તાઃ ।

વસતિમભિવિહાય રમ્યહાવાઃ

સુરપતિસૂનુ-વિલોભનાય જગમુઃ ॥ ૧૦.૧ ॥

દ્રુતપદમભિયાતુમિચ્છતીનાં

ગગનપરિક્રમ-લાઘવેન તાસામ્ ।

અવનિષુ ચરણૈઃ પૃથુસ્તનીના-

મલદ્યુનિતમ્બતયા ચિરં નિષેદે ॥ ૧૦.૨ ॥

નિહિતસરસ-ચાવકૈર્બભાસે

ચરણાતલૈઃ કૃતપદ્ધતિર્વધૂનામ્ ।

અવિરલવિતતેવ શક્રગોપૈ-

રરુણિતનીલતૃણોલપા ધરિત્રી ॥ ૧૦.૩ ॥

ધ્વનિરગવિવરેષુ નૂપુરાણાં

પૃથુરશનાગુણ-શિઞ્જિતાનુયાતઃ ।

પ્રતિરવવિતતો વનાનિ ચક્રે

મુખરસમુત્સુક-હંસસારસાનિ ॥ ૧૦.૪ ॥

અવચયપરિભોગવન્તિ હિંસ્રૈઃ

સહચરિતાન્યમૃગાણિ કાનનાનિ ।

અભિદ્યુરભિતો મુનિં વધૂભ્યઃ

સમુદિતસાધ્વસ-વિકલવં ચ ચેતઃ ॥ ૧૦.૫ ॥

નૃપતિમુનિપરિગ્રહેણ સા ભૂઃ

સુરસચિવાપ્સરસાં જહાર તેજઃ ।

ઉપહિતપરમ-પ્રભાવધામ્નાં

ન હિ જયિનાં તપસામલ્કુલમસ્તિ ॥ ૧૦.૬ ॥

સચકિતમિવ વિસ્મયાકુલાભિઃ

મુનિરપિ તુલ્યરુચિસ્ત્રિલોકભર્તુઃ ॥ ૧૦.૧૪ ॥

તનુમવજિતલોકસારધામ્ની

ત્રિભુવનગુપ્તિસહાં વિલોકયન્ત્યઃ ।

અવયયુરમરસ્ત્રિયોઽસ્ય યત્

વિજયકૃલે વિકૃલં તપોધિકારે ॥ ૧૦.૧૫ ॥

મુનિદનુતનયાન્ વિલોભ્ય સઘઃ

પ્રતનુબલાન્યધિતિષ્ઠતસ્તાપાંસિ ।

અલઘુનિ બહુ મેનિરે ચ તાઃ સ્વં

કુવિશભૃતા વિહિતં પદે નિયોગમ્ ॥ ૧૦.૧૬ ॥

અથ કૃતકવિલોભનં વિધિત્સૌ

યુવતિજને હરિસૂનુદર્શનેન ।

પ્રસભમવતતાર ચિત્તજન્મા

હરતિ મનો મધુરા હિ યૌવનશ્રીઃ ॥ ૧૦.૧૭ ॥

સપદિ હરિસખૈર્વધૂનિદેશાદ્

ધ્વનિતમનોરમ-વલ્લકીમૃદ્ગૈઃ ।

યુગાપદ્મુગાણસ્ય સન્નિધાનં

વિચતિ વને ચ યથાયથં વિતેને ॥ ૧૦.૧૮ ॥

સજ્જલજલધરં નભો વિરેજે

વિવૃતિમિયાય રુચિસ્તાડિલ્લતાનામ્ ।

વ્યવહિતરતિવિગ્રહૈર્વિતેને

જલગુરુભિઃ સ્તનિતૈર્દિગન્તરેષુ ॥ ૧૦.૧૯ ॥

પરિસુરપતિસૂનુધામ સઘઃ

સમુપદધન્મુકુલાનિ માલતીનામ્ ।

વિરલમપજહાર બદ્ધબિન્દુઃ

સરજસતામવનેરપાં નિપાતઃ ॥ ૧૦.૨૦ ॥

પ્રતિદિશમભિગચ્છતાભિમૃષ્ટઃ

કકુભવિકાસ-સુગન્ધિનાનિલેન ।

નવ ઇવ વિભભૌ સચિત્તજન્મા

ગતધૃતિરાકુલિતશ્ચ જીવલોકઃ ॥ ૧૦.૨૧ ॥

व्यथितमपि भृशं मनो हरन्ती

परिणतजम्बु-कृलोपभोगदृष्टा ।

परभृतयुवतिः स्वनं वितेने

नवनवयोजित-कण्ठरागरम्यम् ॥ १०.२२ ॥

अभिभवति मनः कदम्बवायौ

मदमधुरे य शिखण्डिनां निनादे ।

जन एव न धृतेश्चयाल जिष्णु-

र्न छि मडतां सुकरः समाधिभङ्गः ॥ १०.२३ ॥

धृतभिस-वलयावलिर्वडन्ती

कुमुदवनैक-दुङ्गलमात्तभाषा ।

शरदमलतले सरोजपाणौ

धनसमयेन वधूरिवाललम्बे ॥ १०.२४ ॥

समदशिषिरुतानि ङसनादैः

कुमुदवनानि कदम्बपुष्पवृष्ट्या ।

श्रियमतिशयिनीं समेत्य जग्मु-

र्गुणमडतां मडते गुणाय योगः ॥ १०.२५ ॥

सरजसमपलाय डेतकीनां

प्रसवमुपान्तिक-नीपरेणुकीर्णम् ।

प्रियमधुरसनानि षट्पदाली

मलिनयति स्म विनीलबन्धनानि ॥ १०.२६ ॥

मुकुलितमतिशय्य बन्धुश्रुवं

धृतजलबिन्दुषु शाद्रलस्थलीषु ।

अविरलवपुषः सुरेन्द्रगोपा

विकल्पलाश-चयश्रियं समीयुः ॥ १०.२७ ॥

अविरलकृलिनी-वनप्रसूनः

कुसुमितकुन्दसुगन्धिगन्धवाहः ।

गुणमसमयजं यिराय लेभे

विरलतुषार-कण्ठस्तुषारकालः ॥ १०.२८ ॥

निययिनि लवलीलताविकासे

जनयति लोप्रसमीरणे य डर्षम् ।

વિકૃતિમુપયયૌ ન પાણ્ડુસૂનુ-
શ્ચલતિ નયાન્ન જિગીષતાં હિ ચેતઃ ॥ ૧૦.૨૯ ॥

કતિપયસહકાર-પુષ્પરમ્ય-
સ્તનુતુહિનોડલ્પ-વિનિદ્રસિન્દુવારઃ ।
સુરભિમુખ-હિમાગમાન્તશંસી
સમુપયયૌ શિશિરઃ સ્મરૈકબન્ધુઃ ॥ ૧૦.૩૦ ॥

કુસુમનગ-વનાન્યુપૈતુકામા
કિસલયિનીમવલમ્બ્ય ચૂતયષ્ટિમ્ ।
કવણદલિકુલનૂપુરા નિરાસે
નલિનવનેષુ પદં વસન્તલક્ષ્મીઃ ॥ ૧૦.૩૧ ॥

વિકસિતકુસુમાધરં હસન્તી
કુરબકરાજિવધૂં વિલોકયન્તમ્ ।
દદૃશુરિવ સુરાડ્ગના નિષણ્ણાં
સશરમનડ્ગમશોકપલ્લવેષુ ॥ ૧૦.૩૨ ॥

મુહુરનુપતતા વિધૂયમાનં
વિરચિતસંહતિ દક્ષિણાનિલેન ।
અલિકુલમલકાકૃતિ પ્રપેદે
નલિનમુખાન્તવિસર્પિ પદ્મજિન્યાઃ ॥ ૧૦.૩૩ ॥

શ્વસનચલિત-પલ્લવાધરોષ્ઠે
નવનિહિતેર્ષ્મિવાવધૂનયન્તી ।
મધુસુરભિણિ ષટ્પદેન પુષ્પે
મુખ ઇવ શાલલતાવધૂશ્ચુમ્બે ॥ ૧૦.૩૪ ॥

પ્રભવતિ ન તદા પરો વિજેતું
ભવતિ જિતેન્દ્રિયતા યદાત્મરક્ષા ।
અવજિતભુવનસ્તથા હિ લેભે
સિતતુરગે વિજયં ન પુષ્પમાસઃ ॥ ૧૦.૩૫ ॥

કથમિવ તવ સમ્મતિર્ભવિત્રી
સમમૃતુભિર્મુનિનાવધીરિતસ્ય ।
ઇતિ વિરચિત-મલ્લિકાવિકાસઃ
સ્મયત ઇવ સ્મ મધું નિદાઘકાલઃ ॥ ૧૦.૩૬ ॥

પરિજનગાત્ર-તિરોહિતાડ્ગયષ્ટેઃ ।
 સ્ફુટમભિલષિતં ભભૂવ વધ્વા
 વદતિ હિ સંવૃત્તિરેવ કામિતાનિ ॥ ૧૦.૪૪ ॥
 અભિમુનિ સહસા હૃતે પરસ્થા
 ઘનમરુતા જઘનાંશુકૈકદેશે ।
 ચકિતમવસનોરુ સત્રપાયાઃ
 પ્રતિયુવતીરપિ વિસ્મયં નિનાય ॥ ૧૦.૪૫ ॥
 ધૃતભિસવલયે નિધાય પાણૌ
 મુખમધિરૂષિત-પાણ્ડુગાર્ડલેખમ્ ।
 નૃપસુતમપરા સ્મરાભિતાપા-
 દમધુમદાલસલોચનં નિદધ્યૌ ॥ ૧૦.૪૬ ॥
 સપ્તિ દયિતમિહાનયેતિ સા માં
 પ્રહિતવતી કુસુમેષુણાભિતમા ।
 હૃદયમહૃદયા ન નામ પૂર્વ
 ભવદુપકણ્ઠમુપાગતં વિવેદ ॥ ૧૦.૪૭ ॥
 ચિરમપિ કલિતાન્યપારયન્ત્યા
 પરિગદિતું પરિશુષ્યતા મુખેન ।
 ગતઘૃણ ગમિતાનિ સત્સખીનાં
 નયનયુગૈઃ સમમાર્દ્રતાં મનાંસિ ॥ ૧૦.૪૮ ॥
 અચકમત સપલ્લવાં ધરિત્રીં
 મૃદુસુરભિં વિરહય્ય પુષ્પશય્યામ્ ।
 ભૃશમરતિમવાપ્ય તત્ર ચાસ્થા-
 સ્તવ સુખશીતમુપૈતુમહુમિચ્છા ॥ ૧૦.૪૯ ॥
 તદનઘ તનુરસ્તુ સા સકામા
 વ્રજતિ પુરા હિ પરાસુતાં ત્વદર્થે ।
 પુનરપિ સુલભં તપોડનુરાગી
 યુવતિજનઃ ખલુ નાપ્યતેડનુરૂપઃ ॥ ૧૦.૫૦ ॥
 જહિહિ કઠિનતાં પ્રયચ્છ વાયં
 નનુ કરુણામૃદુ માનસં મુનીનામ્ ।
 ઉપગતમવધીરયન્ત્યભવ્યાઃ

स निपुणमेत्य कथायिद्वैवमूये ॥ १०.५१ ॥

सललितचलित-त्रिकाभिरामाः

शिरसिज-संयमनाकुलैकपाणिः ।

सुरपतितनयेऽपरा निरासे

मनसिजजैत्रशरं विलोचनार्धम् ॥ १०.५२ ॥

कुसुमितमवलम्ब्य यूतमुख्यै-

स्तनुरिभकुम्भ-पृथुस्तनानताङ्गी ।

तदभिमुपमनऽगयापयष्टि-

र्विसृतगुणैव समुन्ननाम काचित् ॥ १०.५३ ॥

सरभसमवलम्ब्य नीलमन्या

विगलितनीवि विलोलमन्तरीयम् ।

अभिपतितुमनाः ससाध्वसेव

य्युतरशनागुण-सन्दितावतस्थे ॥ १०.५४ ॥

यदि मनसि शमः किमङ्ग थापं

शठ विषयास्तव वल्लभा न मुक्तिः ।

भवतु दिशति नान्यकामिनीभ्य-

स्तव लृद्ये लृद्येश्वरावकाशम् ॥ १०.५५ ॥

धृति विषमितयक्षुषाभिधाय

स्फुरदधरोष्ठमसूयया कथायित् ।

अगणितगुरुमानलज्जयासौ

स्वयमुरसि श्रवाणोत्पलेन जग्ने ॥ १०.५६ ॥

सविनयमपराभिसूत्य सायि

स्मितसुभगैक-लसत्डपोललक्ष्मीः ।

श्रवणानियमितेन तं निदध्यौ

सकलमिवासकलेन लोचनेन ॥ १०.५७ ॥

करुणामभिहितं त्रपा निरस्ता

तदभिमुपं य विमुक्तमश्रु ताभिः ।

प्रकृपितमभिसारणोऽनुनेतुं

प्रियमियती ल्यबलाजनस्य भूमिः ॥ १०.५८ ॥

અસકલનયનેક્ષિતાનિ લજ્જા
ગતમલસં પરિપાણુતા વિષાદઃ ।
ઇતિ વિવિધમિયાય તાસુ ભૂષાં
પ્રભવતિ મણ્ડયિતું વધૂરનડ્ગઃ ॥ ૧૦.૫૯ ॥

અલસપદમનોરમં પ્રકૃત્યા
જિતકલહંસવધૂગતિ પ્રયાતમ્ ।
સ્થિતમુરુ-જઘનસ્થલાતિભારા-
દુદિતપરિશ્રમ-જિહ્મિતેક્ષણં વા ॥ ૧૦.૬૦ ॥

ભૃશકુસુમશરેષુ-પાતમોહા-
દનવસિતાર્થ-પદાકુલોડભિલાપઃ ।
અધિકવિતતલોચનં વધૂના-
મયુગપદુન્નમિતભુ વીક્ષિતં ચ ॥ ૧૦.૬૧ ॥

રુચિકરમપિ નાર્થવદ્ભૂવ
સ્તિમિતસમાધિશુચૌ પૃથાતનૂજે ।
જ્વલયતિ મહતાં મનાંસ્યમર્ષે
ન હિ લભતેડવસરં સુખાભિલાષઃ ॥ ૧૦.૬૨ ॥

સ્વયં સંરાધ્યેવં શતમખમખાણેન તપસા
પરોચ્છિત્યા લભ્યામભિલષતિ લક્ષ્મીં હરિસુતે ।
મનોભિઃ સોદ્ભેગૈઃ પ્રણયવિહતિ-ધ્વસ્તરુચયઃ
સગન્ધર્વા ધામ ત્રિદશવનિતાઃ સ્વં પ્રતિયયુઃ ॥ ૧૦.૬૩ ॥

ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે
અર્જુનવિલોભનપ્રત્યાખ્યાનઃ નામ દશમઃ સર્ગઃ ॥ ૧૦ ॥

૧૧. ઇન્દ્રસમાગમો નામૈકાદશઃ સર્ગઃ

અથામર્ષાન્નિસર્ગાચ્ચ જિતેન્દ્રિયતયા તયા ।
આજગામાશ્રમં જિષ્ણોઃ પ્રતીતઃ પાકશાસનઃ ॥ ૧૧.૧ ॥
મુનિરૂપોડનુરૂપેણ સૂનુના દદૃશે પુરઃ ।
દ્રાઘીયસા વયોતીતઃ પરિકલાન્તઃ કિલાધ્વના ॥ ૧૧.૨ ॥
જટાનાં કીર્ણયા કેશૈઃ સંહત્યા પરિતઃ સિતૈઃ ।

पृक्तयेन्दुकरैरुः पर्यन्त एव सन्ध्यया ॥ ११.३ ॥
 विशदभू-युगच्छन्न-वलितापाङ्गलोयनः ।
 प्रालेयावतति-म्बान-पलाशाञ्ज एव ब्रूः ॥ ११.४ ॥
 आसक्तभरनीकाशैरङ्गैः परिकृशैरपि ।
 आधूनः सदृङ्खिल्येव प्रायो यष्ट्यावलम्बितः ॥ ११.५ ॥
 गूढोऽपि वपुषा राजन् धाम्ना लोकाभिभाविना ।
 अंशुमानिव तन्वन्न-पटलच्छन्नविग्रहः ॥ ११.६ ॥
 जरतीमपि बिभ्राणस्तनुमप्राकृताकृतिः ।
 यकाराकान्तलक्ष्मीकः ससाध्वसमिवाश्रमम् ॥ ११.७ ॥
 अभितस्तं पृथासूनुः स्नेडेन परितस्तरे ।
 अविज्ञातेऽपि बन्धौ छि बलात्प्रह्लादते मनः ॥ ११.८ ॥
 आतिथेयीमथासाद्य सुताद्यपयिति हरिः ।
 विश्रम्य विष्टरे नाम व्याजडारेति भारतीम् ॥ ११.९ ॥
 त्वया साधु समारम्भि नवे वयसि यत्तपः ।
 द्वियते विषयैः प्रायो वर्षीयानपि मादृशः ॥ ११.१० ॥
 श्रेयसीं तव सम्प्राप्ता गुणसम्पदमाकृतिः ।
 सुलभा रम्यता लोके दुर्लभं छि गुणार्जनम् ॥ ११.११ ॥
 शरदम्बुधरच्छाया-गत्वर्यो यौवनश्रियः ।
 आपातरम्या विषयाः पर्यन्तपरितापिनः ॥ ११.१२ ॥
 अन्तकः पर्यवस्थाता जन्मिनः सन्ततापदः ।
 एति त्याज्ये भवे भव्यो मुक्तावुत्तिष्ठते जनः ॥ ११.१३ ॥
 चित्तवानसि कल्याणी यत्वां मतिरुपस्थिता ।
 विरुद्धः केवलं वेषः सन्देहयति मे मनः ॥ ११.१४ ॥
 युयुत्सुनेव डवयं किमामुक्तमिदं त्वया ।
 तपस्विनो छि वसते केवलाजिनवल्दले ॥ ११.१५ ॥
 प्रपित्सोः किं य ते मुक्तिं निःस्पृहस्य कलेवरे ।
 मडेषुधी धनुर्भीमं भूतानामनभिद्रुहः ॥ ११.१६ ॥

ભયદુરઃ પ્રાણભૂતાં મૃત્યોર્ભુજ ઇવાપરઃ ।
 અસિસ્તવ તપસ્થસ્ય ન સમર્થયતે શમમ્ ॥ ૧૧.૧૭ ॥
 જયમત્રભવાન્નમરાતિષ્વભિલાષુકઃ ।
 ક્રોધલક્ષ્મ ક્ષમાવન્તઃ ક્વાયુધં ક્વ તપોધનાઃ ॥ ૧૧.૧૮ ॥
 યઃ કરોતિ વધોદર્કા નિઃશ્રેયસકરીઃ ક્રિયાઃ ।
 ગ્લાનિદોષસ્થિદઃ સ્વચ્છઃ સ મૂઢઃ પદ્મયત્યપઃ ॥ ૧૧.૧૯ ॥
 મૂલં દોષસ્ય હિંસાદેરર્થકામૌ સ્મ મા પુષઃ ।
 તૌ હિ તત્વાવબોધસ્ય દુરુચ્છેદાવુપાલ્લવૌ ॥ ૧૧.૨૦ ॥
 અભિદ્રોહેણ ભૂતાનામર્જયન્ ગત્વરીઃ શ્રિયઃ ।
 ઉદન્વાનિવ સિન્ધુનામાપદામેતિ પાત્રતામ્ ॥ ૧૧.૨૧ ॥
 યા ગમ્યાઃ સત્સહાયાનાં યાસુ ખેદો ભયં યતઃ ।
 તાસાં કિં યત્ર દુઃખાય વિપદામિવ સમ્પદામ્ ॥ ૧૧.૨૨ ॥
 દુરાસદાનરીનુગ્રાન્ ધૃતેર્વિશ્વાસજન્મનઃ ।
 ભોગાન્ ભોગાનિવાહેયાનધ્યાસ્યાપત્ર દુર્લભા ॥ ૧૧.૨૩ ॥
 નાન્તરજ્ઞાઃ શ્રિયો જાતુ પ્રિચૈરાસાં ન ભૂયતે ।
 આસક્તાસ્તાસ્વમી મૂઢા વામશીલા હિ જન્તવઃ ॥ ૧૧.૨૪ ॥
 કોડપવાદઃ સ્તુતિપદે યદશીલેષુ ચગ્ચલાઃ ।
 સાધુવૃત્તાનપિ ક્ષુદ્રા વિક્ષિપન્ત્યેવ સમ્પદઃ ॥ ૧૧.૨૫ ॥
 કૃતવાનન્યદેહેષુ કર્તા ય વિધુરં મનઃ ।
 અપ્રિચૈરિવ સંયોગો વિપ્રયોગઃ પ્રિચૈઃ સહ ॥ ૧૧.૨૬ ॥
 શૂન્યમાકીર્ણતામેતિ તુલ્યં વ્યસનમુત્સવૈઃ ।
 વિપ્રલમ્ભોડપિ લાભાય સતિ પ્રિયસમાગમે ॥ ૧૧.૨૭ ॥
 તદા રમ્યાણ્યરમ્યાણિ પ્રિયાઃ શલ્યં તદાસવઃ ।
 તદૈકાકી સબન્ધુઃ સન્નિષ્ટેન રહિતો યદા ॥ ૧૧.૨૮ ॥
 યુક્તઃ પ્રમાદૈસિ હિતાદપેતઃ પરિતપ્યસે ।
 યદિ નેષ્ટાત્મનઃ પીડા મા સન્જિ ભવતા જને ॥ ૧૧.૨૯ ॥
 જન્મિનોડસ્ય સ્થિતિં વિદ્વાંલ્લક્ષ્મીમિવ ચલાચલામ્ ।
 ભવાન્મા સ્મ વધીન્ચાચ્યં ન્યાયાધારા હિ સાધવઃ ॥ ૧૧.૩૦ ॥

विजडीडि रणोत्साहं मा तपः साधु नीनशः ।
 उच्छेदं जन्मनः कर्तुमेषि शान्तस्तपोधन ॥ ११.३१ ॥
 श्रुयन्तां दुर्जया देहे रिपवश्चक्षुरादयः ।
 जितेषु ननु लोकोऽयं तेषु कृत्स्नस्त्वया जितः ॥ ११.३२ ॥
 परवानर्थसंसिद्धौ नीयवृत्तिरपत्रपः ।
 अविधेयेन्द्रियः पुंसां गौरिवैति विधेयताम् ॥ ११.३३ ॥
 श्वस्त्वया सुभसंवित्तिः स्मरणीयाधुनातनी ।
 धृति स्वप्नोपमान्मत्वा कामान्मा गास्तदद्गताम् ॥ ११.३४ ॥
 श्रद्धेया विप्रलब्धारः प्रिया विप्रियकारिणः ।
 सुदुस्त्वयास्त्यजन्तोऽपि कामाः कष्टा डि शत्रवः ॥ ११.३५ ॥
 विविक्तोऽस्मिन्नगे भूयः प्लाविते जह्नुकन्यया ।
 प्रत्यासीदति मुक्तिस्त्वां पुरा मा भूरुदायुधः ॥ ११.३६ ॥
 व्याहृत्य मरुतां पत्याविति वायमवस्थिते ।
 वयः प्रश्रय-गम्भीरमथोवाय कपिध्वजः ॥ ११.३७ ॥
 प्रसादरम्यमोजस्वि गरीयो लाघवान्वितम् ।
 साकाङ्क्षमनुपस्कारं विष्वग्गति निराकुलम् ॥ ११.३८ ॥
 न्यायनिर्णीत-सारत्वान्निरपेक्षमिवागमे ।
 अप्रकम्प्यतयान्येषामाम्नाय-वयनोपमम् ॥ ११.३९ ॥
 अलङ्घ्यत्वाज्जनैरन्यैः क्षुभितोऽनवदूर्जितम् ।
 औदार्यार्थसम्पत्तेः शान्तं चित्तमृषेरिव ॥ ११.४० ॥
 धृष्टमीदृग्गुणोपेतं लब्धावसरसाधनम् ।
 व्याकुर्यात्कः प्रियं वाक्यं यो वक्ता नेदृगाशयः ॥ ११.४१ ॥
 न ज्ञातं तात यत्तस्य पौर्वापर्यममुष्य ते ।
 शासितुं येन मां धर्मं मुनिभिस्तुल्यमिच्छसि ॥ ११.४२ ॥
 अविज्ञातप्रबन्धस्य वयो वायस्यतेरिव ।
 प्रजत्यकृलतामेव नयद्रुढं धवेडितम् ॥ ११.४३ ॥
 श्रेयसोऽप्यस्य ते तात वयसो नास्मि भाजनम् ।

नभसः स्फुटतारस्य रात्रेरिव विपर्ययः ॥ ११.४४ ॥
 क्षत्रियस्तनयः पाण्डोरुखं पार्थो धनञ्जयः ।
 स्थितः प्रास्तस्य दायार्द्रैर्भ्रातृज्यैश्च शासने ॥ ११.४५ ॥
 कृष्णद्वैपायनादेशाद्धिर्भर्मि प्रतमीदृशम् ।
 भृशमाराधने यत्तः स्वाराध्यस्य मरुत्वतः ॥ ११.४६ ॥
 दुरक्षान् दीव्यता राज्ञा राज्यमात्मा वयं वधूः ।
 नीतानि पाण्डानां नूनमीदृशी भवितव्यता ॥ ११.४७ ॥
 तेनानुजसलायेन द्रौपद्या य मया विना ।
 भृशमायामियामासु यामिनीष्वभितप्यते ॥ ११.४८ ॥
 वृत्तोत्तरीयां प्रसभं सभायामागतद्वियः ।
 मर्मस्थिदा नो वयसा निरतक्षत्ररातयः ॥ ११.४९ ॥
 उपाधत्त सपत्नेषु कृष्णाय गुरुसन्निधौ ।
 भावमानयने सत्याः सत्यङ्गारमिवान्तकः ॥ ११.५० ॥
 तामैक्षन्त क्षाणं सभ्या दुःशासनपुंससाम् ।
 अभिसायार्कमावृत्तां छायामिव मलातरैः ॥ ११.५१ ॥
 अयथार्थङ्कियारभ्यैः पतिभिः किं तवेक्षितैः ।
 अरुध्येतामितीवास्या नयने बाष्पवारिणा ॥ ११.५२ ॥
 सोढवान्नो दशामन्त्यां जयायानेव गुणप्रियः ।
 सुलभो हि द्विषां भङ्गो दुर्लभा सत्स्ववाय्यता ॥ ११.५३ ॥
 स्थित्यतिक्रान्तिभीरुणि स्वयष्टान्याकुलितायपि ।
 तोयानि तोयराशीनां मनांसि य मनस्विनाम् ॥ ११.५४ ॥
 धार्तराष्ट्रैः सख प्रीतिर्वैरमस्मास्वसूयत ।
 असन्मैत्री हि दोषाय कूलच्छायेव सेविता ॥ ११.५५ ॥
 अपवादादभीतस्य समस्य गुणदोषयोः ।
 असद्भूतेरुखीवृत्तं दुर्विभावं विधेरिव ॥ ११.५६ ॥
 ध्वंसेत वृद्धयं सद्यः परिभूतस्य मे परैः ।
 यद्यमर्षः प्रतीकारं भुञ्जलम्बं न लम्बयेत् ॥ ११.५७ ॥

अवधूयारिभिर्नीता हरिणैस्तुल्यवृत्तिताम् ।
 अन्योन्यस्यापि जिह्मीमः किं पुनः सडवासिनाम् ॥ ११.५८ ॥
 शक्तिवैकल्य-नम्रस्य निःसारत्वान्त्वलधीयसः ।
 जन्मिनो मानडीनस्य तृणस्य च समा गतिः ॥ ११.५९ ॥
 अलङ्घ्यं तत्तद्गुह्यं यद्यद्गुह्यैर्मंडीभृताम् ।
 प्रियतां जयायसीं मा गान्मडतां केन तुङ्गता ॥ ११.६० ॥
 तावदाश्रीयते लक्ष्म्या तावदस्य स्थिरं यशः ।
 पुरुषस्तावदेवासौ यावन्मानात्र डीयते ॥ ११.६१ ॥
 स पुमानर्थवज्जन्मा यस्य नाम्नि पुरःस्थिते ।
 नान्यामङ्गुलिमभ्येति सङ्ख्यायामुद्यताङ्गुलिः ॥ ११.६२ ॥
 दुरासदवनजयायान् गम्यस्तुङ्गोऽपि भूधरः ।
 न जडाति मडौजस्कं मानप्रांशुमलङ्घ्यता ॥ ११.६३ ॥
 गुडुन् कुर्वन्ति ते वंश्यान-वर्था तैर्वसुधरा ।
 येषां यशांसि शुभ्राणि ड्रेपयन्तीन्डुमाडुलम् ॥ ११.६४ ॥
 उदाडरणमाशीःषु प्रथमे ते मनस्विनाम् ।
 शुष्केऽशनिरिवामर्षो यैररातिषु पात्यते ॥ ११.६५ ॥
 न सुषुं प्रार्थये नार्थमुद्वन्दीचि-चञ्चलम् ।
 नानित्यताशनेस्त्रस्यन् विविक्तं भ्रमणः पदम् ॥ ११.६६ ॥
 प्रमाडुमयशःपडुमिच्छेयं छन्नना कृतम् ।
 वैधव्य-तापिताराति-वनितालोचनाम्भुभिः ॥ ११.६७ ॥
 अपडस्येऽथवा सड्भिः प्रमाडो वास्तु मे धियः ।
 अस्थान-विडितायासः कामं जिह्नेतु वा भवान् ॥ ११.६८ ॥
 वंशलक्ष्मीमनुद्धृत्य समुच्छेदेन विद्विषाम् ।
 निर्वाणमपि मन्येऽडमन्तरायं जयम्रियः ॥ ११.६९ ॥
 अजन्मा पुरुषस्तावद्गतासुस्तृणमेव वा ।
 यावन्नेषुभिरादत्ते विलुप्तमरिभिर्यशः ॥ ११.७० ॥
 अनिर्जयेन द्विषतां यस्यामर्षः प्रशाम्यति ।
 पुरुषोक्तिः कथं तस्मिन् भूडि त्वं डि तपोधन ॥ ११.७१ ॥

કૃતં પુરુષશબ્દેન જાતિમાત્રાવલમ્બિના ।
 યોડ્ડગીકૃતગુણૈઃ શ્વાઘ્યઃ સવિસ્મયમુદાહૃતઃ ॥ ૧૧.૭૨ ॥
 ગ્રસમાનમિવૌજાસિ સદસા ગૌરવેરિતમ્ ।
 નામ યસ્યામિનન્દન્તિ દ્વિષોડપિ સ પુમાન્ પુમાન્ ॥ ૧૧.૭૩ ॥
 યથાપ્રતિહ્નં દ્વિષતાં યુધિ પ્રતિચિકીર્ષયા ।
 મમૈવાધ્યેતિ નૃપતિસ્તૃષ્યન્નિવ જલાઞ્જલેઃ ॥ ૧૧.૭૪ ॥
 સ વંશસ્યાવદાતસ્ય શશાકુસ્યેવ લાઞ્છનમ્ ।
 કૃચ્છ્રેષુ વ્યર્થયા યત્ર ભૂયતે ભર્તુરાજ્ઞયા ॥ ૧૧.૭૫ ॥
 કથં વાદીયતામર્વાજ્મુનિતા ધર્મરોધિની ।
 આશ્રમાનુક્રમઃ પૂર્વેઃ સ્મર્યતે ન વ્યતિક્રમઃ ॥ ૧૧.૭૬ ॥
 આસક્તા ધૂરિયં રુઢા જનની દૂરગા ય મે ।
 તિરસ્કરોતિ સ્વાતન્ત્યં જયાયાંશ્ચાચારવાનૃપઃ ॥ ૧૧.૭૭ ॥
 સ્વધર્મમનુરુન્ધન્તે નાતિક્રમમરાતિભિઃ ।
 પલાયન્તે કૃતધ્વંસા નાહવાન્માનશાલિનઃ ॥ ૧૧.૭૮ ॥
 વિચ્છિન્નાભવિલાયં વા વિલીયે નગમૂર્ધનિ ।
 આરાધ્ય વા સહસ્રાક્ષમયશઃશલ્યમુદ્ધરે ॥ ૧૧.૭૯ ॥
 ઇત્યુક્તવન્તં પરિરભ્ય દોભ્યાં
 તનૂજમાવિષ્કૃતદિવ્યમૂર્તિઃ ।
 અઘોપઘાતં મઘવા વિભૂત્યૈ
 ભવોદ્ભવારાધનમાદિદેશ ॥ ૧૧.૮૦ ॥
 પ્રીતે પિનાકિનિ મયા સહ લોકપાલૈ-
 લોકત્રયેડપિ વિહિતાપ્રતિવાર્યવીર્યઃ ।
 લક્ષ્મીં સમુત્સુકથિતાસિ ભૃશં પરેષા-
 મુચ્યાર્ય વાચમિતિ તેન તિરોબભૂવે ॥ ૧૧.૮૧ ॥
 ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાજુનીયે મહાકાવ્યે
 ઇન્દ્રસમાગમો નામૈકાદશઃ સર્ગઃ ॥ ૧૧ ॥

जपतः सदा जपमुपांशु

वदनमभितो विसारिभिः ।

तस्य दशनकिरणैः शुशुभे

परिवेषणीषण्णमिवाङ्कमण्डलम् ॥ १२.८ ॥

कवचं स भिन्नदुपवीत-

पदनिलितसज्यकार्मुकः ।

शैलपतिरिव मलेन्द्रधनुः-

परिवीतभीमगलनो विद्विद्युते ॥ १२.९ ॥

प्रविवेश गामिव कृशस्य

नियमसवनाय गच्छतः ।

तस्य पदविनमितो डिमवान्

गुरुतां नयन्ति छि गुणान् न संलतिः ॥ १२.१० ॥

परिकीर्णमुद्यतभुजस्य

भुवनविवरे दुरासदम् ।

ज्योतिरुपरि शिरसो विततं

जगृहे निजान्मुनिद्विवीकसां पथः ॥ १२.११ ॥

रजनीषु राजतनयस्य

अडुलसमयेऽपि धामभिः ।

भिन्नतिमिरनिकरं न जले

शशिरश्मि-सङ्गमयुजा नभः श्रिया ॥ १२.१२ ॥

मडता मयूष्मनिचयेन

शमितरुचि जिष्णुजन्मना ।

द्रीतमिव नभसि वीतमले

न विराजते स्म वपुःशुमालिनः ॥ १२.१३ ॥

तमुदीरितारुण-जटांशु-

मधिगुणशरासनं जनाः ।

रुद्रमनुदित-ललाटदृशं

दृष्टुर्मिमन्त्रिषुमिवासुरीः पुरीः ॥ १२.१४ ॥

मरुतां पतिः स्विदडिमांशुरुत

पृथुशिषः शिषी तपः ।

तमुमसुकुडमुपकमते

न जनोऽयमित्यवयये स तापसैः ॥ १२.१५ ॥

न ददाड भूरुडवनानि

डरितनयधाम दूरगम् ।

न स्म नयति परिशोषमपः

सुसडं बभूव न य सिद्धतापसैः ॥ १२.१६ ॥

विनयं गुणा एव विवेक-

मपनयभिदं नया एव ।

न्यायमवधय एवाशरणाः

शरणां ययुः शिवमथो मडर्षयः ॥ १२.१७ ॥

परिवीतमंशुभिरुदस्त-

दिनकर-मयूपमएडलैः ।

शम्भुमुपडतदृशः सडसा

न य ते नियायितुमभिप्रसेडिरे ॥ १२.१८ ॥

अथ भूतभव्य-भवदीश-

मभिमुभयितुं कृतस्तवाः ।

तत्र मडसि ददृशुः पुरुषं

कमनीयवित्रडमयुगमलोचनम् ॥ १२.१९ ॥

ककुटे वृषस्य कृतभाडु-

मकृशपरिशाडशाविनि ।

स्पर्शासुभमनुभवन्तमुमा-

दुययुगममएडल एवार्द्रयन्ने ॥ १२.२० ॥

स्थितमुन्नते तुडिनशैल-

शिरसि भुवनातिवर्तिना ।

साद्रिजलधि-जलवाडपथं

सदिगश्रुवानमिव विश्वमोजसा ॥ १२.२१ ॥

अनुजानुमध्यमवसकृत-

विततवपुषा मडाडिना ।

लोकमपिलमिव भूमिभृता

रवितेजसामवधिनाधिवेष्टितम् ॥ १२.२२ ॥

પરિણાહિના તુહિનરાશિ-

વિશદમુપવીતસૂત્રતામ્ ।

નીતમુરગમનુરજયતા શિતિના

ગલેન વિલસન્મરીચિના ॥ ૧૨.૨૩ ॥

પ્લુતમાલતી-સિતકપાલ-

કુમુદમવરુદ્ધમૂર્ધજમ્ ।

શેષમિવ સુરસરિત્પયસાં શિરસા

વિસારિ શશિધામ બિભ્રતમ્ ॥ ૧૨.૨૪ ॥

મુનયસ્તતોડભિમુખમેત્ય

નયનવિનિમેષનોદિતાઃ ।

પાણ્ડુતનયતપસા જનિતં

જગતામશર્મ ભૃશમાચચક્ષિરે ॥ ૧૨.૨૫ ॥

તરસૈવ કોડપિ ભુવનૈક-

પુરુષ પુરુષસ્તપસ્યતિ ।

જ્યોતિરમલવપુષોડપિ રવે-

રભિભૂય વૃત્ર ઈવ ભીમવિગ્રહઃ ॥ ૧૨.૨૬ ॥

સ ધનુર્મહેષુધિ બિભર્તિ

કવચમસિમુત્તમં જટાઃ ।

વલ્કમજિનમિતિ ચિત્રમિદં

મુનિતાવિરોધિ ન ચ નાસ્થ રાજતે ॥ ૧૨.૨૭ ॥

ચલનેડવનિશ્ચલતિ તસ્ય

કરણાનિયમે સદિઙ્મુખમ્ ।

સ્તમ્ભમનુભવતિ શાન્તમરુદ્ધ-

ગ્રહતારકાગણાયુતં નભસ્તલમ્ ॥ ૧૨.૨૮ ॥

સ તદોજસા વિજિતસાર-

મમર-દિતિજોપસંહિતમ્ ।

વિશ્વમિદમપિદધાતિ પુરા

કિમિવાસ્તિ યન્ન તપસામદુષ્કરમ્ ॥ ૧૨.૨૯ ॥

વિજિગીષતે યદિ જગન્તિ

युगपद्य सञ्जिहीर्षति ।
 प्राप्तुमभवमभिवाञ्छति वा
 वयमस्य नो विषडितुं क्षमा रुयः ॥ १२.३० ॥

किमुपेक्षसे कथय नाथ
 न तव विदितं न किञ्चन ।
 त्रातुमलमभवदार्द्धसि नस्त्वयि
 मा स्म शासति भवत्पराभवः ॥ १२.३१ ॥

धति गां विधाय विरतेषु
 मुनिषु वयनं समाददे ।
 भिन्नजलधिजलनादगुरु ध्वनयन्
 दृशां विवरमन्धकान्तकः ॥ १२.३२ ॥

भद्री-तपोवननिवास-
 निरतमवगात मान्यथा ।
 धातुरुद्यनिधने जगतां
 नरमंशमाटिपुरुषस्य गां गतम् ॥ १२.३३ ॥

द्विषतः परासिसिषुषे
 सकलभुवनाभितापिनः ।
 कान्तकुलिशकर-वीर्यबलान्
 मद्दुपासनं विडितवान्भक्तपः ॥ १२.३४ ॥

अयमच्युतश्च वयनेन
 सरसिरुज्जन्मनः प्रजाः ।
 पातुमसुरनिधनेन विभू
 भुवमभ्युपेत्य मनुजेषु तिष्ठतः ॥ १२.३५ ॥

सुरकृत्यमेतदवगम्य
 निपुणामिति मूकदानवः ।
 उन्तुमभिपतति पाण्डुसुतं
 त्वरथा तदत्र सल गम्यतां मया ॥ १२.३६ ॥

विवरेऽपि नैनमनिगूढ-
 मभिभवितुमेष पारथन् ।
 पापनिरतिरविशङ्कितया

વિજયં વ્યવસ્યતિ વરાહમાયયા ॥ ૧૨.૩૭ ॥

નિહતે વિડમ્બિતકિરાત-

નૃપતિવપુષ્પા શિપૌ મયા ।

મુક્તનિશિતવિશિખ્મઃ પ્રસભં

મૃગયાવિવાદમયમાચરિષ્યતિ ॥ ૧૨.૩૮ ॥

તપસા નિપીડિતકૃશસ્ય

વિરહિતસહાયસમ્પદઃ ।

સત્ત્વવિહિતમતુલં ભુજયો-

ર્ભલમસ્ય પશ્યત મૃધેડધિકુપ્યતઃ ॥ ૧૨.૩૯ ॥

ઇતિ તાનુદારમનુનીય

વિષમહરિચન્દનાલિના ।

ઘર્મજનિતપુલકેન લસદ્-

ગજમૌક્તિકાવલિગુણેન વક્ષસા ॥ ૧૨.૪૦ ॥

વદનેન પુષ્પિતલતાન્ત-

નિયમિતવિલમ્બિતમૌલિના ।

ભિભ્રદરુણનયનેન રુચં

શિખિપિચ્છલાઞ્છિતકપોલભિત્તિના ॥ ૧૨.૪૧ ॥

બૃહદ્દુઃખલવદનાદિ

ધનુરુપહિતૈકમાર્ગણમ્ ।

મેઘનિયય ઇવ સંવવૃતે

રુચિરઃ કિરાતપૃતનાપતિઃ શિવઃ ॥ ૧૨.૪૨ ॥

અનુકૂલમસ્ય ચ વિચિન્ત્ય

ગણપતિભિરાત્તવિગ્રહૈઃ ।

શૂલપરશુ-શરયાપભૃતૈ-

ર્મહતી વનેચરયમૂર્વિનિર્મમે ॥ ૧૨.૪૩ ॥

વિરચય્ય કાનનવિભાગ-

મનુગિરમથેશ્વરાજાયા ।

ભીમનિનદપિહિતોરુભુવઃ

પરિતોડપદિશ્ય મૃગયાં પ્રતસ્થિરે ॥ ૧૨.૪૪ ॥

પ્રાપ મુદિતહરિણીદશન-

ક્ષતવીરુધં વસતિમૈન્દ્રસૂનવીમ્ ॥ ૧૨.૫૨ ॥

સ તમાસસાદ ઘનનીલ-

મભિમુખમુપસ્થિતં મુનેઃ ।

પોત્રનિકષણ-વિભિન્નભુવં

દનુજં દધાનમથ સૌકરં વપુઃ ॥ ૧૨.૫૩ ॥

કચ્છાન્તે સુરસરિતો નિધાય સેના-

મન્વીતઃ સ કતિપયૈઃ કિરાતવયૈઃ ।

પ્રચ્છન્નસ્તરુગહનૈઃ સગુભ્મજાલૈ-

ર્લક્ષ્મીવાનનુપદમસ્ય સમ્પ્રતસ્થે ॥ ૧૨.૫૪ ॥

ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે

ઇશ્વરાભિગમનો નામ દ્વાદશઃ સર્ગઃ ॥ ૧૨ ॥

૧૩. દૂતવાક્યં નામ ત્રયોદશઃ સર્ગઃ

વપુષાં પરમેણ ભૂધરાણા-

મથ સમ્ભાવ્યપરાક્રમં વિભેદે ।

મૃગમાશુ વિલોકયાગ્યકાર

સ્થિરદંષ્ટ્રોગ્રમુખં મહેન્દ્રસૂનુઃ ॥ ૧૩.૧ ॥

સ્ફુટબદ્ધસટોન્નતિઃ સ દૂરા-

દભિધાવન્નવધીરિતાન્યકૃત્યઃ ।

જયમિચ્છતિ તસ્ય જાતશઙ્કે

મનસીમં મુહુરાદદે વિતર્કમ્ ॥ ૧૩.૨ ॥

ઘનપોત્રવિદીર્ણ-શાલમૂલો

નિબિડસ્કન્ધ-નિકાષરુગણવપ્રઃ ।

અયમેકચરોડભિવર્તતે માં

સમરાયેવ સમાજુલૂષમાણઃ ॥ ૧૩.૩ ॥

ઇહ વીતભયાસ્તપોનુભાવા-

જજહતિ વ્યાલમૃગાઃ પરેષુ વૃત્તિમ્ ।

મયિ તાં સુતરામયં વિધત્તે

विदुक्तिः किं नु भवेदियं नु माया ॥ १३.४ ॥

अथवैष कृतज्ञयेव पूर्वं

भृशमासेवितया रुषा न मुक्तः ।

अवधूय विरोधिनीः डिमारान्

मृगजतीरभियाति मां जवेन ॥ १३.५ ॥

न मृगः भलु कोऽप्ययं जिघांसुः

स्मलति ङ्यत्र तथा भृशं मनो मे ।

विमलं कलुषीभवथ्य येतः

कथयत्येव छितैषिषां रिपुं वा ॥ १३.६ ॥

मुनिरस्मि निरागसः कुतो मे

भयमित्येष न भूतयेऽभिमानः ।

परवृद्धिषु भद्भमत्सराणां

किमिव ङ्यस्ति दुरात्मनामलङ्घ्यम् ॥ १३.७ ॥

दनुजः स्विदयं क्षपाचरो वा

वनजे नेति बलं अतास्ति सत्त्वे ।

अभिभूय तथा छि मेघनीलः

सकलं कम्पयतीव शैलराजम् ॥ १३.८ ॥

अथमेव मृगव्यसत्रकामः

प्रलक्ष्यन्मयि मायया शमस्थे ।

पृथुभिर्ध्वजिनी-रवैरकार्षी-

अडितोद्भ्रान्तमृगाणि काननानि ॥ १३.९ ॥

अडुशः कृतसत्कृतेर्विघातुं

प्रियमिच्छन्नथवा सुयोधनस्य ।

क्षुभितं वनगोयराभियोगाद्-

गणमाशिश्चियदाकुलं तिरश्चाम् ॥ १३.१० ॥

अवलीढसनाभिरश्वसेनः

प्रसभं भाडवज्जातवेदसा वा ।

प्रतिकर्तुमुपागतः समन्युः

कृतमन्युर्यदि वा वृकोदरेण ॥ १३.११ ॥

બલશાલિતયા યથા તથા વા

ધિયમુચ્છેદપરામયં દધાનઃ ।

નિયમેન મયા નિબર્હણીયઃ

પરમં લાભમરાતિભડ્ગમાહુઃ ॥ ૧૩.૧૨ ॥

કુરુ તાત તપાંસ્યમાર્ગદાયી

વિજયાયેત્યલમન્વશાન્મુનિર્મામ્ ।

બલિનશ્ચ વધાદ્દતેઽસ્ય શક્યં

વ્રતસંરક્ષણમન્યથા ન કર્તુમ્ ॥ ૧૩.૧૩ ॥

ઇતિ તેન વિચિન્ત્ય ચાપનામ

પ્રથમં પૌરુષચિહ્નમાલભ્યે ।

ઉપલબ્ધગુણઃ પરસ્ય ભેદે

સચિવઃ શુદ્ધ ઇવાદદે ચ બાણઃ ॥ ૧૩.૧૪ ॥

અનુભાવવતા ગુરુ સ્થિરત્વા-

દવિસંવાદિ ધનુર્ધનઞ્જયેન ।

સ્વબલવ્યસનેઽપિ પીડ્યમાનં

ગુણવન્મિત્રમિવાનતિં પ્રપેદે ॥ ૧૩.૧૫ ॥

પ્રવિકર્ષ-નિનાદભિન્નરન્ધ્રઃ

પદવિષ્ટમ્ભ-નિપીડિતસ્તદાનીમ્ ।

અધિરોહતિ ગાણ્ડિવં મહેષી

સકલઃ સંશયમારુરોહ શૈલઃ ॥ ૧૩.૧૬ ॥

દદૃશેઽથ સવિસ્મયં શિવેન

સ્થિરપૂર્ણાચિત-ચાપમણ્ડલસ્થઃ ।

રચિતસ્તિસૃણાં પુરાં વિધાતું

વધમાત્મેવ ભયાનકઃ પરેષામ્ ॥ ૧૩.૧૭ ॥

વિચકર્ષ ચ સંહિતેષુરુચ્ચૈ-

શ્ચરણાસ્કન્ન-નામિતાચલેન્દ્રઃ ।

ધનુરાયતભોગ-વાસુકિજ્યા-

વદનગ્રન્થિ-વિમુક્તવલ્લિ શમ્ભુઃ ॥ ૧૩.૧૮ ॥

સ ભવસ્ય ભવક્ષયૈકહેતોઃ

સિતસમેશ્ચ વિધાસ્યતોઃ સહાર્થમ્ ।

रिपुराप पराभवाय मध्यं

प्रकृति-प्रत्यययोरिवानुबन्धः ॥ १३.१८ ॥

अथ दीपित-वारिवाडवर्मा

स्ववित्रासित-वारणाधवार्यः ।

निपपात जवादिषुः पिनाकान्-

मडतोऽभ्रादिव वैद्युतः कृशानुः ॥ १३.२० ॥

प्रजतोऽस्य भृङ्गत्पतत्रजन्मा

कृतताक्षर्योपनिपात-वेगशङ्कुः ।

प्रतिनादमडान्मडोरगाणां

दृद्यश्रोत्रभिदुत्पपात नादः ॥ १३.२१ ॥

नयनादिव शूलिनः प्रवृत्तै-

र्मनसोऽप्याशुतरं यतः पिशङ्गैः ।

विदधे विलसत्तडिल्लताभैः

किरलैर्व्योमनि मार्गणस्य मार्गः ॥ १३.२२ ॥

अपयन् धनुषः शिवान्तिकस्थै-

र्विवरेसद्भिरभिभ्यया जिडानः ।

युगपद्दृशे विशन् वराडं

तदुपोढैश्च नभश्चरैः पृषत्ः ॥ १३.२३ ॥

स तमालनिभे रिपौ सुराणां

धननीडार धवाविषक्तवेगः ।

भयविप्लुतभीक्षितो नभःस्थै-

र्जगतीं ग्राह धवापगां जगाडे ॥ १३.२४ ॥

सपदि प्रियरूपपर्वरेभः

सितलोडाग्रनभः भ्रमाससाद ।

कुपितान्तक-तर्जनाङ्गुलिश्री-

र्व्यथयन् प्राणभृतः कपिध्वजेषुः ॥ १३.२५ ॥

परमास्त्र-परिग्राहोरुतेजः

स्फुरदुल्काकृति विक्षिपन् वनेषु ।

स जयेन पतन् परःशतानां

पततां प्रात धवारवं वितेने ॥ १३.२६ ॥

અવિભાવિત-નિષ્કમપ્રયાણઃ

શમિતાયામ ઇવાતિરંહસા સઃ ।

સહ પૂર્વતરં નુ ચિત્તવૃત્તે-

રપતિત્વા નુ ચકાર લક્ષ્યભેદમ્ ॥ ૧૩.૨૭ ॥

સ વૃષધ્વજ-સાયકાવભિન્નં

જયહેતુઃ પ્રતિકાયમેષણીયમ્ ।

લઘુ સાધયિતું શરઃ પ્રસેહે

વિધિનેવાર્થમુદીરિતં પ્રયત્નઃ ॥ ૧૩.૨૮ ॥

અવિવેક-વૃથાશ્રમાવિવાર્થં

ક્ષયલોભાવિવ સંશ્રિતાનુરાગમ્ ।

વિજિગીષુમિવાનય-પ્રમાદાવવસાદં

વિશિષ્ઠૌ વિનિન્યતુસ્તમ્ ॥ ૧૩.૨૯ ॥

અથ દીર્ઘતમં તમઃ પ્રવેક્ષ્યન્

સહસા રુગણરથઃ સ સમ્ભ્રમેણ ।

નિપતન્તમિવોષણરશ્મિમુર્ચ્યાં

વલયીભૂતતરું ધરાં ચ મેને ॥ ૧૩.૩૦ ॥

સ ગતઃ ક્ષિતિમુષ્ણ-શોણિતાદ્રઃ

ખુરદંટ્રાગ્ર-નિપાત-દારિતાશ્મા ।

અસુભિઃ ક્ષણમીક્ષિતેન્દ્રસૂનુ-

વિહિતામર્ષ-ગુરુધ્વનિર્નિરાસે ॥ ૧૩.૩૧ ॥

સ્ફુટપૌરુષમાપપાત પાર્થ-

સ્તમથ પ્રાજ્યશરઃ શરં જિઘૃક્ષુઃ ।

ન તથા કૃતવેદિનાં કરિષ્યન્

પ્રિયતામેતિ યથા કૃતાવદાનઃ ॥ ૧૩.૩૨ ॥

ઉપકાર ઇવાસતિ પ્રયુક્તઃ

સ્થિતિમપ્રાપ્ય મૃગે ગતઃ પ્રણાશમ્ ।

કૃતશક્તિરવાઙ્મુખો ગુરુત્વા-

જજનિતગ્રીડ ઇવાત્મપૌરુષેણ ॥ ૧૩.૩૩ ॥

સ સમુદ્ધરતા વિચિન્ત્ય તેન

स्वरुच्यं कीर्तिमिवोत्तमां दधानः ।
 अनुयुक्त एव स्ववार्तमुख्यैः
 पश्चिरेभे नु भृशं विलोचनाभ्याम् ॥ १३.३४ ॥
 तत्र कार्मुकभृतं मडाभुजः
 पश्यति स्म सडसा वनेचरम् ।
 सन्निकाशयितुमग्रतः स्थितं
 शासनं कुसुमयापविद्धिषः ॥ १३.३५ ॥
 स प्रयुज्य तनये महीपते-
 रात्मजातिसदृशीं किलानतिम् ।
 सान्त्वपूर्वमभिनीतिडेतुडं
 वक्तुमित्थमुपचङ्कमे वयः ॥ १३.३६ ॥
 शान्तता विनययोगि मानसं
 भूरिधाम विमलं तपः श्रुतम् ।
 प्राड ते नु सदृशी द्विवीकसा-
 मन्ववायमवदातमाकृतिः ॥ १३.३७ ॥
 दीपितस्त्वमनुभावसम्पदा
 गौरवेश लघयन्महीभृतः ।
 राजसे मुनिरपीड कारय-
 न्नाधिपत्यमिव शातमन्यवम् ॥ १३.३८ ॥
 तापसोऽपि विभुतामुपेयिवा-
 नास्पदं त्वमसि सर्वसम्पदाम् ।
 दृश्यते हि भवतो विना जनै-
 रन्वितस्य सशिवैरिव द्युतिः ॥ १३.३९ ॥
 विस्मयः क एव वा जयश्रिया
 नैव मुक्तिरपि ते दवीयसी ।
 षप्सितस्य न भवेद्गुपाश्रयः
 कस्य निर्जितश्जस्तमोगुणः ॥ १३.४० ॥
 ड्रेपयन्नडिमतेजसं त्विषा
 स त्वमित्थमुपपन्नपौरुषः ।
 उत्तुमर्द्धसि वराडभेदिनं

नैनमस्मदधिपस्य सायकम् ॥ १३.४१ ॥

स्मर्यते तनुभृतां सनातनं

न्याथ्यमाथरितमुत्तमैर्नृभिः ।

ध्वंसते यद्वि भवाद्दृशस्ततः

कः प्रयातु वद तेन वर्त्मना ॥ १३.४२ ॥

आकुमारमुपदेष्टुमिच्छवः

सन्निवृत्तिमपथान्महापदः ।

योगशक्तिजित-जन्ममृत्यवः

शीलयन्ति यतयः सुशीलताम् ॥ १३.४३ ॥

तिष्ठतां तपसि पुण्यमासजन्

सम्पदोऽनुगुणायन् सुषैषिणाम् ।

योगिनां परिणामन् विमुक्तये

केन नास्तु विनयः सतां प्रियः ॥ १३.४४ ॥

नूनमत्रभवतः शराङ्गतिं

सर्वथायमनुयाति सायकः ।

सोऽयमित्यनुपपन्नसंशयः

कारितस्त्वमपथे पदं यथा ॥ १३.४५ ॥

अन्यदीयविशिषे न केवलं

निःस्पृहस्य भवितव्यमाहृते ।

निघ्नतः परनिर्बर्धितं मृगं

व्रीडितव्यमपि ते सयेतसः ॥ १३.४६ ॥

सन्ततं निशमयन्त उत्सुका

यैः प्रयान्ति मुदमस्य सूरयः ।

कीर्तितानि हसितेऽपि तानि यं

व्रीडयन्ति यरितानि मानिनम् ॥ १३.४७ ॥

अन्यदोषमिव सः स्वकं गुणं

प्यापयेत् कथमधृष्टताजडः ।

उच्यते स भलु कार्यवत्तया

धिग्विभिन्न-बुधसेतुमर्थिताम् ॥ १३.४८ ॥

अर्थितस्तु न मडान् समीडते
 जिवितं किमु धनं धनायितुम् ॥ १३.५६ ॥

तत्तदीय-विशिभातिसर्जना-
 दस्तु वां गुरुः यदृच्छयागतम् ।
 राघव-प्लवगराजयोरिव
 प्रेम युक्तमितरेतराश्रयम् ॥ १३.५७ ॥

नाभियोक्तुमनृतं त्वमिच्छसे
 कस्तपस्विविशिषेषु यादरः ।
 सन्ति भूभृति शरा छि नः परे
 ये पराङ्मवसूनि वञ्जिणः ॥ १३.५८ ॥

मार्गज्ञैरथ तव प्रयोजनं
 नाथसे किमु पति न भूभृतः ।
 त्वद्विधं सुदुष्टमेत्य सोऽर्थिनं
 किं न यच्छति विजित्य मेदिनीम् ॥ १३.५९ ॥

तेन सूरिरुपकारिताधनः
 कर्तुमिच्छति न यायितं वृथा ।
 सीदतामनुभवन्निवार्थिनां
 वेद यत्प्राणयत्नङ्गवेदनाम् ॥ १३.६० ॥

शक्तिरर्थपतिषु स्वयङ्गुलं
 प्रेम कारयति वा निरत्ययम् ।
 कारणाद्भयमिदं निरस्यतः
 प्रार्थनाधिकबले विपत्कृला ॥ १३.६१ ॥

अस्त्रवेदमधिगम्य तत्त्वतः
 कस्य चेड भुजवीर्यशालिनः ।
 जामदग्न्यमपलाय गीयते
 तापसेषु यरितार्थमायुधम् ॥ १३.६२ ॥

अभ्यधानि मुनिचापलात्वया
 यन्मृगः क्षितिपतेः परिग्रहः ।
 अक्षमिष्ट तदयं प्रमाद्यतां
 संवृणोति भलु दौषमज्ञता ॥ १३.६३ ॥

जन्मवेषतपसां विरोधिनीं

मा कृथाः पुनरमूमपडियाम् ।

आपटेत्युभय-लोकदूषण्णी

वर्तमानमपथे डि दुर्मतिम् ॥ १३.६४ ॥

यष्टुमिच्छसि पितृन् साम्प्रतं

संवृतोऽर्थिययिषुर्दिवौकसः ।

दातुमेव पदवीमपि क्षमः

किं भृगेऽऽगु विशिभं न्यवीविशः ॥ १३.६५ ॥

सज्जनोऽसि विजडीडि थापलं

सर्वदा क एव वा सडिष्यते ।

वारिधीनिव युगान्तवायवः

क्षोभयन्त्यनिभृता गुडुनपि ॥ १३.६६ ॥

अस्त्रवेदविद्यं मडीपतिः

पर्वतीय इति मावज्जुगाणः ।

गोपितुं भुवमिमां मरुत्वता

शैलवासमनुनीय लम्भितः ॥ १३.६७ ॥

तत्तितिक्षितमिदं मया मुने-

रित्यवोचत वयश्चमूपतिः ।

बाणमत्रभवते निजं दिश-

त्रापृष्ठि त्वमपि सर्वसम्पदः ॥ १३.६८ ॥

आत्मनीनमुपतिष्ठते गुणाः

सम्भवन्ति विरमन्ति थापदः ।

इत्यनेक-इलभाजि मा स्म भू-

दर्थिता कथमिवार्यसऽगमे ॥ १३.६९ ॥

दृश्यतामयमनोकलान्तरे

तिग्मछेति-पृतनाभिरन्वितः ।

साडिवीचिरिव सिन्धुरुद्धतो

भूपतिः समयसेतुवारितः ॥ १३.७० ॥

सज्जं धनुर्वडति योऽडिपतिस्थवीयः

સ્થયાઞ્જયન્ હરિતુરઙ્ગમકેતુલક્ષ્મીમ્ ।
 અસ્થાનુકૂલય મતિં મતિમન્નનેન
 સખ્યા સુખં સમભિયાસ્યસિ ચિન્તિતાનિ ॥ ૧૩.૭૧ ॥
 ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે
 દૂતવાક્યં નામ ત્રયોદશઃ સર્ગઃ ॥ ૧૩ ॥

૧૪. અર્જુનાભિગમનો નામ ચૌદશઃ સર્ગઃ

તતઃ કિરાતસ્ય વયોભિરુદ્ધતૈઃ
 પરાહતઃ શૈલ ઇવાર્ણવામ્બુભિઃ ।
 જહૌ ન ધૈર્યં કુપિતોઽપિ પાણ્ડવઃ
 સુદુર્ગહાન્તઃકરણા હિ સાધવઃ ॥ ૧૪.૧ ॥
 સલેશમુલ્લિઙ્ગિત-શાત્રવેઙ્ગિતઃ
 કૃતી ગિરાં વિસ્તર-તત્વસઙ્ગહે ।
 અયં પ્રમાણીકૃત-કાલસાધનઃ
 પ્રશાન્તસંરમ્ભ ઇવાદદે વયઃ ॥ ૧૪.૨ ॥
 વિવિક્તવર્ણભરણા સુખશ્રુતિઃ
 પ્રસાદ્યન્તી હૃદયાન્યપિ દ્વિષામ્ ।
 પ્રવર્તતે નાકૃતપુણ્યકર્મણાં
 પ્રસન્નગમ્ભીરપદા સરસ્વતી ॥ ૧૪.૩ ॥
 ભવન્તિ તે સભ્યતમા વિપશ્ચિતાં
 મનોગતં વાચિ નિવેશયન્તિ યે ।
 નયન્તિ તેષ્વપ્યુપપન્નનૈપુણા
 ગભીરમર્થં કતિચિત્પ્રકાશતામ્ ॥ ૧૪.૪ ॥
 સ્તુવન્તિ ગુર્વામભિધેયસમ્પદં
 વિશુદ્ધિમુક્તેરપરે વિપશ્ચિતઃ ।
 ઇતિ સ્થિતાયાં પ્રતિપૂરુષં રુચૌ
 સુદુર્લભાઃ સર્વમનોરમા ગિરઃ ॥ ૧૪.૫ ॥
 સમસ્ય સમ્પ્રાદ્યતા ગુણૈરિમાં
 ત્વયા સમારોપિતભાર ભારતીમ્ ।

प्रगल्भमात्मा धुरि धुर्य वाग्मिनां
वनयरेणपि सताधिशोपितः ॥ १४.६ ॥

प्रयुज्य सामाचरितं विलोभनं
भयं विभेदाय धियः प्रदर्शितम् ।
तथाभियुक्तं य शिलीमुभार्थिना
यथेतरन्याय्यमिवावभासते ॥ १४.७ ॥

विरोधि सिद्धेरिति कर्तुमुद्यतः
स वासितः किं भवता न भूपतिः ।
छिते नियोज्यः ऋषु भूतिमिच्छता
सडार्थनाशेन नृपोऽनुजुविना ॥ १४.८ ॥

ध्रुवं प्रणशः प्रछितस्य पत्त्रिणः
शिलोश्चये तस्य विमार्गणं नयः ।
न युक्तमत्रार्थ-जनातिलङ्घनं
दृशत्यपायं छि सतामतिक्रमः ॥ १४.९ ॥

अतीतसङ्ख्या विछिता ममाग्निना
शिलीमुभाः भाण्डवमत्तुमिच्छता ।
अनादृतस्यामर-सायकेष्वपि
स्थिता कथं शैलजनाशुगे धृतिः ॥ १४.१० ॥

यदि प्रमाणीकृतमार्थ्येष्टितं
किमित्यदोषेण तिरस्कृता ययम् ।
अथातपूर्वा परिवादगोचरं
सतां छि वाणी गुणमेव भाषते ॥ १४.११ ॥

गुणापवादेन तदन्यरोपणाद्
भृशाधिदृढस्य समञ्जसं जनम् ।
द्विधेव कृत्वा लुट्यं निगूढतः
स्फुरन्नसाधोर्विवृणोति वागसिः ॥ १४.१२ ॥

वनाश्रयाः कस्य भृगाः परिग्रहाः
शृणाति यस्तान् प्रसभेन तस्य ते ।
प्रडीयतामत्र नृपेण मानिता
न मानिता यास्ति भवन्ति य श्रियः ॥ १४.१३ ॥

न वर्त्म कश्मैश्चिदपि प्रदीयता-
 मिति व्रतं मे विहितं मदर्षिणा ।
 जिघांसुरस्मान्निहतो मया मृगो
 व्रताभिरक्षा छि सतामलङ्किया ॥ १४.१४ ॥
 मृगान् विनिघ्नन्मृगयुः स्वछेत्तुना
 कृतोपकारः कथमिच्छतां तपः ।
 कृपेति चेदस्तु मृगः क्षतः क्षणा-
 दनेन पूर्वं न मयेति का गतिः ॥ १४.१५ ॥
 अनायुधे सत्त्वजिघांसिते मुनौ
 कृपेति वृत्तिर्महतामकृत्रिमा ।
 शरासनं बिभ्रति सजयसायकं
 कृतानुकम्पः स कथं प्रतीयते ॥ १४.१६ ॥
 अथो शरस्तेन मद्दर्थमुज्जितः
 इलं य तस्य प्रतिकायसाधनम् ।
 अविक्षते तत्र मयात्मसात्कृते
 कृतार्थता नन्वधिका यमूपतेः ॥ १४.१७ ॥
 यदात्थ कामं भवता स याञ्च्यता-
 मिति क्षमं नैतदनल्पयेतसाम् ।
 कथं प्रसख्यादरणौषिणां प्रियाः
 परावनत्या मलिनीकृताः श्रियः ॥ १४.१८ ॥
 अमृतमासज्य विरुद्धमीहितं
 भलादलभ्यं तव विपसते नृपः ।
 विजानतोऽपि ज्यनयस्य रौद्रतां
 भवत्यपाये परिमोहिनी मतिः ॥ १४.१९ ॥
 असिः शरा वर्म धनुश्च नोञ्च्यकै-
 र्विविच्य किं प्रार्थितमीश्वरेण ते ।
 अथास्ति शक्तिः कृतमेव याञ्च्यथा
 न दूषितः शक्तिमतां स्वयङ्गुलः ॥ १४.२० ॥
 सभा स युक्तः कथितः कथं त्वया

यदृथ्थयासूयति यस्तपस्यते ।
 गुणार्जनोच्छ्राय-विरुद्धबुद्धयः
 प्रकृत्यमित्रा छि सतामसाधवः ॥ १४.२१ ॥
 वयं क्व वषांश्रम-रक्षाणोयिताः
 क्व जातिडीना मृगञ्जवितश्छिदः ।
 सडापकृष्टैर्मडतां न सङ्गतं
 भवन्ति गोमायुसभा न दन्तिनः ॥ १४.२२ ॥
 परोऽवजानाति यदज्ञताजड-
 स्तदुन्नतानां न विडन्ति धीरताम् ।
 सामानवीर्यान्वय-पौरुषेषु यः
 करोत्यतिक्रान्तिमसौ तिरस्त्रिया ॥ १४.२३ ॥
 यदा विगृह्णाति उतं तदा यशः
 करोति मैत्रीमथ दूषिता गुणाः ।
 स्थितिं समीक्ष्योभयथा परीक्षकः
 करोत्यवज्ञोपडतं पृथञ्जनम् ॥ १४.२४ ॥
 मया मृगान् उन्तुरनेन छेतुना
 विरुद्धमाक्षेप-वयस्तितिक्रितम् ।
 शरार्थमेष्यत्यथ लप्स्यते गतिं
 शिरोमणिं दृष्टिविषाञ्जिघृक्षतः ॥ १४.२५ ॥
 धृतीरिताकृतमनीलवाञ्छिनं
 जयाय दूतः प्रतितर्ज्यं तेजसा ।
 ययौ समीपं ध्वञ्जिनीमुपेयुषः
 प्रसन्नरूपस्य विरूपयक्षुषः ॥ १४.२६ ॥
 ततोऽपवादेन पताकिनीपते-
 श्चयाल निर्द्धावती मडायम्बूः ।
 युगान्तवाताभिडतेव कुर्वती
 निनादमम्भोनिधि-वीचिसंलतिः ॥ १४.२७ ॥
 रणाय जैत्रः प्रदिशन्निव त्वरां
 तरङ्गितालम्भित-डेतुसन्ततिः ।
 पुरो बलानां सधनाम्बुशीकरः

શનૈઃ પ્રતસ્થે સુરભિઃ સમીરણઃ ॥ ૧૪.૨૮ ॥

જયારવ-ક્ષ્વેડિતનાદમૂર્છિતઃ

શરાસનજયાતલ-વારણધ્વનિઃ ।

અસમભવ-ભૂધર-રાજકુક્ષિષુ

પ્રકમ્પયન્ ગામવતસ્તરે દિશઃ ॥ ૧૪.૨૯ ॥

નિશાતરૌદ્રેષુ વિકાસતાં ગતૈઃ

પ્રદીપયદ્ભિઃ કકુભામિવાન્તરમ્ ।

વનેસદાં હેતિષુ ભિન્નવિગ્રહૈ-

વિપુસ્કુરે રશ્મિમતો મરીચિભિઃ ॥ ૧૪.૩૦ ॥

ઉદ્ઘૃતવક્ષઃસ્થગિતૈકદિઙ્મુખો

વિકુષ્ટવિસ્ફારિત-ચાપમણ્ડલઃ ।

વિતત્ય પક્ષદ્વયમાયતં બભૌ

વિભુર્ગાણાનામુપરીવ મધ્યગઃ ॥ ૧૪.૩૧ ॥

સુગોષુ દુર્ગોષુ ચ તુલ્યવિક્રમૈ-

ર્જવાદહમ્પૂર્વિકયા યિયાસુભિઃ ।

ગણૌરવિચ્છેદ-નિરુદ્ધમાબભૌ

વનં નિરુચ્છ્વાસમિવાકુલાકુલમ્ ॥ ૧૪.૩૨ ॥

તિરોહિતશ્ચભ્રનિકુઙ્જરોધસઃ

સમશ્રુવાનાઃ સહસાતિરિક્તતામ્ ।

કિરાતસૈચૈરપિધાય રેચિતા

ભુવઃ ક્ષણં નિમ્નતથેવ ભેજિરે ॥ ૧૪.૩૩ ॥

પૃથૂરુપર્યસ્ત-બૃહલ્લતાતતિ-

ર્જવાનિલાઘૂર્ણિત-શાલચન્દના ।

ગણાધિપાનાં પરિતઃ પ્રસારિણી

વનાન્યવાઙ્ચીવ ચકાર સંહતિઃ ॥ ૧૪.૩૪ ॥

તતઃ સદર્પ પ્રતનું તપસ્થયા

મદસ્મૃતિક્ષામમિવૈકવારણમ્ ।

પરિજ્વલન્તં નિધનાય ભૂભૃતાં

દહન્તમાશા ઇવ જાતવેદસમ્ ॥ ૧૪.૩૫ ॥

अनरदरुडरतुत-धृतुडसरडड

ऑरुडनुकुले सुडुदुड वसुडुडडु ।

शनुडरडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

नुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ १ॡ.३ॡ ॥

नुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

शररसने धुडुडु डुडुडुडुडुडुडु ।

अलडुधनुडुडु डुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

नुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ १ॡ.३ॡ ॥

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

वधरदुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ १ॡ.३ॡ ॥

नुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

गडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।

वनुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

सडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ १ॡ.३ॡ ॥

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।

सडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ १ॡ.ॡ० ॥

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ १ॡ.ॡ१ ॥

गुरुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

गडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।

गडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

तडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥ १ॡ.ॡॡ ॥

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु

डुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ।

ययुः क्षणाद्यप्रतिपत्तिमूढतां
 मडानुभावः प्रतिवृत्ति पौरुषम् ॥ १४.४३ ॥
 ततः प्रजृष्टे सममेव तत्र तै-
 रपेक्षितान्योन्यबलोपपत्तिभिः ।
 मडोद्ययानामपि सङ्घवृत्तितां
 सहायसाध्याः प्रदिशन्ति सिद्धयः ॥ १४.४४ ॥
 किरातसैन्यादुरुथापनोदिताः
 समं समुत्पेतुरुपात्तरंजसः ।
 मडावनादुन्मनसः भगा एव
 प्रवृत्तपत्रध्वनयः शिलीमुष्पाः ॥ १४.४५ ॥
 गभीररन्ध्रेषु भृशं मडीभृतः
 प्रतिस्वनैरुन्नमितेन सानुषु ।
 धनुर्निनादेन जवाद्युपेयुषा
 विभिद्यमाना एव दध्वनुर्दिशः ॥ १४.४६ ॥
 विधूनयन्ती गडनानि भूरुडां
 तिरोहितोपान्त-नभोद्विगन्तरा ।
 मडीयसी वृष्टिरिवानिलेरिता
 रवं वितेने गणामार्गेषावलिः ॥ १४.४७ ॥
 त्रयीमृतूनामनिवाशिनः सतः
 प्रयाति पोषं वपुषि प्रलुभ्यतः ।
 रणाय जिष्णोर्विदुषेव सत्वरे
 धनत्वमीये शिथिलेन वर्मणा ॥ १४.४८ ॥
 पतत्सु शस्त्रेषु वितत्य रोदसी
 समन्ततस्तस्य धनुर्दुधूषतः ।
 सरोषमुल्लेव पपात भीषणा
 बलेषु दृष्टिर्विनिपातशंसिनी ॥ १४.४९ ॥
 दिशः समूहन्निव विक्षिपन्निव
 प्रभां रवेराकुलयन्निवानिलम् ।
 मुनिश्चयाल क्षयकालदारुणः
 क्षितिं सशैलां यलयन्निवेषुभिः ॥ १४.५० ॥

विमुक्तभाशंसितशत्रुनिर्जयै-

रनेकमेकावसरं वनेयरैः ।

स निर्जघानायुधमन्तरा शरैः

डियाङ्गलं कालं धवातिपातितः ॥ १४.५१ ॥

गतैः परेषामविभावनीयतां

निवारयद्भिर्विपदं विदूरगैः ।

भृशं बभूवोपयितो बृहत्कुलैः

शरैरुपायैरिव पाण्डुनन्दनः ॥ १४.५२ ॥

दिवः पृथिव्याः ककुभां नु माण्डवात्

पतन्ति भिम्बाद्भुतं तिमतेजसः ।

सङ्घृष्टिष्टाद्यथ कार्मुकान्मुनेः

शराः शरीरादिति तेऽभिमेनिरे ॥ १४.५३ ॥

गण्णाधिपानामविधाय निर्गतैः

परासुतां मर्मविदारणैरपि ।

जवाद्यतीये डिमवानधोमुषैः

कृतापराधैरिव तस्य पत्त्रिभिः ॥ १४.५४ ॥

द्विषां क्षतीर्याः प्रथमे शिलीमुष्मा

विभिद्यं देहावरणानि यङ्किरे ।

न तासु पेते विशिष्यैः पुनर्मुने-

ररन्तुदत्वं मलतां ङ्यगोचरः ॥ १४.५५ ॥

समुञ्जिता यावदराति निर्यती

सडैव थापाभुनिभाणसंलतिः ।

प्रभा डिमांशोरिव पङ्कजावलिं

निनाय सङ्गोचमुमापतेश्चमूम् ॥ १४.५६ ॥

अञ्जिभमोजिष्ठममोधमकडमं

डियासु बह्वीषु पृथङ्निथोजितम् ।

प्रसेडिरे साद्यितुं न सादितः

शरौघमुत्साडमिवास्य विद्विषः ॥ १४.५७ ॥

शिवध्वजिन्यः प्रतियोधमग्रतः

સ્ફુરન્તમુગ્રેષુ-મયૂખમાલિનમ્ ।
 તમેકદેશાસ્થમનેકદેશગા
 નિદ્યુરકં યુગપત્નજા ઇવ ॥ ૧૪.૫૮ ॥
 મુનેઃ શરૌઘેણ તદુગ્રરંહસા
 બલં પ્રકોપાદિવ વિષ્વગાયતા ।
 વિધૂનિતં ભ્રાન્તિમિયાય સડ્ગિની
 મહાનિલેનેવ નિદાઘજં રજઃ ॥ ૧૪.૫૯ ॥
 તપોબલેનેષ વિધાય ભૂયસી-
 સ્તનૂરદૃશ્યાઃ સ્વિદિષૂન્નિરસ્યતિ ।
 અમુષ્ય માયાવિહતં નિહન્તિ નઃ
 પ્રતીપમાગત્ય કિમુ સ્વમાયુધમ્ ॥ ૧૪.૬૦ ॥
 હૃતા ગુણૈરસ્ય ભયેન વા મુને-
 સ્તિરોહિતાઃ સ્વિત્પ્રહરન્તિ દેવતાઃ ।
 કથં ન્વમી સન્તતમસ્ય સાયકા
 ભવન્ત્યનેકે જલઘેરિવોર્મયઃ ॥ ૧૪.૬૧ ॥
 જયેન કચ્ચિદ્ધિરમેદ્યં રણાદ્-
 ભવેદપિ સ્વસ્તિ ચરાચરાય વા ।
 તતાપ કીર્ણા નૃપસૂનુમાર્ગણૈ-
 રિતિ પ્રતર્કકુલિતા પતાકિની ॥ ૧૪.૬૨ ॥
 અમર્ષિણા કૃત્યમિવ ક્ષમાશ્રયં
 મદોહ્યતેનેવ હિતં પ્રિયં વચઃ ।
 બલીયસા તદ્ધિધિનેવ પૌરુષં
 બલં નિરસ્તં ન રરાજ જિષ્ણુના ॥ ૧૪.૬૩ ॥
 પ્રતિદિશં પ્લવગાધિપ-લક્ષ્મણા
 વિશિખસંહતિ-તાપિતમૂર્તિભિઃ ।
 રવિકરગલપિતૈરિવ વારિભિઃ
 શિવબલૈઃ પરિમણ્ડલતા દધે ॥ ૧૪.૬૪ ॥
 પ્રવિતત-શરજાલચ્છન્ન-વિશ્વાન્તરાલે
 વિધુવતિ ધનુરાવિર્માણ્ડલં પાણ્ડુસૂનૌ ।
 કથમપિ જયલક્ષ્મીર્ભીતભીતા વિહાતું

विषमनयन-सेनापक्षपातं विषेडे ॥ १४.६५ ॥

धृति श्रीभारविद्वृतौ किरातार्जुनीये मडाकाव्ये

अर्जुनाभिगमनो नाम चौदशः सर्गः ॥ १४ ॥

१५. युद्धवार्त्तनं नाम पञ्चदशः सर्गः

अथ भूतानि वार्त्तन-शरेभ्यस्तत्र तत्रसुः ।

भजे दृशः परित्यक्त-मडेष्वासा य सा यमूः ॥ १५.१ ॥

अपश्यद्भिरिवेशानं रणान्निवृते गणैः ।

मुड्यत्येव छि इच्छेषु सम्भ्रमज्वलितं मनः ॥ १५.२ ॥

भण्डिताशंसया तेषां पराज्जुभतया तथा ।

आविवेश कृपा केतौ कृतोच्चैर्वानरे नरम् ॥ १५.३ ॥

आस्थामालम्ब्य नीतेषु वशं क्षुद्रेष्वरातिषु ।

व्यक्तिमायाति मडतां माडात्म्यमनुकम्पया ॥ १५.४ ॥

स सासिः सासुसूः सासो येयायेयाययाययः ।

ललौ लीलां ललोडलोलः शशीशशिशुशीः शशन् ॥ १५.५ ॥

त्रासजिडमं यतश्चैतान्मन्मेवान्वियाय सः ।

नातिपीडयितुं भग्नानिच्छन्ति छि मडौजसः ॥ १५.६ ॥

अथात्रे डसता साधि-स्थितेन स्थिरकीर्तिना ।

सेनान्या ते जगद्विरे डिग्घिदायस्तयेतसा ॥ १५.७ ॥

मा विडासिष्ट समरं समरन्तव्यसंयतः ।

क्षतं क्षुण्णसुरगाणैरगाणैरिव डि यशः ॥ १५.८ ॥

विवस्वदंशुसंश्लेष-द्विगुणीकृततेजसः ।

अमी वो मोधमुद्रूर्णा डसन्तीव मडासयः ॥ १५.९ ॥

वनेडवने वनसदां मार्गं मार्गमुपेयुषाम् ।

वाणैर्बाणैः समासक्तं शङ्कुडशं केन शाम्यति ॥ १५.१० ॥

पातितोत्तुङ्गमाडात्म्यैः संडुतायतकीर्तिभिः ।

गुर्वी कामापदं डन्तुं कृतमावृत्तिसाडसम् ॥ १५.११ ॥

नासुरोऽयं न वा नागो धरसंस्थो न राक्षसः ।
ना सुभोऽयं नवाभोगो धरणिस्थो छि राजसः ॥ १५.१२ ॥
मन्दमस्यन्निषुलतां धृष्टया मुनिरेष वः ।
प्रणुदत्यागतावज्ञं जघनेषु पशूनिव ॥ १५.१३ ॥
न नोननुन्नो नुन्नो नो नाना नानानना ननु ।
नुन्नोऽनुन्नो ननुन्नेनो नानेना नुन्ननुन्ननुत् ॥ १५.१४ ॥
वरं कृतध्वस्तगुणादत्यन्तमगुणः पुमान् ।
प्रकृत्या ऽयमणिः श्रेयान्नालङ्कारश्च्युतोपलः ॥ १५.१५ ॥
स्यन्दना नो यतुरगाः सुरेभा वाविपत्तयः ।
स्यन्दना नो य तुरगाः सुरेभावा विपत्तयः ॥ १५.१६ ॥
भवद्भिरधुनाराति-परिडापितपौरुषैः ।
द्वैरिवार्कनिष्पीतैः प्राप्तः पङ्क्तो दुरुत्तरः ॥ १५.१७ ॥
वेत्रशाककुञ्जे शैलेऽलेशैजेऽकुञ्जशात्रवे ।
यात किं विदिशो जेतुं तुञ्जेशो दिवि किन्तया ॥ १५.१८ ॥
अयं वः क्लैब्यमापन्नान् दृष्टपृष्ठानरातिना ।
थञ्छतीशश्च्युतायारान् दारानिव निगोपितुम् ॥ १५.१९ ॥
ननु ङो मथना राघो घोरा नाथमङ्गो नु न ।
तयदातवदा भीमा माभीदा बत दायत ॥ १५.२० ॥
किं त्यक्तापास्तदेवत्व-मानुष्यकपरिग्रहैः ।
ज्वलितान्यगुणैर्गुर्वी स्थिता तेजसि मानिता ॥ १५.२१ ॥
निशितासिरतोऽभीको न्येजतेऽमरणा रुथा ।
सारतो न विरोधी नः स्वाभासो भरवानुत् ॥ १५.२२ ॥
तनुवारभसो भास्वानधीरोऽविनतोरसा ।
थारुणा रमते ज-न्ये कोऽभीतो रसिताशिनि ॥ १५.२३ ॥
विभिन्नपातिताश्चीय-निरुद्धरथवर्त्मनि ।
उतद्विपनगण्डयूत-रुधिराम्बुनदाकुले ॥ १५.२४ ॥
देवाकानिनि कावाटे वाडिकास्वस्वकाडि वा ।
काकारेभभरे काका निस्वभव्यव्यभस्वनि ॥ १५.२५ ॥

प्रनृत्तशववित्रस्त-तुरगाक्षिमसारथौ ।
 मारुतापूर्णातूणीर-विङ्कुष्टतसादिनि ॥ १प.२६ ॥
 ससत्त्वरतिदे नित्यं सदरामर्षनाशिनि ।
 त्वराधिककसन्नादे रमकत्वमकर्षति ॥ १प.२७ ॥
 आसुरे लोकवित्रास-विधायिनि मलाडवे ।
 युष्माभिरुन्नतिं नीतं निरस्तमिड पौरुषम् ॥ १प.२८ ॥
 एति शासति सेना-न्यां गच्छतस्ताननेकधा ।
 निषिध्य उसता किञ्चित्तस्थे तत्राऽन्धकारिणा ॥ १प.२९ ॥
 मुनीषु-दलनातमांल्लज्जया निविवृत्सतः ।
 शिवः प्रह्लादयामास तान्निषेध-छिमाम्बुना ॥ १प.३० ॥
 दूनास्तेऽरिबलादूना निरेभा बडु मेनिरे ।
 भीताः शितशराभीताः शङ्करं तत्र शङ्करम् ॥ १प.३१ ॥
 मडेषुजलधौ शत्रोर्वर्तमाना दुरुत्तरे ।
 प्राप्य पारमिवेशानमाशश्चास पताकिनी ॥ १प.३२ ॥
 स बभार रणपेतां यमं पश्चादवस्थिताम् ।
 पुरः सूर्यादपावृत्तां छायाभिव मलातरुः ॥ १प.३३ ॥
 मुञ्चतीशे शराञ्छिष्यौ पिनाकरवनपूरितः ।
 ध्वान ध्वनयन्नाशाः स्फुटन्निव धराधरः ॥ १प.३४ ॥
 तद्गणा ददृशुर्भीमं चित्रसंस्था एवायलाः ।
 विस्मयेन तथोर्युद्धं चित्रसंस्था एवायलाः ॥ १प.३५ ॥
 परिमोडयमाणेन शिक्षालाघव-लीलया ।
 जैष्यवी विशिभश्रेणी परिजले पिनाकिना ॥ १प.३६ ॥
 अवधन् पत्रिणः शम्भोः सायकैरवसायकैः ।
 पाण्डवः परियकाम शिक्षया रणशिक्षया ॥ १प.३७ ॥
 यारयुञ्चुश्चिरारेयी यञ्चञ्चीररुथा रुथः ।
 यथार रुथिरश्चारु यारैरायारयञ्चुरः ॥ १प.३८ ॥
 स्फुरत्पिशङ्गमौर्वीकं धुनानः स बृहद्धनुः ।

ધૃતોલ્કાનલ-યોગેન તુલ્યમ્શુમતા બભૌ ॥ ૧૫.૩૯ ॥

પાર્થબાણાઃ પશુપતેરાવવ્રુર્વિશિખાવલિમ્ ।

પયોમુચ ઇવારન્ધ્રાઃ સાવિત્રીમંશુસંહતિમ્ ॥ ૧૫.૪૦ ॥

શરવૃષ્ટિં વિઘ્નૈર્વીમુદસ્તાં સવ્યસાચિના ।

રુરોઘ માર્ગૈર્માર્ગાં તપનસ્ય ત્રિલોચનઃ ॥ ૧૫.૪૧ ॥

તેન વ્યાતેનિરે ભીમા ભીમાર્જનકૃલાનનાઃ ।

ન નાનુકમ્ય વિશિખાઃ શિખાધરજવાસસઃ ॥ ૧૫.૪૨ ॥

દ્યુવિચદ્રામિની તાર-સંરાવવિહતશ્રુતિઃ ।

ઠૈમીષુમાલા શુશુભે વિદ્યુતામિવ સંહતિઃ ॥ ૧૫.૪૩ ॥

વિલડ્ઘ્ય પત્રિણાં પડ્ઘ્વિં ભિન્નઃ શિવશિલીમુખૈઃ ।

જ્યાયો વીર્યમુપાશ્રિત્ય ન ચકમ્પે કપિધ્વજઃ ॥ ૧૫.૪૪ ॥

જગતીશરણે યુક્તો હરિકાન્તઃ સુધાસિતઃ ।

દાનવર્ષાકૃતાશંસો નાગરાજ ઇવાબભૌ ॥ ૧૫.૪૫ ॥

વિકૃલીકૃતચત્રસ્ય ક્ષતબાણસ્ય શમ્ભુના ।

ગાણ્ડીવધન્વનઃ ખેભ્યો નિશ્ચક્રામ હુતાશનઃ ॥ ૧૫.૪૬ ॥

સ પિશડ્ગજટાવલિઃ કિર-

નુરુતેજઃ પરમેણ મન્યુના ।

જવલિતૌષધિજાતવેદસા

હિમશૈલેન સમં વિદિદ્યુતે ॥ ૧૫.૪૭ ॥

શતશો વિશિખાનવઘટે

ભૃશમસ્મૈ રણવેગશાલિને ।

પ્રથયન્નિવાર્યવીર્યતાં

પ્રજિગાયેષુમઘાતુકં શિવઃ ॥ ૧૫.૪૮ ॥

શમ્ભોર્ધનુર્મણ્ડલતઃ પ્રવૃત્તં

તં મણ્ડલાદંશુભિવાંશુભર્તુઃ ।

નિવારયિષ્યન્ વિદધે સિતાશ્વઃ

શિલીમુખચ્ચાયવૃતાં ધરિત્રીમ્ ॥ ૧૫.૪૯ ॥

ઘનં વિદાર્યાર્જુનબાણપૂગં

ससास्वाणोऽयुगलोचनस्य ।
 धनं विदार्यार्जुनभाण्णपूगं
 ससार भाणोऽयुगलोचनस्य ॥ १५.५० ॥

रञ्जन् मलेषून् भडुधाशुपातिनो
 मुहुः शरौघैरपवारयन् दृशः ।
 यलायलोऽनेक एव क्रियावशान्-
 मलर्षिसङ्घैर्बुभुधे धनञ्जयः ॥ १५.५१ ॥

विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणा
 विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणाः ।
 विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणा
 विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणाः ॥ १५.५२ ॥

सम्पश्यतामिति शिवेन वितायमानं
 लक्ष्मीवतः क्षितिपतेस्तनयस्य वीर्यम् ।
 अङ्गान्यभिन्नमपि तत्त्वविदां मुनीनां
 रोमाञ्चमञ्चिततरं बिभराभ्भ्रूवुः ॥ १५.५३ ॥

एति श्रीभारविऋतौ किरातार्जुनीये मडाकाव्ये
 युद्धवर्णनं नाम पञ्चदशः सर्गः ॥ १५ ॥

१६. किरातार्जुनयुद्धं नाम षोडशः सर्गः

ततः किराताधिपतेरलक्ष्मी-
 माञ्जिक्रियां वीक्ष्य विवृद्धमन्युः ।
 स तर्क्याभास विविक्ततर्क-
 श्चिरं विचिन्वन्निति कारणानि ॥ १६.१ ॥

मदस्रुतिश्यामितगण्डलेभाः
 कामन्ति विकान्तनराधिऋढाः ।
 सखिषण्वो नेह युधामभिज्ञा
 नागा नगोच्छ्रायमिवाक्षिपन्तः ॥ १६.२ ॥

विचित्रया चित्रयतेव भिन्नां
 रुच्यं रवेः केतनरत्नभासा ।

મહારથૌઘેન ન સન્નિરુદ્ધાઃ

પયોદમન્દ્રધ્વનિના ધરિત્રી ॥ ૧૬.૩ ॥

સમુલ્લસત્પ્રાસ-મહોર્મિમાલં

પરિસ્કુરચ્યામર-કૃનપ્ક્રિતિ ।

વિભિન્નમર્યાદમિહાતનોતિ

નાશ્ચીયમાશા જલઘેરિવામ્ભઃ ॥ ૧૬.૪ ॥

હતાહતેત્યુદ્ધતભીમઘોષૈઃ

સમુજ્જિઝતા યોદ્ધૃભિરભ્યમિત્રમ્ ।

ન હેતયઃ પ્રાપ્તતડિત્વિષઃ ખે

વિવસ્વદંશુજવલિતાઃ પતન્તિ ॥ ૧૬.૫ ॥

અભ્યાયતઃ સન્તતધૂમધૂમ્

વ્યાપિ પ્રભાજાલમિવાન્તકસ્ય ।

રજઃ પ્રતૂર્ણાશ્ચ-રથાડ્ગનુચ્ચં

તનોતિ ન વ્યોમનિ માતરિશ્ચા ॥ ૧૬.૬ ॥

ભૂરેણુના રાસભધૂસરેણ

તિરોહિતે વર્ત્મનિ લોચનાનામ્ ।

નાસ્ત્યત્ર તેજસ્વિભિરુત્સુકાના-

મક્ષિ પ્રદોષઃ સુરસુન્દરીણામ્ ॥ ૧૬.૭ ॥

રથાડ્ગસડ્કીડિતમશ્ચહેષા

બૃહન્તિ મત્તદ્વિપબૃહિતાનિ ।

સડ્ધર્ષયોગાદિવ મૂર્ચ્છિતાનિ

હ્રાદં નિગૃહ્ણન્તિ ન દુન્દુભીનામ્ ॥ ૧૬.૮ ॥

અસ્મિન્ યશઃપૌરુષલોલુપાના-

મરાતિભિઃ પ્રત્યુરસં ક્ષતાનામ્ ।

મૂર્છાન્તરાયં મુહુરુચ્છિન્તિ

નાસારશીતં કરિશીકરામ્ભઃ ॥ ૧૬.૯ ॥

અસુડુનદીનામુપચીયમાનૈ-

વિદારયદ્ભિઃ પદવીં ધ્વજિન્યાઃ ।

ઉચ્છ્રાયમાયાન્તિ ન શોણિતૌઘૈઃ

પદ્મૈરિવાશ્યાનઘનૈસ્તટાનિ ॥ ૧૬.૧૦ ॥

परिक्षते वक्षसि दन्तिदन्तैः

प्रियाङ्गुशीता नभसः पतन्ती ।

नेह प्रमोहं प्रियसाहसानां

मन्दारमावा विरलीकरोति ॥ १६.११ ॥

निषादिसन्नाह-मणिप्रबोधे

परीयमाणो करिशीकरेण ।

अर्कत्विषोन्मीलितमभ्युद्वेति

न भाण्डमाभाण्डलकार्मुकस्य ॥ १६.१२ ॥

मडीभृता पक्षवतेव भिन्ना

विगाढ्य मध्यं परवारणेन ।

नावर्तमाना निनदन्ति भीम-

मपां निघेराप एव ध्वञ्जिन्यः ॥ १६.१३ ॥

मडारथानां प्रतिदन्त्यनीक-

मधिस्यदस्थन्दनमुत्थितानाम् ।

आमूललूनैरतिमन्युनेव

मातङ्गलस्तैः प्रियते न पन्थाः ॥ १६.१४ ॥

धृतोत्पलापीड एव प्रियायाः

शिरोरुडाणां शिथिलः कलापः ।

न बर्द्धभारः पतितस्य शङ्खो-

निषादिवक्षःस्थलमातनोति ॥ १६.१५ ॥

उज्जत्सु संडार एवास्तसङ्घ्य-

मह्नाय तेजस्विषु ज्वितानि ।

लोकत्रयास्वादनलोलजिह्वं

न व्याददात्याननमत्र मृत्युः ॥ १६.१६ ॥

एयं य दूर्वारमडारथाना-

माक्षिप्य वीर्यं मडतां बलानाम् ।

शक्तिर्ममावस्यति डीनयुद्धे

सौरीव ताराधिपधाम्नि दीप्तिः ॥ १६.१७ ॥

माया स्विदेषा मतिविलम्बो वा

ध्वस्तं नु मे वीर्यमुताडमन्यः ।
गाण्डीवमुक्ता हि यथा पुरा मे
पराङ्मन्ते न शराः किराते ॥ १६.१८ ॥

पुंसः पदं मध्यममुत्तमस्य
द्विषेव कुर्वन् धनुषः प्रणष्टैः ।
नूनं तथा नैषा यथास्य वेधः
प्रच्छन्नमप्यूडयते हि येष्टा ॥ १६.१९ ॥

धनुः प्रबन्धध्वनितं रुषेव
सङ्घट्टिङ्गुष्टा विततेव मौर्वी ।
सन्धानमुत्कर्षमिव व्युदस्य
मुष्टेरसम्भेद षवापवर्गे ॥ १६.२० ॥

अंसाववष्टब्धनतौ समाधिः
शिरोधराया रडितप्रयासः ।
धृता विकारांस्त्यजता मुष्पेन
प्रसादलक्ष्मीः शशलाञ्छनस्य ॥ १६.२१ ॥

प्रलीयते कार्यवशागतेषु
स्थानेषु विष्टब्धतया न दैः ।
स्थितप्रयातेषु ससौष्ठवश्च
लक्ष्येषु पातः सदृशः शराणाम् ॥ १६.२२ ॥

परस्य भूयान् विवरेऽभियोगः
प्रसज्य संरक्षणमात्मरन्त्रे ।
भीष्मेऽप्यसम्भाव्यमिदं गुरौ वा
न सम्भवत्येव वनेथरेषु ॥ १६.२३ ॥

अप्राकृतस्यालवट्टुर्मदस्य
निवार्यमस्यास्त्रबलेन वीर्यम् ।
अल्पीयसोऽप्यामयतुल्यवृत्ते-
र्मडापकाराय शिपोर्विवृद्धिः ॥ १६.२४ ॥

स सम्प्रधार्यैवमडार्यसारः
सारं विनेष्यन् सगाणस्य शत्रोः ।
प्रस्वापनास्त्रं द्रुतमाजडार

ध्वान्तं धनानद्गुं धर्वाधरात्रः ॥ १६.२५ ॥

प्रसक्त-दावानल-धूमधूम्रा

निरुन्धती धाम सलस्रशमेः ।

मडावनानीव मडातमिस्रा

छाया ततानेशबलानि काली ॥ १६.२६ ॥

आसादिता तत्प्रथमं प्रसज्य

प्रगल्भतायाः पदवीं डरन्ती ।

सभेव भीमा विदधे गणानां

निद्रा निरासं प्रतिभागुणस्थ ॥ १६.२७ ॥

गुरुस्थिराण्युत्तम-वंशजत्वा-

द्विज्ञातसाराण्यनुशीलनेन ।

केचित्समाश्रित्य गुणान्वितानि

सुदृढुलानीव धनूषि तस्थुः ॥ १६.२८ ॥

कृतान्तदुर्वृत्तं धवापरेषां

पुरः प्रतिद्वन्द्विनि पाण्डवास्त्रे ।

अतर्कितं पाणितलान्निपेतुः

क्रियाकृलानीव तदायुधानि ॥ १६.२९ ॥

अंसस्थलैः केचिदभिन्नधैर्याः

स्कन्धेषु संश्लेषवतां तदुणाम् ।

मदेन मीलन्नयनाः सलीलं

नागा धव सस्तकरा निषेद्युः ॥ १६.३० ॥

तिरोहितेन्दोरथ शम्भुमूर्धः

प्राणम्यमानं तपसां निवासैः ।

सुमेरुशङ्खगादिव बिम्बमार्क

पिशङ्गमुञ्चैरुदियाय तेजः ॥ १६.३१ ॥

छायां विनिर्धूय तमोमयीं तां

तत्त्वस्य संवित्तिरिवापविद्याम् ।

यथौ विकासं धृतिरिन्दुभौले-

रालोकमभ्यादिशती गणोभ्यः ॥ १६.३२ ॥

ત્વિષાં તતિઃ પાટલિતામ્બુવાહા

સા સર્વતઃ પૂર્વસરીવ સન્ધ્યા ।

નિનાય તેષાં દ્રુતમુલ્લસન્તી

વિનિદ્રતાં લોચનપદ્મજાનિ ॥ ૧૬.૩૩ ॥

પૃથગ્વિધાન્યસ્ત્ર-વિરામબુદ્ધાઃ

શસ્ત્રાણિ ભૂયઃ પ્રતિપેદિરે તે ।

મુક્તા વિતાનેન બલાહકાનાં

જ્યોતીંષિ રમ્યા ઇવ દિગ્વિભાગાઃ ॥ ૧૬.૩૪ ॥

ઘૌરુન્નનામેવ દિશઃ પ્રસેદુઃ

સ્ફુટં વિસસ્રે સવિતુર્મયૂષૈઃ ।

ક્ષયં ગતાયામિવ યામવત્યાં

પુનઃ સમીયાય દિનં દિનશ્રીઃ ॥ ૧૬.૩૫ ॥

મહાસ્ત્રદુર્ગે શિથિલપ્રયત્નં

દિગ્વારણેનેવ પરેણ રુગણે ।

ભુજ્ઙપાશાન્ ભુજવીર્યશાલી

પ્રબન્ધનાય પ્રજિઘાય જિષ્ણુઃ ॥ ૧૬.૩૬ ॥

જિહ્વાશતાન્યુલ્લસયન્ત્યજસં

લસત્તડિલ્લોલ-વિષાનલાનિ ।

ત્રાસાન્નિરસ્તાં ભુજગેન્દ્રસેના

નભશ્ચરૈસ્તત્પદવીં વિવત્રે ॥ ૧૬.૩૭ ॥

દિડ્નાગ-હસ્તાકૃતિમુદ્ગહદ્ભિ-

ર્ભોગૈઃ પ્રશસ્તાસિતરત્નનીલૈઃ ।

રરાજ સર્પાવલિરુલ્લસન્તી

તરડ્ગમાલેવ નભોર્ણવસ્ય ॥ ૧૬.૩૮ ॥

નિઃશ્વાસધૂમૈઃ સ્થગિતાંશુજાલં

ફણાવતામુદ્ફણ-મણ્ડલાનામ્ ।

ગચ્છન્નિવાસ્તં વપુરભ્યુવાહ

વિલોચનાનાં સુખમુષ્ણરશ્મિઃ ॥ ૧૬.૩૯ ॥

પ્રતમ-ચામીકરભાસુરેણ

દિશઃ પ્રકાશેન પિશડ્ગયન્ત્યઃ ।

निश्चक्रमुः प्राणलरेक्षाणानां

जवाला मडोल्का षव लोचनेभ्यः ॥ १६.४० ॥

आक्षिप्त- सम्पातमपेतशोभ-

मुद्रक्ति धूमाकुल-द्विग्विभागम् ।

वृत्तं नभो भोगिकुलैरवस्थां

परोपरुद्धस्य पुरस्य भेजे ॥ १६.४१ ॥

तमाशु यक्षुःश्रवसां समूढं

मन्त्रेण ताक्ष्योद्यकारणेन ।

नेता नयेनेव परोपजापं

निवारयामास पतिः पशूनाम् ॥ १६.४२ ॥

प्रतिघृतीभिः कृतमीलितानि

धुलोकभाजामपि लोचनानि ।

गरुत्मतां संलतिभिर्विडायः

क्षणप्रकाशाभिरिवावतेने ॥ १६.४३ ॥

ततः सुपर्णजपक्षजन्मा

नानागतिर्मण्डलयञ्जवेन ।

जरत्तृणानीव वियन्निनाय

वनस्पतीनां गडनानि वायुः ॥ १६.४४ ॥

मनःशिलाभङ्गानिभेन पश्चा-

न्निरुध्यमानं निकरेण भासाम् ।

व्यूढैरुरोभिश्च विनुधमानं

नभः ससर्पेव पुरः भगानाम् ॥ १६.४५ ॥

दरीमुणैरासव-रागताम्रं

विकासि रुक्मच्छदधाम पीत्वा ।

जवानिलाधूर्णित-सानुजालो

डिमायलः क्षीभ षवायकम्पे ॥ १६.४६ ॥

प्रवृत्तनक्तान्दिव-सन्धिदीप्तै-

र्नभस्तलं गां य पिशङ्गयद्भिः ।

अन्तर्दितार्कैः परितः पतद्भि-

श्लयाः समाचिक्षिपिरे वनानाम् ॥ १६.४७ ॥

સ ભોગિસઙ્ઘઃ શમમુગ્રધામ્નાં

સૈન્યેન નિન્યે વિનતાસુતાનામ્ ।

મહાધ્વરે વિધ્યપચારદોષઃ

કર્માન્તરેણેવ મહોદયેન ॥ ૧૬.૪૮ ॥

સાફલ્યમસ્ત્રે શિપુપૌરુષસ્ય

કૃત્વા ગતે ભાગ્ય ઇવાપવર્ગમ્ ।

અનિન્ધનસ્ય પ્રસભં સમન્યુઃ

સમાદેડસ્ત્રં જ્વલનસ્ય જિષ્ણુઃ ॥ ૧૬.૪૯ ॥

ઉર્ધ્વં તિરશ્ચીનમધશ્ચ કીર્ણે-

જર્વાલાસટૈર્લઙ્ઘિત-મેઘપડ્કિત્તિઃ ।

આયસ્ત-સિંહાકૃતિરુત્પપાત

પ્રાણ્યન્તમિચ્છન્નિવ જાતવેદાઃ ॥ ૧૬.૫૦ ॥

ભિત્ત્વેવ ભાભિઃ સવિતુર્મયુખા-

ઞ્જજ્વાલ વિધ્વગ્વિસૃતસ્કુલિઙ્ગઃ ।

વિદીર્યમાણાશ્મ-નિનાદધીરં

ધ્વનિં વિતન્વન્નકૃશઃ કુશાનુઃ ॥ ૧૬.૫૧ ॥

ચયાનિવાદ્રીનિવ તુઙ્ગશઙ્ગાન્

ક્વચિત્પુરાણીવ હિરણ્મયાનિ ।

મહાવનાનીવ ચ કિંશુકાનાં

તતાન વહ્નિઃ પવનાનુવૃત્ત્યા ॥ ૧૬.૫૨ ॥

મુહુશ્ચલત્પલ્લવ-લોહિનીભિ-

રુચ્યૈઃ શિખાભિઃ શિખિનોડવલીઢાઃ ।

તલેષુ મુક્તાવિશદા બભૂવુઃ

સાન્દ્રાઞ્જન-શ્યામરુચઃ પયોદાઃ ॥ ૧૬.૫૩ ॥

લિલિક્ષતીવ ક્ષયકાલરૌદ્રે

લોકં વિલોલાર્ષિષિ રોહિતાશ્ચે ।

પિનાકિના હૃતમહામ્બુવાહ-

મસ્ત્રં પુનઃ પાશભૃતઃ પ્રણિન્યે ॥ ૧૬.૫૪ ॥

તતો ધરિત્રીધર-તુલ્યરોધસ-

स्तडिल्लतालिङ्गित-नीलमूर्तयः ।
 अधोमुष्माकाश-सरिन्निपातिनी-
 रपः प्रसक्तं मुमुक्षुः पयोमुखः ॥ १६.५५ ॥
 पराडतध्वस्तशिषे शिषावतो
 वपुष्यधिक्षिप्त-समिद्धतेजसि ।
 कृतास्पदास्तम षवायसि ध्वनिं
 पयोनिपाताः प्रथमे वितेनिरे ॥ १६.५६ ॥
 मडानले भिन्नसिताभपातिभिः
 समेत्य सद्यः क्वथनेन हेनताम् ।
 प्रजद्भिरार्द्रेन्धनवत्परिक्षयं
 जलैर्वितेने द्विवि धूमसन्ततिः ॥ १६.५७ ॥
 स्वकेतुभिः पाण्डुरनीलपाटलैः
 समागताः शङ्कधनुःप्रभाभिदः ।
 असंस्थितामादधिरे विभावसो-
 विंशित्रयीनांशुक-चारुतां त्विषः ॥ १६.५८ ॥
 जलौघसम्भूर्धनमूर्धितस्वनः
 प्रसक्त-विद्युल्लसितैधित-धुतिः ।
 प्रशान्तिभेष्यन् धृतधूममाण्डलो
 बभूव भूयानिव तत्र पावकः ॥ १६.५९ ॥
 प्रवृद्धसिन्धूर्मि-ययस्थवीयसां
 यथैर्विभिन्नाः पयसां प्रपेदिरे ।
 उपात्तसन्ध्यारुचिभिः सरुपतां
 पयोदविच्छेदलवैः कृशानवः ॥ १६.६० ॥
 उपैत्यनन्त-धुतिरध्यसंशयं
 विभिन्नमूलोऽनुदयाय सङ्गथम् ।
 तथा छि तोयौघविभिन्नसंछतिः
 स डव्यवाडः प्रथयौ पराभवम् ॥ १६.६१ ॥
 अथ विडितविघैरैराशु मुक्ता वितानै-
 रसितनगनितम्भ-श्यामभासां धनानाम् ।
 विकसदमलधाम्नां प्राप नीलोत्पलानां

શ્રિયમધિકવિશુદ્ધાં વહ્નિદાહાદિવ ધૌઃ ॥ ૧૬.૬૨ ॥

ઇતિ વિવિધમુદાસે સવ્યસાચી યદસ્ત્રં

બહુસમરનયણઃ સાદયિષ્યન્નરાતિમ્ ।

વિધિરિવ વિપરીતઃ પૌરુષં ન્યાયવૃત્તેઃ

સપદિ તદ્દુપનિન્યે રિક્તતાં નીલકણ્ઠઃ ॥ ૧૬.૬૩ ॥

વીતપ્રભાવ-તનુરપ્યતનુપ્રભાવઃ

પ્રત્યાચકાક્ષ્ણ જયિનીં ભુજવીર્યલક્ષ્મીમ્ ।

અસ્ત્રેષુ ભૂતપતિનાપહૃતેષુ જિષ્ણુ-

વર્ષિષ્યતા દિનકૃતેવ જલેષુ લોકઃ ॥ ૧૬.૬૪ ॥

ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે

કિરાતાર્જુનયુદ્ધં નામ ષોડશઃ સર્ગઃ ॥ ૧૬ ॥

૧૭. સપ્તદશઃ સર્ગઃ

અથાપદામુદ્ધરણક્ષમેષુ

મિત્રેષ્વિવાસ્ત્રેષુ તિરોહિતેષુ ।

ધૃતિં ગુરુશ્રીર્ગુરુણાભિપુષ્યન્

સ્વપૌરુષેણેવ શરાસનેન ॥ ૧૭.૧ ॥

ભૂસ્તિપ્રભાવેણ રણાભિયોગાત્

પ્રીતો વિજિહ્મશ્ચ તદીયવૃદ્ધ્યા ।

સ્પષ્ટોડપ્યવિસ્પષ્ટવપુઃપ્રકાશઃ

સર્પન્મહાધૂમ ઇવાદ્રિવહ્નિઃ ॥ ૧૭.૨ ॥

તેજઃ સમાશ્રિત્ય પરૈરહાર્યં

નિજં મહન્મિત્રમિવોરુઘૈર્યમ્ ।

આસાદયન્નસ્ખલિતસ્વભાવં

ભીમે ભુજાલમ્બમિવારિદુર્ગે ॥ ૧૭.૩ ॥

વંશોચિતત્વાદભિમાનવત્યા

સમપ્રાપ્તયા સમ્પ્રિયતામસુભ્યઃ ।

સમક્ષમાદિત્સિતયા પરેણ

વધ્વેવ કીર્ત્યા પરિતપ્યમાનઃ ॥ ૧૭.૪ ॥

અભ્યુત્થિતસ્યાદ્રિપતેર્નિતમ્બ-
મર્કસ્ય પાદા ઇવ હૈમનસ્ય ॥ ૧૭.૧૨ ॥

સમ્પ્રીયમાણોડનુબભૂવ તીર્થં
પરાક્રમં તસ્ય પતિર્ગણાનામ્ ।
વિષાણભેદં હિમવાનસહ્યં
વપ્રાનતસ્યેવ સુરદ્વિપસ્ય ॥ ૧૭.૧૩ ॥

તસ્મૈ હિ ભારોદ્ધરણો સમર્થ
પ્રદાસ્યતા બાહુમિવ પ્રતાપમ્ ।
ચિરં વિષેહેડભિભવસ્તદાનીં
સ કારણાનામપિ કારણેન ॥ ૧૭.૧૪ ॥

પ્રત્યાહતૌજાઃ કૃતસત્ત્વવેગઃ
પરાક્રમં જયાયસિ યસ્તનોતિ ।
તેજાંસિ ભાનોરિવ નિષ્પતન્તિ
યશાંસિ વીર્યજ્વલિતાનિ તસ્ય ॥ ૧૭.૧૫ ॥

દૃષ્ટાવદાનાદ્ વ્યથતેડરિલોકઃ
પ્રધ્વંસમેતિ વ્યથિતાચ્ચ તેજઃ ।
તેજોવિહીનં વિજહાતિ દર્પઃ
શાન્તાર્થિષં દીપમિવ પ્રકાશઃ ॥ ૧૭.૧૬ ॥

તતઃ પ્રયાત્યસ્તમદાવલેપઃ
સ જચ્ચતાયાઃ પદવીં જિગીષોઃ ।
ગન્ધેન જેતુઃ પ્રમુખાગતસ્ય
પ્રતિદ્વિપસ્યેવ મતડુગજૌઘઃ ॥ ૧૭.૧૭ ॥

એવં પ્રતિદ્વન્દિષુ તસ્ય કીર્તિં
મૌલીન્દુલેખાવિશદાં વિધાસ્યન્ ।
ઇયેષ પયધિજયાવસાદાં
રણક્રિયાં શમ્ભુરનુક્રમેણ ॥ ૧૭.૧૮ ॥

મુનેર્વિચિત્રૈરિષુભિઃ સ ભૂયાન્
નિન્ધે વશં ભૂતપતેર્ભલૌઘઃ ।
સહાત્મલાભેન સમુત્પતદ્ભિ-
ર્જતિસ્વભાવૈરિવ જીવલોકઃ ॥ ૧૭.૧૯ ॥

वितन्वतस्तस्य शरान्चकारं

त्रस्तानि सैन्यानि रवं निशेमुः ।

प्रवर्षतः सन्ततवेपथूनि

क्षपाघनस्येव गवां कुलानि ॥ १७.२० ॥

स सायकान् साध्यसविप्लुतानां

क्षिपन् परेषामतिसौष्ठवेन ।

शशीव द्रोषावृतलयनानां

विभिद्यमानः पृथगाबलासे ॥ १७.२१ ॥

क्षोभेण तेनाथ गणाधिपानां

भेदं यथावाकृतिरीश्वरस्य ।

तरङ्गकम्पेन मलाद्भ्रदानां

छायामयस्येव दिनस्य कर्तुः ॥ १७.२२ ॥

प्रसेदिवंसां न तमाप कोपः

कुतः परस्मिन् पुरुषे विकारः ।

आकारवैषम्यमिदं य भेजे

दुर्लक्ष्ययिह्ना मलतां छि वृत्तिः ॥ १७.२३ ॥

विस्फुर्यमाणस्य ततो भुजाभ्यां

भूतानि भर्त्रा धनुस्तकस्य ।

भिन्नाकृतिं जयां ददृशुः स्फुरन्तीं

कुद्दस्य जिह्वामिव तक्षकस्य ॥ १७.२४ ॥

सव्यापसव्य-ध्वनितोग्रयापं

पार्थः किराताधिपमाशशङ्के ।

पर्याय-सम्पादित-कर्णतालं

यन्ता गजं व्यालमिवापराधः ॥ १७.२५ ॥

निजघ्निते तस्य उरेषुजालैः

पतन्ति वृन्दानि शिलीमुष्मानाम् ।

उर्जस्विभिः सिन्धुमुष्मागतानि

यादांसि यादोभिरिवाम्बुराशेः ॥ १७.२६ ॥

विभेदमन्तः पदवीनिरोधं

विध्वंसनं याविदितप्रयोगः ।
नेताश्लोकेषु करोति यद्यत्
तत्तस्यकारास्य शरेषु शम्भुः ॥ १७.२७ ॥

सोढावगीत-प्रथमायुधस्य
क्रोधोज्ज्वलितैर्वेगितया पतद्भिः ।
छिन्नैरपि त्रासितवाङ्मिनीडैः
पेते कृतार्थैस्त्रि तस्य आशुः ॥ १७.२८ ॥

अलङ्कृतानामृजुतागुणेन
गुरुपदिष्टां गतिमास्थितानाम् ।
सतामिवापर्वणि मार्गज्ञानां
भङ्गः स जिषणोर्भृतिमुन्ममाद्य ॥ १७.२९ ॥

आशुस्थितस्ते विशिषाः स्मरारे-
रवाज्जुभीभूतकृलाः पतन्तः ।
अपण्डितं पाण्डवसायकेभ्यः
कृतस्य सद्यः प्रतिकारमापुः ॥ १७.३० ॥

चित्रीयमाणानतिलाघवेन
प्रमाथिनस्तान् भवमार्गज्ञानाम् ।
समाकुलाया निथभान दूरं
आणान् ध्वजिन्या लृष्टयेष्वरातिः ॥ १७.३१ ॥

तस्यातियत्नादतिरिच्यमाने
पराङ्गमेऽन्योन्यविशेषणेन ।
उन्ता पुरां भूरि पृषत्कवर्षं
निरास नैदाघ एवाम्बु मेघः ॥ १७.३२ ॥

अनामृशन्तः कुवचिद्वेव भर्म
प्रियैषिणानुप्रक्षिताः शिवेन ।
सुलृत्प्रयुक्ता एव नर्मवादाः
शरा मुनेः प्रीतिकरा बभूवुः ॥ १७.३३ ॥

अस्त्रैः समानामतिरेडिर्णी वा
पश्यन्नीषूणामपि तस्य शक्तिम् ।
विषादवक्तव्यबलः प्रमाथी

स्वमालवम्बे बलमिन्दुमौलिः ॥ १७.३४ ॥

तपस्तपोवीर्यसमुद्धतस्य

पारं धियासोः समरार्णवस्य ।

मडेषुजालान्यपिलानि जिष्णो-

रर्कः पयांसीव समाययाम ॥ १७.३५ ॥

रिक्ते सविस्मभमथार्जुनस्य

निषङ्गवक्त्रे निपतात पाणिः ।

अन्यद्विपापीतजले सतर्षं

मतङ्गजस्येव नगाश्मरन्ध्रे ॥ १७.३६ ॥

य्युते स तस्मिन्निषुधौ शरार्थाद्

ध्वस्तार्थसारे सडसेव बन्धौ ।

तत्कालमोघप्रणयः प्रपेदे

निर्वाय्यताकाम धवाभिमुष्यम् ॥ १७.३७ ॥

आघट्टयामास गतागताभ्यां

सावेगमग्राङ्गुलिरस्य तूष्णी ।

विधेयमार्गे मतिरुत्सुकस्य

नयप्रयोगाविव गां जिगीषोः ॥ १७.३८ ॥

बभार शून्याकृतिरर्जुनस्तौ

मडेषुधौ वीतमडेषुजालौ ।

युगान्तसंशुष्कजलौ विजिह्वः

पूर्वापरौ लोक धवाम्बुराशी ॥ १७.३९ ॥

तेनानिमित्तेन तथा न पार्थ-

स्तयोर्यथा रिक्ततयानुतेपे ।

स्वामापदं प्रोज्ज्य विपत्तिमग्नं

शोचन्ति सन्तो ज्युपकारिपक्षम् ॥ १७.४० ॥

प्रतिक्रियायै विधुरः स तस्मात्

कृच्छ्रेण विश्लेषमियाय उस्तः ।

पराज्भुभत्वेऽपि कृतोपकारात्

तूष्णीमुष्मन्निद्रकुलादिवार्यः ॥ १७.४१ ॥

पश्चात्किंया तूणयुगस्य भर्तु-
 ज्ञे तदानीमुपकारिणीव ।
 सम्भावनायामधरीकृतायां
 पत्युः पुरः साडसमासितव्यम् ॥ १७.४२ ॥

तं शम्भुराक्षिसमडेषुजालं
 लोडैः शरैर्मर्मसु निस्तुतोद ।
 डृतोत्तरं तत्त्ववियारमध्ये
 वक्तेव दौषैर्गुरुभिर्विपक्षम् ॥ १७.४३ ॥

जडार यास्मादचिरेण वर्म
 ज्वलन्मणिधोतितडैमलेषम् ।
 यण्डः पतङ्गान्मरुटेकनीलं
 तडित्वतः षण्डमिवाम्बुदस्य ॥ १७.४४ ॥

विडोशनिर्धौत-तनोर्मडासेः
 डृणावतश्च त्वयि विव्युतायाम् ।
 प्रतिद्विपाबद्धरुषः समक्षं
 नागस्य याक्षिसमुपखण्डस्य ॥ १७.४५ ॥

विभोधितस्य ध्वनिना धनानां
 डरेरपेतस्य य शैलरन्ध्रात् ।
 निरस्तधूमस्य य रात्रिवह्ने-
 विना तनुत्रेण रुचिं स लेजे ॥ १७.४६ ॥

अथिततायामपि नाम युक्ता-
 मनूर्ध्वतां प्राप्य तदीयकृच्छ्रे ।
 मडीं गतौ ताविषुधी तदानीं
 विवप्रतुश्चेतनयेव योगम् ॥ १७.४७ ॥

स्थितं विशुद्धे नभसीव सत्त्वे
 धाम्ना तपोवीर्यमयेन युक्तम् ।
 शस्त्राभिघातैस्तमजस्रमीश-
 स्वयष्टा विवस्वन्तमिवोस्त्विलेष ॥ १७.४८ ॥

संरम्भवेगोज्जित-वेदनेषु
 गात्रेषु बाधिर्यमुपागतेषु ।

मुनेर्भूवागणितेषुराशे-

वीडस्तिरस्कार धवात्ममन्युः ॥ १७.४८ ॥

ततोऽनुपूर्वायतवृत्तभाङुः

श्रीमान् क्षरल्लोडितदिग्धदेः ।

आस्कन्ध वेगेन विमुक्तनादः

क्षितिं विधु-वन्निव पाष्णिर्घातैः ॥ १७.५० ॥

साम्यं गतेनाशनिना मधोनः

शशाङ्कुभाण्डाकृतिपाण्डुरेण ।

शम्भुं बिभित्सुर्धनुषा जघान

स्तम्भं विषाणेन मडानिवेभः ॥ १७.५१ ॥

रथेण सा सन्नित्थे पतन्ती

भवोद्भववेनात्मनि थापयष्टिः ।

समुद्धता सिन्धुरनेकमार्गा

परे स्थितेनौजसि जङ्घनेव ॥ १७.५२ ॥

विकार्मुकः कर्मसु शोथनीयः

परिच्युतौदार्य धवोपथारः ।

विचिक्षिपे शूलभृता सलीलं

स पत्रिभिर्दूरमदूरपातैः ॥ १७.५३ ॥

उपोढकल्याणकृलोऽभिरक्षन्

वीरप्रतं पुण्यरणाश्रमस्थः ।

जपोपवासैरिव संयतात्मा

तेपे मुनिस्तैरिषुभिः शिवस्य ॥ १७.५४ ॥

ततोऽग्रभूमिं व्यवसायसिद्धेः

सीमानमन्यैरतिदुस्तरं सः ।

तेजःश्रियामाश्रयमुत्तमासिं

साक्षादुडङ्गारमिवाललम्बे ॥ १७.५५ ॥

शरानवधन्ननवधकर्मा

थयार चित्रं प्रविचारमार्गैः ।

उस्तेन निस्त्रिंशत्भृता स दीमः

सार्कशुना वारिधिर्गुर्मिण्वेव ॥ १७.५६ ॥

યથા નિજે વર્ત્મનિ ભાતિ ભાભિ-

શ્ણયામયશ્ચાપ્સુ સહસ્રરશ્મિઃ ।

તથા નભસ્યાશુ રણસ્થલીષુ

સ્પષ્ટદ્વિમૂર્તિર્દદૃશો સ ભૂતૈઃ ॥ ૧૭.૫૭ ॥

શિવપ્રણુન્નેન શિલીમુખેન

ત્સરુપ્રદેશાદપવર્જિતાડ્ગઃ ।

જ્વલન્નસિસ્તસ્ય પપાત પાણો-

ર્ધનસ્ય વપ્રાદિવ વૈદ્યુતોડગ્નિઃ ॥ ૧૭.૫૮ ॥

આક્ષિત્-ચાપાવરણેષુજ્જલ-

શિષ્નોત્તમાસિઃ સ મુઘેડવધૂતઃ ।

રિક્તઃ પ્રકાશશ્ચ બભૂવ ભૂમે-

રુત્સાદિતોઘાન ઇવ પ્રદેશઃ ॥ ૧૭.૫૯ ॥

સ ખણ્ડનં પ્રાપ્ય પરાદમર્ષવાન્

ભુજદ્વિતીયોડપિ વિજેતુમિચ્છયા ।

સસર્જ વૃષ્ટિં પરિરુગ્ણપાદપાં

દ્રવેતરેષાં પયસામિવાશ્મનામ્ ॥ ૧૭.૬૦ ॥

નીરન્ધ્રં પરિગમિતે ક્ષયં પૃષ્ઠૈ-

ભૂતાનામધિપતિના શિલાવિતાને ।

ઉચ્ચાયસ્થગિત-નભોદિગન્તરાલં

ચિક્ષેપ ક્ષિતિરુજ્જલમિન્દ્રસૂનુઃ ॥ ૧૭.૬૧ ॥

નિઃશેષં શકલિતવલ્કલાડ્ગસારૈઃ

કુર્વદ્ભિર્ભુવમભિતઃ કષાયચિત્રામ્ ।

ઈશાનઃ સકુસુમપલ્લવૈર્નગૈસ્તૈ-

રાતેને બલિમિવ રડ્ગદેવતાભ્યઃ ॥ ૧૭.૬૨ ॥

ઉન્મજ્જન્મકર ઇવામરાપગાયા

વેગેન પ્રતિમુખમેત્ય બાણનઘાઃ ।

ગાણ્ડીવી કનકશિલાનિભં ભુજાભ્યા-

માજઘ્ને વિષમવિલોચનસ્ય વક્ષઃ ॥ ૧૭.૬૩ ॥

અભિલષત ઉપાયં વિક્રમં કીર્તિલક્ષ્યો-

રસુગમમરિસૈન્ચૈરકુમભ્યાગતસ્ય ।
 જનક ઇવ શિશુત્વે સુપ્રિયસ્યૈકસૂનો-
 રવિનયમપિ સેહે પાણ્ડવસ્ય સ્મરાશિઃ ॥ ૧૭.૬૪ ॥
 ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે
 સપ્તદશઃ સર્ગઃ ॥ ૧૭ ॥

૧૮. ધનન્જયાસ્ત્રલાભો નામ અષ્ટાદશઃ સર્ગઃ

તત ઉદગ્ર ઇવ દ્વિરદે મુનૌ
 રણમુપેયુષિ ભીમભુજાયુધે ।
 ધનુરપાસ્ય સબાણાધિ શકુરઃ
 પ્રતિજઘાન ઘનૈરિવ મુષ્ટિભિઃ ॥ ૧૮.૧ ॥

હરપૃથાસુતયોર્ધ્વનિરુત્પત-
 ત્રમૃદુસંવલિતાડ્ગુલિપાણિજઃ ।
 સ્ફુટદનલ્પશિલા-રવદારુણઃ
 પ્રતિનનાદ દરીષુ દરીભૃતઃ ॥ ૧૮.૨ ॥

શિવભુજાહતિ-ભિન્નપૃથુક્ષતીઃ
 સુખમિવાનુભભૂવ કપિધ્વજઃ ।
 ક ઇવ નામ બૃહન્મનસાં ભવે-
 દનુકૃતેરપિ સત્ત્વવતાં ક્ષમઃ ॥ ૧૮.૩ ॥

પ્રણમુખચ્યુત-શોણિતશીકર-
 સ્થગિતશૈલતટાભ-ભુજાન્તરઃ ।
 અભિનવૌષસરાગભૃતા બભૌ
 જલધરેણ સમાનમુમાપતિઃ ॥ ૧૮.૪ ॥

ઉરસિ શૂલભૃતઃ પ્રહિતા મુહુઃ
 પ્રતિહતિં યયુરર્જુનમુષ્ટયઃ ।
 ભૃશરયા ઇવ સહ્યમહીભૃતઃ
 પૃથુનિ રોધસિ સિન્ધુમહોર્મયઃ ॥ ૧૮.૫ ॥

નિપતિતેઽધિશિરોધરમાયતે
 સમમરન્નિયુગેઽયુગાયક્ષુષઃ ।

त्रियतुरेषु पदेषु किरीटिना

लुलितदृष्टि मदादिव यस्मले ॥ १८.६ ॥

अभिभवोदितमन्युविदीपितः

समभिसृत्य भृशं जवमोजसा ।

भुजयुगेन विभज्य समाददे

शशिकलाभरणास्य भुजद्रयम् ॥ १८.७ ॥

प्रवृत्तेऽथ मडाडवमल्लयो-

रथलसञ्चलनाडरणो रणः ।

कराशङ्खल-सङ्कलनागुरु-

गुरुभुजायुध-गर्वितयोस्तयोः ॥ १८.८ ॥

अथमसौ भगवानुत्त पाण्डवः

स्थितमवाऽभुनिना शशिभौलिना ।

समधिदृढमजेन नु जिष्णुना

स्विदिति वेगवशान्मुमुडे गार्गैः ॥ १८.९ ॥

प्रथलिते यलितं स्थितमास्थिते

विनमिते नतमुन्नतमुन्नतौ ।

वृषकपिध्वजयोरसङ्घिष्णुना

मुडुरभावभयादिव भूभृता ॥ १८.१० ॥

कराशङ्खलनिःसृतयोस्तयोः

कृतभुजध्वनि वल्यु विवल्गतोः ।

थराणपात-निपातितरोधसः

प्रससृपुः सरितः परितः स्थलीः ॥ १८.११ ॥

वियति वेगपरिष्पुतमन्तरा

समभिसृत्य रयेण कपिध्वजः ।

थराणयोश्चरणानमितक्षिति-

र्निजगृडे तिसृणां जयिनं पुराम् ॥ १८.१२ ॥

विस्मितः सपदि तेन कर्मणा

कर्मणां क्षयकरः परः पुमान् ।

क्षेमुकाममवनौ तमकलमं

निष्पिपेष परिरभ्य वक्षसा ॥ १८.१३ ॥

ગણપતિભિરભિન્નરોમોદ્ગમૈઃ ।
 તપસિ કૃતકૃલે કૃલજયાયસી
 સ્તુતિરિતિ જગદે હરેઃ સૂનુના ॥ ૧૮.૨૧ ॥
 શરણં ભવન્તમતિકારુણિકં
 ભવ ભક્તિગમ્યમધિગમ્ય જનાઃ ।
 જિતમૃત્યવોઽજિત ભવન્તિ ભયે
 સસુરાસુરસ્ય જગતઃ શરણમ્ ॥ ૧૮.૨૨ ॥
 વિપદેતિ તાવદવસાદકરી
 ન ચ કામસમ્પદભિકામયતે ।
 ન નમન્તિ ચૈકપુરુષં પુરુષા-
 સ્તવ યાવદીશ ન નતિઃ ક્રિયતે ॥ ૧૮.૨૩ ॥
 સંસેવન્તે દાનશીલા વિમુક્ત્યૈ
 સમ્પશ્યન્તો જન્મદુઃખં પુમાંસઃ ।
 યન્નિઃસડ્ગસ્ત્વં કૃલસ્થાનતેભ્ય-
 સ્તત્કારુણ્યં કેવલં ન સ્વકાર્યમ્ ॥ ૧૮.૨૪ ॥
 પ્રાપ્યતે યદિહ દૂરમગત્વા
 યદ્કૃલત્યપરલોકગતાય ।
 તીર્થમસ્તિ ન ભવાર્ણવબાહ્યં
 સાર્વકામિકમૃતે ભવતસ્તત્ ॥ ૧૮.૨૫ ॥
 પ્રજતિ શુચિ પદં ત્વયિ પ્રીતિમાન્
 પ્રતિહતમતિરેતિ ઘોરાં ગતિમ્ ।
 ઇયમનઘ નિમિત્તશક્તિઃ પરા
 તવ વરદ ન ચિત્તભેદઃ ક્વચિત્ ॥ ૧૮.૨૬ ॥
 દક્ષિણાં પ્રણતદક્ષિણ મૂર્તિ
 તત્પતઃ શિવકરીમવિદિત્વા ।
 રાગિણાપિ વિહિતા તવ ભક્ત્યા
 સંસ્મૃતિર્ભવ ભવત્યભવાય ॥ ૧૮.૨૭ ॥
 દૃષ્ટ્વા દૃશ્યાન્યાચરણીયાનિ વિધાય
 પ્રેક્ષાકારી યાતિ પદં મુક્તમપાયૈઃ ।
 સમ્યગ્દૃષ્ટિસ્તસ્ય પરં પશ્યતિ યસ્ત્વાં

यश्चोपास्ते साधु विधेयं स विधत्ते ॥ १८.२८ ॥

युक्ताः स्वशाक्त्या मुनयः प्रजानां

छितोपदेशैरुपकारवन्तः ।

समुच्छिनत्सि त्वमचिन्त्यधामा

कर्माण्युपेतस्य दुरुत्तराणि ॥ १८.२९ ॥

सन्निभद्भमपडर्तुमडार्यं

भूरि दुर्गतिभयं भुवनानाम् ।

अदृभुताङ्गतिमिमामतिमाय-

स्त्वं भिभर्षि करुणामय मायाम् ॥ १८.३० ॥

न रागि येतः परमा विलासिता

वधूः शरीरेऽस्ति न यास्ति मन्मथः ।

नमस्किंया योषसि धातुरित्यडो

निसर्गदुर्भोधमिदं तवेछितम् ॥ १८.३१ ॥

तवोत्तरीयं करिथर्म साङ्गजं

ज्वलन्मणिः सारशनं मडानडिः ।

स्रगास्थपङ्क्तिः शवभस्म यन्मनं

कला डिमांशोश्च समं यकासति ॥ १८.३२ ॥

अवित्रडस्थाप्यतुलेन डेतुना

समेतभिन्नद्रयमूर्ति तिष्ठतः ।

तवैव नान्यस्य जगत्सु दृश्यते

विरुद्धवेषाभरणस्य कान्तता ॥ १८.३३ ॥

आत्मलाभ-परिणामनिरोधै-

र्भूतसङ्घे न त्वमुपेतः ।

तेन सर्वभुवनातिग लोके

नोपमानमसि नाध्युपमेयः ॥ १८.३४ ॥

त्वमन्तकः स्थावरजङ्गमानां

त्वया जगत्प्राणिति देव विश्वम् ।

त्वं योगिनां डेतुकुले रुणत्सि

त्वं कारणं कारणकारणानाम् ॥ १८.३५ ॥

रक्षोभिः सुरमनुजैर्दितेः सुतैर्वा

यल्लोकेष्वविकलमाप्तमाधिपत्यम् ।

पाविन्याः शरणागतार्तिहारिणे त-

न्माहात्म्यं भव भवते नमस्किंयायाः ॥ १८.३६ ॥

तरसा भुवनानि यो भिभर्ति

ध्वनति ब्रह्म यतः परं पवित्रम् ।

परितो दुरितानि यः पुनीते

शिव तस्मै पवनात्मने नमस्ते ॥ १८.३७ ॥

भवतः स्मरतां सदासने

जयिनि ब्रह्ममये निषेदुषाम् ।

दृढते भवभीजसन्ततिं

शिभिनेऽनेकशिष्याय ते नमः ॥ १८.३८ ॥

आभाधामरणाभयार्थिषा यिराय

प्लुष्टेभ्यो भव मङ्गता भवानलेन ।

निर्वाणं समुपगमेन यच्छते ते

भीजानां प्रभव नमोऽस्तु ज्ञानाय ॥ १८.३९ ॥

यः सर्वेषामावरीता वरीयान्

सर्वैर्भावैर्नावृतोऽनादिनिष्ठः ।

मार्गातीतायेन्द्रियाणां नमस्ते-

ऽविज्ञेयाय व्योमङ्गपाय तस्मै ॥ १८.४० ॥

अणीयसे विश्वविधारिणे नमो

नमोऽन्तिकस्थाय नमो दवीयसे ।

अतीत्य वायां मनसां य गोयरे

स्थिताय ते तत्पतये नमो नमः ॥ १८.४१ ॥

असंविदानस्य भमेश संविदां

तितिक्षितुं दृश्चरितं त्वमर्हसि ।

विरोध्य मोहात्पुनरभ्युपेयुषां

गतिर्भवानेव दुरात्मनामपि ॥ १८.४२ ॥

आस्तिऽयशुद्धमवतः प्रियधर्म धर्म

धर्मात्मजस्य विडितागसि शत्रुवर्गे ।

સમ્પ્રાપ્ત્યાં વિજયમીશ યયા સમૃદ્ધ્યા
તાં ભૂતનાથ વિભુતાં વિતરાહવેષુ ॥ ૧૮.૪૩ ॥

ઇતિ નિગદિતવન્તં સૂનુમુચ્ચૈર્મધોનઃ
પ્રણાતશિરસમીશઃ સાદરં સાન્તવયિત્વા ।

જ્વલદનલપરીતં રૌદ્રમસ્ત્રં દધાનં
ધનુરુપપદમસ્મૈ વેદમભ્યાદિદેશ ॥ ૧૮.૪૪ ॥

સ પિન્ડગાક્ષઃ શ્રીમાન્ ભુવનમહનીયેન મહસા
તનું ભીમાં ભિભ્રત્તિગુણપરિવારપ્રહરણઃ ।
પરીત્યેશાનં ત્રિઃ સ્તુતિભિરુપગીતઃ સુરગણૈઃ
સુતં પાણ્ડોર્વીરં જલદમિવ ભાસ્વાનભિયયૌ ॥ ૧૮.૪૫ ॥

અથ શશઘરમૌલેરભ્યનુજ્ઞામવાપ્ય
ત્રિદશપતિપુરોગાઃ પૂર્ણકામાય તસ્મૈ ।
અવિતથકલમાશીર્વાદમારોપયન્તો
વિજયિ વિવિધમસ્ત્રં લોકપાલા વિતેરુઃ ॥ ૧૮.૪૬ ॥

અસંહાર્યોત્સાહં જયિનમુદયં પ્રાપ્ય તરસા
ધુરં ગુર્વી વોદ્ધુ સ્થિતમનવસાદાય જગતઃ ।
સ્વધામ્ના લોકાનાં તમુપરિ કૃતસ્થાનમમરા-
સ્તપોલક્ષ્યા દીપ્તં દિનકૃતમિવોચ્ચૈરુપજગુઃ ॥ ૧૮.૪૭ ॥

વ્રજ જય સિપુલોકં પાદપદ્માનતઃ સન્
ગદિત ઇતિ શિવેન શ્વાધિતો દેવસન્ધૈઃ ।
નિજગૃહમથ ગત્વા સાદરં પાણ્ડુપુત્રો
ધૃતગુરુજયલક્ષ્મીર્ધર્મસૂનું નનામ ॥ ૧૮.૪૮ ॥

ઇતિ શ્રીભારવિકૃતૌ કિરાતાર્જુનીયે મહાકાવ્યે
ધનન્જયાસ્રલાભો નામાષ્ટાદશઃ સર્ગઃ ॥ ૧૮ ॥

ઇતિ કવિ શ્રીભારવિવિરચિતં કિરાતાર્જુનીયં સમ્પૂર્ણમ્ ।

Encoded by Harunaga Isaacson

Proofread by Harunaga Isaacson, Rajani Arjun Shankar

Kiratarjuniyam

pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

